

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Megi Kogoj

**Strokovna presoja centra za socialno delo o
odvzemu otroka**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2020

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Megi Kogoj

**Strokovna presoja centra za socialno delo o
odvzemu otroka**

Magistrsko delo

Študijski program: Socialno delo

Mentorica: red. prof. dr. Vesna Leskošek

Ljubljana, 2020

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici red. prof. dr. Vesni Leskošek za vse usmeritve in izjemno odzivnost, ter vsem strokovnim delavkam za njihov čas in iskrene odgovore.

Posebna zahvala gre mojima staršema, ker sta vedno verjela, da mi bo uspelo.

Tisti majhni deklici, ki si je upala sanjati, ...

POVZETEK

Naloga se osredotoča na delo strokovnih delavk na področju zaščite otroka pred nasiljem v družini. Strokovne delavke se tekom svojega dela soočajo z različnimi oblikami nasilja ter tekom svojega dela želijo večati varnost družinskega okolja, da do odvzema otroka ne pride. Glavni cilj naloge je bil ugotoviti, kako presojujejo, da se varnost družinskega okolja ne povečuje in je potrebno začeti postopek odvzema otroka.

V teoretičnem delu je razvidno, da je družina tista, ki je prva odgovorna za varstvo otrokovih koristi, sledi poglavje o nasilju in posledicah nasilja za otroka ter poglavje, v katerem je podrobneje predstavljeno delo centra za socialno delo pri zaščiti otroka pred nasiljem v družini.

V raziskavi so sodelovale strokovne delavke z izkušnjo odvzema otroka. Skozi intervjuje sem raziskala, kako poteka delo po prejemu prijave nasilja, kako strokovne delavke vzpostavijo delovni odnos z družino, s kakšnim načinom dela večajo varnost družinskega okolja, osredotočila sem se tudi na multidisciplinarno povezovanje, ki je pri delu na področju zaščite otrok ključnega pomena. Zanimalo me je, kako presodijo, da se okoliščine v družini ne izboljšujejo, kako poteka sprejemanje odločitve o odvzemu otroka, podrobneje sem se osredotočila na odvzem otroka tekom vzpostavljenega delovnega odnosa, seveda pa govorimo tudi o nujnem odvzemu, ko je treba na terenu ukrepati takoj. S sogovornicami smo se pogovarjale tudi o oblikovanju ocene ogroženosti, kako jim pri delu pomaga, ter pomenu načrta pomoči. Od aprila 2019 dalje je v veljavi tudi Družinski zakonik, zato sem sogovornice dodatno vprašala o delu skladno z zakonikom, ter kako vpliva na njihovo delo. Za zaključek so strokovne delavke delile izzive, s katerimi se tekom dela srečujejo, dobre prakse, ter kaj je potrebno na področju zaščite otroka pred nasiljem v družini izboljšati, da bo delo potekalo boljše in manj obremenjujoče.

Ključne besede: varstvo otrokovih koristi, nasilje v družini, delovni odnos, družinski zakonik, center za socialno delo

Title: Social services assessment of the need for child removal

Master's Thesis Abstract

This thesis focuses on social workers who work on child protection in abusive families. They are faced with various forms of domestic abuse and strive to increase safety in families in order to prevent child removal. The main aim of the thesis was to research how these social workers assess the level of safety in an abusive family and make a decision on starting the process of child removal.

The theoretical part of the thesis first of all outlines that the family is the first party responsible for protecting the child and their needs. This is followed by a section on domestic abuse and its consequences on the child. Finally, the theoretical part also describes the involvement of social services in child protection in case of domestic abuse.

Social workers who have experienced child removal participated in the empirical part of the thesis. By conducting interviews I researched the process of child removal - the procedure following the first reported case of domestic abuse, the approach and techniques used to increase safety in a family and finally the connection of different disciplines, which can be crucial for child protection.

The main point of interest was how a social worker makes an assessment that the circumstances in a family are not improving and what the process of deciding to remove a child from a family is. Child removal from a family who is in the process of assessment is discussed in detail, as well as emergency child removal when immediate action is required on the spot.

The interviewees have also discussed risk assessment and the importance of having an action plan in place. Family law that has been in place since April 2019 has been discussed in the interviews as well; the interviewees have answered questions on compliance and the effect of the law on their work. Finally, we also talked about the challenges that social workers face in their everyday tasks, what strategies work and what practices in child protection need improvement to reduce the pressure and ensure the work flow is as efficient as possible.

Key words: child protection, domestic abuse, working relationship, family law, social services centre

KAZALO

TEORETIČNI UVOD	1
1.1. DRUŽINA	1
1.1.1. Pomen družine za koristi otroka	2
1.2. NASILJE.....	4
1.2.1. Nasilje v družini	5
1.2.2. Oblike nasilja.....	7
1.2.3. Ogrožen otrok	10
1.2.4. Posledice nasilja nad otrokom	13
1.3. DELO CENTRA ZA SOCIALNO DELO NA PODROČJU ZAŠČITE OGROŽENEGA OTROKA	17
1.3.1. Ocena ogroženosti	20
1.3.2. Multidisciplinarno povezovanje	22
1.3.3. Odvzem otroka skladno z družinskim zakonikom	23
2. PROBLEM	30
2.1. RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	30
3. METODOLOGIJA	32
3.1. VRSTA RAZISKAVE.....	32
3.2. RAZISKOVALNI INSTRUMENT IN VIRI PODATKOV	32
3.3. POPULACIJA IN VZORČENJE	33
3.4. ZBIRANJE PODATKOV.....	33
3.5. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	34
4. REZULTATI	35
4.1. Potek vzpostavljanja delovnega odnosa	35
4.2. Potek strokovnega dela z družino za povečevanje varnosti družinskega okolja ..	36
4.3. Vloga multidisciplinarnega povezovanja.....	38

4.4.	Presoja nujnosti odvzema otroka in vloga ocene ogroženosti	39
4.5.	Vpliv sprememb Družinskega zakonika na potek dela	43
4.6.	Predlogi in potrebe zaposlenih na CSD glede postopka oblikovanja strokovne presoje za odvzem otroka	44
5.	RAZPRAVA	47
6.	SKLEPI	60
7.	PREDLOGI	62
	VIRI	64
	PRILOGE	71
1.	PRILOGA: Smernice za intervju	71
2.	PRILOGA: ODPRTO KODIRANJE	72
3.	PRILOGA: ODNOSNO KODIRANJE	153

PREDGOVOR

Ko sem začela s študijem socialnega dela, nisem vedela, kaj je tisto, kar želim početi. Tekom študija sem se srečala s centrom za socialno delo ter delom na področju zaščite otrok pred nasiljem v družini. Na omenjenem področju sem študijsko prakso opravljala v tretjem in četrtem letniku dodiplomskega študija ter v prvem letu podiplomskega. Vsakič znova sem ugotavljala, da je to področje tisto, kamor spadam. Zato sem vsa ta leta brala, razmišljala in ti svoji želji tudi posvečam svojo nalogo. Z njo sem si želela odgovoriti na čim več vprašanj, ki so se mi porajala tekom študijske prakse, kar mi je uspelo. Seveda so se mi odprla nova, na katera si bom odgovorila tako, da se bom na tem področju nekoč preizkusila tudi sama.

V nalogi se opiram na veljavno zakonodajo, predvsem tudi na novo vpeljan Družinski zakonik (Ur. l. RS, 15/17, 21/18, 22/19 – DZ) ter na smernice za delo na področju zaščite otroka. Kljub vsemu si z literaturo nisem odgovorila na glavno vprašanje – kdaj se odločiti za odvzem otroka, kako poteka odločitev, kako krepiti družino, da do tega ne pride itd. Zato sem se odločila za intervjuje s strokovnimi delavkami, ki na tem področju svoje delo že nekaj časa opravljajo in te so mi pomagale priti do mojih odgovorov.

V nalogi večinoma govorim o strokovnih delavkah, saj vse, s katerimi sem opravljala intervju, po izobrazbi niso socialne delavke, ampak imajo poleg svojega naziva še druge dokvalifikacije. Prav tako večinoma uporabljam ženski spol, saj so bile vse intervjuvanke ženskega spola, sem pa prepričana, da delo na tem področju opravljajo tudi strokovni delavci.

TEORETIČNI UVOD

1.1. DRUŽINA

Pri definiranju pojma družine ugotovimo, da imamo težko nalogo. Družine se med seboj razlikujejo, zato je težko najti enoznačno definicijo. V sociologiji družino definirajo kot dvogeneracijsko skupnost in družbeno institucijo, ki skrbi za otroka. Rener in druge avtorice (2006, str. 16) omenjajo definicijo OZN, ki družino opredeljuje kot odraslega človeka oziroma več ljudi, ki skrbijo za otroka ali otroke, kot taka pa je prepoznana v zakonodajah in običajih mnogih držav. Iz tega lahko povzamemo, da je skrb za otroka tisto, kar družine razlikuje od drugih oblik skupnosti. Podobno opredelitev o družini najdemo tudi v Družinskem zakoniku (Ur. l. RS, 15/17, 21/18, 22/19 – DZ): »Družina je življenjska skupnost otroka, ne glede na starost otroka, z obema ali enim od staršev ali z drugo odraslo osebo, če ta skrbi za otroka in ima po tem zakoniku do otroka določene obveznosti in pravice.« Skladno z DZ je otrok tisti, ki ustvarja družino s tistim staršem – biološkim ali socialnim, s katerim živi (Novak, 2017, str. 38). Novak (2017, str. 40) piše, da je definicija, ki jo omenja DZ, še vedno drugačna od družine, ki si jo predstavljamo in o kateri govorimo v vsakdanjem življenju. Po njenem mnenju je ta preveč toga in neživljenjska.

O družini piše tudi Čaćinovič Vogrinčič (1992, str.105): »Družino tvorijo dva ali več posameznikov, ki so v interakciji, imajo skupne motive in cilje; povezujejo jih skupna pravila, norme in vrednote; odnose v njej odraža in določa relativno trajna struktura moči in način vodenja; izoblikuje se relativno trajna mreža komunikacij ter statusov in vlog posameznih družinskih članov v njej; diferencirajo se vloge glede na delitev dela; razločijo se čustveni odnosi med člani.« Družinski člani zmorejo sprejeti lastna čustva, ki jih doživljajo in zato nimajo potrebe po tem, da bi jih projicirali na druge družinske člane (Čaćinovič Vogrinčič, 2007, str. 156).

Družina niso le posamezniki v njej. Ko govorimo o družini, govorimo predvsem o odnosih med družinskimi člani (Newman, 1999, str. 7). Družinsko življenje namreč ustvarjajo sami člani družine z interakcijami. Z njimi podeljujejo pomene skupnemu življenju in opredelijo pričakovanja, ki jih imajo drug do drugega (Cheal, 2008, str. 15). Pomembna funkcija družine je osebna čustvena podpora, ki jo člani družine nudijo drug drugemu (Rener, Sedmak, Švab in Urek, 2006, str. 25). Avtorice družino opišejo tudi kot skupnost, ki deluje kot osebna podporna mreža (2006, str. 95).

1.1.1. Pomen družine za koristi otroka

Družina je za otroka pomembna, je prvi socialni sistem, otrok je v njem rojen in v njem nato odrasča ter se sčasoma tudi osamosvoji. Velika večina osebnosti se izoblikuje v otrokovih prvih letih življenja. Njegove prve čustvene in socialne izkušnje so izoblikovane prav v družini oziroma skozi odnose z najbližjimi osebami (Sunko idr., 2001, str. 11). Otroštvo je najbolj usodno obdobje v življenju posameznika, saj gre za ranljiva leta, ko vsak otrok potrebuje občutek varnosti in topline. Prav zato je pomembno, da otroci pridobijo dobre in pozitivne izkušnje s pomembnimi odraslimi, s katerimi se srečujejo. Vzorci, ki jih otroci pridobijo v prvih letih življenja, se kasneje težko spremenijo (Kornhauser, 2007, str. 10). Otrok v družini gradi občutek lastne vrednosti in svojo samopodobo (Tomori, 2006, str. 28). Samopodoba gre skozi procese izoblikovanja in preoblikovanja tekom celotnega življenja, najbolj temeljni vzorci pa se oblikujejo v prvih letih življenja. Ti vzorci se oblikujejo glede na čustvene izkušnje, ki jih je otrok doživel s sebi pomembnimi drugimi. Svet otrokovih pomembnih drugih je za otroka edina možna objektivna stvarnost, torej tudi edina stvar, s katero se lahko identificira (Sunko idr., 2001, str. 16-19). Kar je otrok doživel v primarnih odnosih, se prenaša v vse kasnejše odnose, ki jih ima ta oseba z drugimi ljudmi (Tomori, 2006, str. 28).

Družina za otroka ni pomembna le v njegovem razvojnem obdobju. Pomembno se je zavedati, da svojo družino posameznik nosi vedno s seboj, ne glede na njegovo starost, obdobje zrelosti ali njegove življenjske razmere. V njem obstaja v obliki sporočil, ki jih je skozi otroštvo dobival o sebi in svetu. Skladno s temi sporočili pa posameznik uravnava svoje življenje ob izkušnjah, ki jih izbira in ga oblikujejo. Sporočila, ki jih je skozi odraščanje v družini pridobival, so zanj imela bivanjski, čustveni ter vrednostni pomen (Tomori, 1994). O tem pišejo tudi Sunko in drugi avtorji (2001, str. 11), ki navajajo, da otrok v družini izoblikuje vrednote in lastno mnenje o samem sebi. Sporočila, ki jih je otrok dobival skozi svoje življenje v družini, ga spremljajo skozi vse nadaljnje življenje.

Kornhauser, (2007, str. 66) navaja mednarodne konvencije, med njimi je tudi Priporočilo (št. 1121, 1990), v katerem Svet Evrope meni, da razvojno otroci še niso sposobni prevzemati naloge odraslih, zato potrebujejo pomoč, skrb in varstvo, to pa je temeljna odgovornost staršev. Poudarjajo tudi pomembnost otrokovega odraščanja v družini, kjer sta prisotna ljubezen in razumevanje pomembna dejavnika za otrokov polni in skladni razvoj osebnosti. Tudi Ustava Republike Slovenije (Ur. l. RS 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13 in 75/16-URS), Konvencija o otrokovih pravicah (Ur. l. SFRJ-MP, 15/1990, Ur. l. RS,

9/1992, 3/1993, 9/1993, 5/1999, 2/2008, 3/2011 in 9/2012-KOP) in DZ temeljijo na načelu, da so za otrokovo vzgojo in njegovo varstvo najprej odgovorni otrokovi starši (Mikec, 2019, str. 67-68). Sedmi člen DZ (2017) govori o načelu otrokove koristi, kjer je pomembno poudariti, da je obveznost staršev, da v vseh dejavnostih v zvezi s svojim otrokom skrbijo za njegove koristi. V 54. členu Ustave RS (1991) je zapisano: »Starši imajo pravico in dolžnost vzdrževati, izobraževati in vzgajati svoje otroke. Ta pravica in dolžnost se staršem lahko odvzame ali omeji samo iz razlogov, ki jih zaradi varovanja otrokovih koristi določa zakon.« Starši so torej tisti, ki so dolžni skrbeti za svojega otroka, njegove pravice in koristi. Korist otroka je poglobljena skrb (Novak, 2017, str. 43).

Tretji odstavek sedmega člena DZ opiše, kaj pomeni, da starši delajo v korist otroka. Starši upoštevajo otrokovo osebnost, njegovo starost in razvojne potrebe, želje, ter skladno s tem primerno zadovoljujejo njegove potrebe. Starši spoštujejo in delajo v skladu s koristjo otroka, ko zadovoljujejo otrokove materialne, čustvene in psihosocialne potrebe z ravnanjem, ki kaže na skrb in odgovornost staršev do otrok, prav tako otroka spodbujajo v njegovem razvoju ter nudijo primerno vzgojno vodstvo. Otroku v korist so tudi njegova zdrava rast, skladen, uspešen in zdrav telesni ter duševni razvoj, ter usposabljanje za samostojno življenje (Novak, 2017, str. 44-46). Mikec (2019, str. 72) opozori, da je potrebno korist otroka vedno znova ugotoviti, ni je mogoče določiti vnaprej.

DZ nadomešča prej uveljavljen termin roditeljske pravice s pojmom starševske skrbi: »Starševska skrb je celota obveznosti in pravic staršev, da v skladu s svojimi zmožnostmi ustvarijo razmere, v katerih bo zagotovljen celovit otrokov razvoj« (DZ, 2017). Novak (2017, str. 47) navaja, da starševska skrb zajema obveznosti in pravice staršev, ki se navezujejo na skrb za razvoj otroka in skrb za njegovo izobraževanje. Pod starševsko skrb spada tudi zastopanje, preživljanje otroka ter upravljanje njegovega premoženja. Starševska skrb pripada skupaj obema staršema.

Če povzamem, so torej za otrokovo vzgojo in varstvo odgovorni predvsem otrokovi starši, o čemer govori pravna ureditev države za varstvo koristi otroka. Prav tako KOP jasno opredeli, da mora otrok za poln in skladen razvoj svoje osebnosti odraščati v družinskem okolju (Burkelc in Burkelc Juras, 2018, str. 76). Marolt (2018, str. 61) navaja, da »večina otrok živi v družinah, v katerih jim starši, v skladu s svojimi zmožnostmi, zagotavljajo celovit razvoj. Nekateri otroci takšne starševske skrbi nimajo.« Tudi Horvat in drugi avtorji (2007, str. 2007) navajajo, da ko je družina funkcionalna, je otrok v njej deležen pogojev za

ustrezen razvoj. Družina otroku nudi varnost, ljubezen in materialno podporo. Žal pa vse družine niso takšne, nekatere otroke ogrožajo. Poglavlje zaključujem z mislijo Rus Makovec (2004, str. 23): »Otrokom je družina, v kateri so rojeni, edina, ki jo poznajo.«

1.2. NASILJE

Nasilje nima stalne definicije, ta je namreč odvisna od različnih socialnih situacij in okoliščin (Horvat, Lešnik Mugaioni in Plaz, 2004, str. 3). Pojmovanje nasilja ni nekaj objektivnega, poimenovanje dejanja kot nasilnega je družbeni proces (Kanduč, 2001, str. 115). Razumevanju nasilja se lahko približamo s poznavanjem in analiziranjem konteksta, v katerem se je nasilje zgodilo (Horvat, Lešnik Mugaioni in Plaz, 2004, str. 3). Ključno je raziskati referenčni okvir žrtve, njen oziroma njegov odnos do nasilja, saj vedenje postane nasilno šele znotraj kulturnega in družbenega konteksta. Oseba skozi svoje vrednote in norme določa, kaj je zanjo nasilje (Lešnik Mugaioni, 2014, str. 93).

Munc (2010, str. 81) nasilje opredeli kot »zlorabo moči v različnih oblikah«. Pri nasilju gre za uporabo fizične ali psihične sile proti drugi osebi, gre za napad na telesno celovitost posameznika, njegovo svobodo gibanja in odločanje (Selič, 2010, str. 32). Nasilje delimo na več vrst (Turčin, 2007, str. 189), tudi Zakon o preprečevanju nasilja v družini (Ur. l. RS 16/08, 68/16 in 54/17–ZSV-H - ZPND) navaja različne vrste nasilja, ki jih obravnava enako. Med nasilje uvršča fizično nasilje, spolno nasilje, psihično nasilje, ekonomsko nasilje ter zanemarjanje. Omenjeni zakon pod nasilje uvršča tudi nasilno dejanje, ki na žrtvi ne pusti vidnih poškodb (Lešnik Mugaioni, 2014, str. 103). Turčin (2007, str. 189) opozarja, da se nasilje pojavlja kot kombinacija, gre za več oblik hkrati, torej se prej naštete oblike nasilja med seboj prepletajo.

Kobal Grum (2007, str. 318) nasilje opredeli kot prikrajšanje, omejevanje, ustvarjanje fizične ali psihične škode, bolečine in trpljenja. Nasilna oseba vse to počne z namenom, da bi pridobila osebno, politično, premoženjsko ali drugo korist. Gre za delovanje, ki žrtev prizadene telesno, duševno in socialno.

V nasilnem odnosu povzročitelj nasilja svoje interese uresniči z zlorabo moči in nadzorovanjem žrtve, gre za zlorabo moči (Aničič idr., 2017a, str. 13). Tudi sama razumem nasilje kot poskus nadvlade osebe, ki je fizično, psihično ali čustveno močnejša nad šibkejšimi osebami. Nasilna oseba z uporabo nadzora, pravil, razvrednotenja ter drugih čustvenih pritiskov nad žrtvijo prekomerno uporabi svojo moč. Namen takega odnosa je

uveljavitev moči nasilneža nad žrtvijo (Munc, 2010, str. 157). Aničić in soavtorice (2017a, str. 13) navajajo, da je nasilje »večinoma namerno, nadzorovano, zavestno, premišljeno, predvidljivo in ponavljajoče dejanje.«

1.2.1. Nasilje v družini

Zakon o preprečevanju nasilja v družini jasno navede, da je nasilje v družini prepovedano, nadalje tudi opredeli, kaj nasilje v družini je: »Nasilje je vsaka uporaba fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana proti drugemu družinskemu članu oziroma zanemarjanje ali zalezovanje žrtve ne glede na starost, spol ali katerokoli drugo osebno okoliščino žrtve ali povzročitelja nasilja, in telesno kaznovanje otrok.« (ZPND, 2008). Pod nasilje uvršča tudi, ko je otrok priča nasilju, ki se v družini dogaja (Lešnik Mugaioni, 2014, str. 103). Kanduč (2011) opozori, da se pri nasilju v družini ne pojavlja le ena oblika nasilja, družinskega nasilja pa se ne da opisati z eno opredelitvijo ali definicijo. Filipčič (2013, str. 63) omenja ZPND in pojasni, da je posebnost nasilja v družini ta, da je med povzročiteljem nasilja in žrtvijo vzpostavljeno osebno razmerje. To razmerje lahko izhaja iz sorodstvenih vezi, partnerstva ali kakršnega drugega podobnega odnosa. Ena oseba izkorišča ta tesen odnos z drugim družinskim članom na način, da ima prevlado moči, jo z nasilnimi dejanji spravlja v podrejen položaj in si jemlje pravico, da upravlja z njenim življenjem.

Pri družinskem nasilju gre za prevlado moči, nadzora enega družinskega člana nad drugimi, oziroma za razmerja moči med družinskimi člani. Ne smemo torej zanemariti neprekinjene zlorabe, kot so grožnje, verbalno nasilje in nadlegovanje. Nasilja ne opredeljujemo glede na število udarcev in vidnih posledic nasilja (Filipčič, 2013, str. 42).

Ko pride do nasilja v družini, navadno ne gre le za en dogodek, ampak za vzorec, ki se ponavlja dlje časa skozi ponavljajoče cikle (Zaviršek, 1994, str. 60). Na podoben način razmišlja tudi Walker (1979, str. 55), ki nasilje opredeli kot vedenjski vzorec več faz, ki se ponavljajo. Ko pride do nasilja v intimnem razmerju, je nasilje velikokrat dolgo časa prisotno, značilne pa so vmesne prekinitve (Selič, 2010, str. 31). Walker (1979, str. 55) to imenuje krog nasilja, kjer je ena izmed faz tudi nasilno dejanje. Skozi ta proces se med žrtvijo nasilja in storilcem oblikuje strategija obvladovanja moči in nadzora, ter različne samopreživetvene strategije (Miklič, 2014, str. 44). Podobno razmišljanje sem zasledila tudi pri Filipčič (2013, str. 42), ki meni, da gre za neprekinjeno zlorabo moči in prevlado, ki postane značilnost odnosa v družini, manifestira pa se v posamičnih nasilnih dogodkih. Ta

dogodek lahko razumemo le, ko ga postavimo v družinski kontekst oziroma skozi razumevanje odnosa med družinskimi člani.

Pri nasilju v družini je velikokrat prisotna čustvena navezanost na storilca. Žrtev storilca dobro pozna in ga ima rada (Kanduč, 2001, str. 119). Člani družine se prilagodijo temu življenju, čeprav to zanje ni ugodno in ima negativne posledice. Pri tem je nevarno predvsem to, da žrtve začnejo verjeti, da nasilja ne morejo prekiniti in si ne upajo poiskati pomoči. Včasih pa jih je spremembe še bolj strah, kot jih je strah realne situacije, v kateri živijo (Rus Makovec, 2003, str. 40).

Družinsko nasilje se dogaja v okolju, kjer je pričakovano, da vlada ljubezen, razumevanje in spoštovanje (Kanduč, 2011). Ljudje družinsko okolje vidimo in želimo doživeti kot temeljni varnostni sistem, zato izdaja v sistemu, kjer želimo čutiti varnost, najbolj prizadene in škoduje. Razlog, da je domače okolje tako nevarno, je v strpnosti socialnega okolja do družinskega nasilja (Rus Makovec, 2004, str. 22-23). Nasilje v družini ima na člane družine hud travmatičen vpliv (Kobal Grum, 2007). Velik del nasilja, ki se dogaja v družini, ostaja skritega, zanj se včasih nikoli ne izve. Mušič (2008, str. 80) navaja, da so primeri, ki se žal ne pojavljajo redko, ki so pozornosti in ustrezne obravnave deležni šele, ko nastopijo hude ali celo najhujše posledice. Razlog, da nasilja nad otrokom v družini nekateri ne prepoznajo in prijavijo, je kulturno pogojena ločnica med javnim in zasebnim oziroma družinskim okoljem (Lešnik Mugnaioni, 2014, str. 99). Kako se bo javnost odzvala na opaženo nasilje v družini je namreč odvisno od tega, ali se nasilje v družini jemlje kot zasebni ali javni problem (Premzel, 2015, str. 152). S spremembo zakonodaje glede zaščite žrtev nasilja v družini se je nasilje opredelilo kot javni oziroma družbeni problem in kršitev osnovnih človekovih pravic (Hrovatič, 2010, str. 90).

Pomembno je izpostaviti, da so skladno s kazenskoopravnim obravnavanjem nasilja v družini vse oblike nasilja v družini prekršek ali kaznivo dejanje (Filipčič, 2014). Kazenski zakonik (Ur. l. RS 50/12, 54/15, 38/16 in 27/17-KZ-1) opredeljuje nasilje v družini, podrobneje opredeli tudi zanemarjanje mladoletne osebe, surovo ravnanje ter kršitev družinskih obveznosti. Od leta 2008 se kaznivo dejanje nasilja v družini preganja tudi po uradni dolžnosti (Filipčič, 2014). Je pa potrebno opozoriti, da kazensko pravo glede nasilja v družini temelji na prepričanju, da je enak postopek in torej enak pristop ustrezen za vsak primer nasilja v družini. To na eni strani kaže, da ima država ničelno toleranco, po drugi strani pa je mogoče opaziti, da niso slišane individualne potrebe, ki jih imajo žrtve nasilja. Pristop, ki

je oblikovan za delo ob nasilju v družini, je bil oblikovan z namenom, da bi storilce odvrnili od ponovnega izvajanja nasilja. Menijo, da bo možnost kaznovanja storilce odvrnila od izvajanja nasilja v družinskem okolju. Kazenskopравни sistem bi moral upoštevati dejstvo, da enaka obravnava ni primerna za vsako žrtev ali družino, potrebno ga je sproti prilagajati vsakemu primeru posebej. Nasilje v družini se med seboj razlikuje glede na obliko, čas trajanja, intenzivnost ter glede na možnost ponavljanja (Filipčič, 2013, str. 52-55).

1.2.2. Oblike nasilja

Iz zakonodaje in literature je razvidno, da se nasilje pojavlja v različnih oblikah:

- **Fizično nasilje** je najbolj očitno vidno nasilje (Plaz, 2004). Čoklc in druge avtorice (2010, str. 12) fizično nasilje opišejo kot »vsako uporabo fizične sile, ki pri otroku povzroči bolečino, strah ali ponižanje ne glede na to, ali so nastale poškodbe.« Fizično nasilje se navadno razvije iz psihičnega nasilja, usmerjeno je na človeka in njegovo telo (Aničić idr., 2017a, str. 13). Med fizično nasilje upoštevamo brcanje, davljenje, pretepanje, zastrupljanje (Čoklc idr., 2010, str. 12). Med fizično nasilje Aničić in druge avtorice (2017a, str. 13) uvrščajo klofute, brce, namerno izpostavljanje nevarnostim, zvijanje rok, striženje las, ožiganje kože, odrekanje ali siljenje s hrano ter tudi primere, ko starši oziroma skrbniki ne naredijo nič, da bi preprečili nastanek poškodbe pri otroku ter otroka ne varujejo pred poškodbami (Aničić, 2017b, str. 25).

Pri fizičnem nasilju se mi zdi pomembno omeniti tudi kaznovanje, saj se nasilje nad otroki večinoma pojavlja kot discipliniranje ter kot telesno in ponižujoče kaznovanje (Lešnik Mugaioni, 2014, str. 97). Nekateri so mnenja, da je za doseg želene discipline potrebno nasilje, ob tem pa skušajo prikriti dejstvo, da gre pri pretepanju otrok za kršitev človekovih pravic (De Boer-Buquicchio, 2007, str. 14). Newell (2007, str. 36) v svojem delu navaja najpogostejše oblike fizičnega kaznovanja otrok: pretepanje z roko, pestjo ali določenim pripomočkom – palica, pas, bič. Dodatno lahko vključuje tudi ščipanje, puljenje las, brcanje ali siljenje otrok, da zaužijejo milo ali pekoče začimbe. Opozarja, da je potrebno fizično nasilje nadomestiti z nenasilnimi in neponiževalnimi oblikami discipliniranja.

- Oblik **psihičnega nasilja** je ogromno, prepuščene so domišljiji vsakega posameznika (Kanduč, 2011, str. 109). Gre za ravnanje, s katerim nasilna oseba pri otroku povzroči strah, ponižanje, ogroženost, občutke manjvrednosti in posledično tudi druge duševne stiske. Psihično nasilje se navadno ponavlja kot stalen vzorec zlorabe – čustvene in

verbalne ter ravnanja, ki otroku daje sporočilo, da ni vreden, ljubljen in zaželen (Čokle idr., 2010, str. 13). Turčin (2007, str. 191-192) navaja pet večjih skupin psihičnega nasilja:

- odklanjanje in zavrnitev: starši zavračajo sprejetje primarne povezanosti z otrokom, izražajo negativna sporočila o njem in sebi;
- izolacija in osamitev: otroka preveč navežejo nase in poskušajo preprečiti njegove stike s sovrstniki, prepovedujejo organizirane dejavnosti, ki potekajo izven družine;
- teroriziranje in ustrahovanje: starši otroka ustrahujejo in mu grozijo;
- ignoriranje in brezčutnost: starši se neprimerno odzovejo na otrokovo spontano vedenje in ne krepijo njegove socializacije, odpovedujejo se starševski vlogi, dajejo občutek, da jim je vseeno za otroka;
- podpiranje in podkupovanje: krepijo otrokovo neprimerno, kriminalno vedenje, otroka navajajo na uporabo psihoaktivnih snovi;

Psihično nasilje je najbolj pogosta oblika nasilja, saj se pridružuje tudi drugim oblikam nasilja (Plaz, 2004). Kanduč (2001, str. 109) navaja, da gre za zahrbtno in prikrito obliko, ki je najmanj raziskana in po njegovih besedah tudi najbolj škodljiva. Gre za nasilje, ki je težje dokazljivo in ga ni preprosto ugotoviti (Turčin, 2007). Prav tako ga je težko opredeliti. Slovenska sodna praksa se še ni srečala s staršema, ki bi jima očitali psihično nasilje. Praviloma se vedno pojavlja skupaj s telesnim in spolnim nasiljem, zelo redko kot samostojna oblika (Filipčič, 2002, str. 183).

- **Spolno nasilje** so ravnanja, ki vsebujejo spolno vsebino, v ta dejanja je otrok prisiljen ali pa zaradi stopnje razvoja ne razume njihovega pomena (Čokle idr., 2010, str. 13). Pri spolni zlorabi nasilna oseba zahteva, da otrok sodeluje pri spolnih dejanjih. To poskuša doseči z grožnjami ter ustrahovanjem. Storilec želi zadovoljiti svoje lastne potrebe. Spolna zloraba se dogaja proti otrokovi volji, otrok se dejanju ne more izogniti, saj ima storilec fizično premoč, prisoten je čustven pritisk prisile, nasilja, otrok pa večinoma dejanj sploh ne razume (Bouwkamp, 1996, str. 17). Otrok je najpogosteje žrtev spolne zlorabe s strani njemu poznane osebe (Aničić idr., 2017b, str. 27). Oseba, ki otroka spolno zlorablja, otroku povzroči občutek zavezanosti, da mora sodelovati, narediti nekaj kot zahvalo ter vse zadržati zase kot skrivnost. Storilci lahko otroka hitro zmanipulirajo s svojimi besedami, dejanje opravičujejo, racionalizirajo, kar oteži razkrivanje. Predvsem pri mlajših otrocih je opazno, da zlorabo dojemajo kot del svojega življenja (Frangež,

2010, str. 101). Vanček (2004) navaja nekaj primerov spolnega nasilja: prisilni spolni odnos, otipavanje spolnih organov otroka, siljenje otroka k dotikanju spolnih organov odraslega, samozadovoljevanje pred otrokom, siljenje otroka k ogledu pornografije, otroška prostitucija ter siljenje k navzočnosti pri spolnih odnosih odraslih.

- **Ekonomsko nasilje** je uporaba otroka za delo, izkoriščanje njegovega dohodka, od vsega tega pa imajo korist druge osebe (Čoklc idr., 2010, str. 14). Med ekonomsko nasilje štejemo neplačevanje preživitve, otroško prostitucijo, ugrabitev otrok z namenom, da se jih bo izkoriščalo kot delovno silo (Aničić idr., 2017b, str. 31).
- **Zanemarjanje** pomeni, da ni poskrbljeno za otrokove temeljne potrebe (Rus Makovec, 2003, str. 70). Čoklc in soavtorji (2010, str. 13) zanemarjanje opišejo kot »obliko nasilja, kadar družinski član opušča dolžno skrb za otroka, ustrezno njegovi starosti, razvoju in individualnim značilnostim.« Zanemarjanje je lahko čustveno, telesno, ali pa gre za zanemarjanje na področju izobraževanja (Rus Makovec, 2003, str. 70). Starši ne zadovoljujejo otrokovih telesnih, psihičnih, čustvenih, kognitivnih, socialnih potreb otroka, ali pa jih zadovoljujejo na neustrezen način. Nekateri primeri zanemarjanja so:
 - starši otroka zapustijo, spodijo od doma, ga pustijo samega za daljše obdobje, čeprav ta ni zmožen ostati sam;
 - otrok živi v neprimernem okolju ali brezdomstvu;
 - neprimerna skrb za otrokovo prehrano in higieno;
 - starši ne omogočijo potrebne zdravstvene oskrbe;
 - otroku ne nudijo primernih in potrebnih spodbud za razvoj, se ne odzivajo na razvojne potrebe, ne nudijo podpore na področju njegovega duševnega zdravja;
 - ne sodelujejo s šolo in vrtcem (Aničić idr., 2017b, str. 19-20).

V letu 2014 je bila v okviru Skupnosti centrov za socialno delo narejena analiza odvzemov otrok, ki je proučevala predvsem vzroke za odvzem. Najpogosteje se pojavlja zanemarjanje otrok, kar je širok pojem in pokriva širok spekter ravnanj staršev. Mikec (2019, str. 71) nadaljuje svoj članek z obrazložitvijo odločb o odvzemu in zanemarjanje in jih razvrsti v:

- zanemarjanje, ki je bilo povzročeno s pasivnostjo staršev;
- zanemarjanje, ki je povzročeno s postavljanjem potreb staršev pred otrokovimi potrebami;

- zanemarjanje, ki je povzročeno zaradi konfliktnega odnosa in nezmožnosti dogovarjanja med staršema.
- Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND, 2008) med nasilje uvršča tudi dogodke, **ko je otrok priča nasilju, ki se dogaja v družini**. Pomembno je vedeti, da je otrok, ki je priča nasilju nad drugimi družinskimi člani in bližnjimi osebami tudi žrtev nasilja. Z osebo se identificira in tudi sam utрпи škodo (Aničić idr., 2017a, str. 23). Ko je otrok priča nasilju med staršema, se mu sprožijo občutki hudega strahu, nemoči in strah ga je, da bo izgubil osebo, na katero je navezan (Rus Makovec, 2003, str. 77). Opazovanje nasilja ima za otroka lahko hude posledice: psihološka travma, stres ob nenehni prisotnosti strahu, čustvene in duševne poškodbe ter izpostavljenost nasilnim vzorcem komunikacije (Lešnik Mugaioni, 2014, str. 98). Ko so otroci priča nasilju, so hitro lahko tudi sami vpleteni v dogajanje ter tako tudi nehoti poškodovani. To se lahko zgodi dojenčkom, ker so med prepirom v rokah starša, ali pa se otroci vpletejo v dogajanje, saj želijo pomagati in prekiniti prepir. Otroke starši tudi sami velikokrat pokličejo na pomoč (Rus Makovec, 2003, str. 77). Selič (2006, str. 17) navaja, da so otroci pogosto priče nasilju v družini. Kar vsaka druga žrtev partnerskega nasilja namreč poroča, da so otroci že vajeni tepeža ter poniževanja med odraslimi osebami v družini. Pomembno se je zavedati, da imajo otroci, katerih matere ali očetje so bili žrtve nasilja v družini, enake čustvene in vedenjske težave kot tisti, ki so bili sami žrtve nasilja v družini.

1.2.3. Ogrožen otrok

O ogroženem otroku govorimo, ko je ta utrpel oziroma obstaja verjetnost, da bo utrpel škodo. Škoda je lahko posledica nekega dejanja ali opustitve skrbi staršev ali kot posledica psihosocialnih težav otroka, ki se kažejo kot njegove vedenjske, čustvene, učne ali druge težave tekom odraščanja (Mikec, 2019, str. 67). Ogrožen otrok oziroma otroci, ki preživljajo nasilje, so ena najbolj ranljivih in travmatiziranih skupin v družbi (Štirn, 2014, str. 139). Kot je že bilo omenjeno, otroci za svoj psihološki, čustveni, socialni in fizični razvoj potrebujejo odrasle, v odnosu z odraslimi pa so velikokrat ranljivi in izpostavljeni zlorabi moči tistih, ki naj bi zanje skrbeli. Ranljivost otrok in tveganje za zlorabo se znatno poveča, ko so otroci še dodatno šibkejši zaradi svojih osebnih okoliščin ali posebnih potreb (Lešnik Mugaioni, 2014, str. 96). Najzgodnejša leta otrokovega življenja so bistvenega pomena, saj so otroci takrat tudi najbolj ranljivi in občutljivi za travmatske izkušnje (Štirn, 2014, str. 139). Znano je, da so otroci pogosto žrtve nasilja v šoli, doma ali v drugih okoljih. Oblike nasilja niso

vedno enake, vsi otroci pa so zaradi nasilnih dejanj prizadeti. Še posebej je hudo, ko se nasilje dogaja v družini in nasilna ravnanja ter bolečino povzročajo najbližji ljudje, torej tisti, ki bi morali otroku omogočati zaščito ter nuditi ljubezen (Mušič, 2006, str. 6).

Otrok lahko v družinskem okolju doživi fizično nasilje, psihično, spolno, ekonomsko nasilje, zanemarjanje ter neodgovorno vedenje in izkoriščanje otroka. Otrok lahko več različnih oblik nasilja doživlja istočasno (Aničić idr., 2017a, str. 21-23). Otroci lahko slišijo grožnje enega starša drugemu, vidijo jeznega starša na eni strani in prestrašenega na drugi. Opazujejo tudi fizično nasilje, ali uničevanje lastnine ob prepiranju. Velikokrat se postavijo v vlogo rešitelja in želijo nasilje ustaviti. Ves čas so na preži, pazijo in varujejo svojega starša, ki je žrtev nasilja, nikoli ga ne pustijo samega. Ob začetku prepira se vmešajo, kličejo na pomoč, spet drugi pa se začnejo vesti težavno, da bi pridobili pozornost. Nekateri otroci ravnavo nasprotno in naredijo vse, da bi ustregli vsaki želji, pazijo, da so popolni in menijo, da bodo s tem popravili nastalo situacijo (The National Child Traumatic Stress Network, 2015).

Ena najbolj vsakdanjih oblik nasilja nad otroki je telesno kaznovanje (De Boer-Buquicchio, 2007, str. 14). Starši, ki udarec uporabljajo kot stalno vzgojno sredstvo, ne znajo na drugačen način ravnati s svojo jezo. Taki starši v svojem odraščanju niso bili deležni priložnosti, da bi lahko svobodno in neobsojajoče izrazili svoja čustva in se z njimi tudi naučili ravnati. Čustva, ki jih starši čutijo, navadno gre za zaskrbljenost, nemoč in strah, so prekrita pod jezo, ki se pokaže z udarcem. Ta udarec veliko otrok dojame kot nekaj, kar si je zaslužil, te udarce pa nosijo s seboj (Cipot Mal, 2004). Zato De Boer-Buquicchio (2007, str. 14) poudari, da je »pretepanje otrok nedvoumno, nesporno in enostavno nesprejemljivo«. Tudi Evropsko sodišče za človekove pravice (1998, v Kornhauser in Pleterski Rigler, 2007, str. 66) poudarja, da je telesno kaznovanje kršitev otrokovih pravic. Nobena vrsta nasilja, ki je uporabljena kot kaznovanje, ni vzgojna in ne pripelje do želenega vzgojnega cilja (Rutar, 2007, str. 168). Munc (2010, str. 402-404) piše, da vzgojno nasilje na otroku pusti pečat na miselnem, vedenjskem, čustvenem in socialnem razvoju. Vzgojno nasilje je jasno prepoznavno prek:

- Zavračanja, otrok dobi sporočilo, da je nezaželen, grešni kozel,
- ignoriranja, starši namreč nimajo zadovoljenih svojih čustvenih potreb in se zato posledično ne odzivajo na otrokove potrebe, prisotni so le telesno in ne čustveno,
- zmerjanja,

- teroriziranja, ki ga počnejo prek groženj, da bodo otroka zapustili, od njega imajo nerealna pričakovanja,
- privzgajanja nevarnih navad in izkoriščanje,
- zanemarjanja,
- izoliranja.

Zloraba otroka je le redko enkraten in neponovljiv dogodek. Zloraba je namreč velikokrat način, kako odnosi v družini potekajo in se lahko začne že ob otrokovem rojstvu ali kasneje skozi odraščanje. Otroci, ki so žrtve, se pogosto ne zavedajo, da doživljajo nekaj, kar je narobe. Ko so že dlje časa žrtev nasilja, oblikujejo mnenje, da je nasilen odnos nekaj običajnega, drugačnih odnosov namreč ne poznajo (Rus Makovec, 2003, str. 71). O tem pišejo tudi na ENOC (2005) in opozarjajo na raziskave, iz katerih je razvidno, da večina nasilja nad otroki ni bila nikoli prijavljenega in raziskanega. Otroci namreč ne vejo, kakšne možnosti za zaščito so jim na razpolago ali pa se nanje ne obrnejo, saj jim ne zaupajo, ali pa se sploh ne zavedajo, da je nasilje kršitev njihovih pravic. Uradno zabeleženi primeri nasilja nad otrokom ne prikazujejo realne slike. To je razvidno tudi iz raziskave, ki jo omenja Domiter Protner (2014). V raziskavi je vidno, da približno 40% srednješolcev, ki so izpostavljeni različnim oblikam nasilja znotraj družine, tega ravnanja ne prepoznavajo kot nasilnega.

Rus Makovec (2003, str. 72-73) opozori, da otroci velikokrat iščejo izgovore, zakaj so doživeli nasilje, zakaj se starši tako vedejo, obenem pa jih branijo. To je namreč edini odnos, ki ga imajo, zato jih je strah, da bi se od njega ločili. Da otrok ne bi povedal, kaj doživlja v domačem okolju, so povzročitelji nasilja velikokrat tudi vešči manipuliranja in zastraševanja. Otroku podajajo sporočila, preko katerih ga prepričajo v varovanje skrivnosti, varovanje te skrivnosti pa nato postane del otrokovega življenja. Starši na svoje otroke pogosto tudi preložijo odgovornost za svoja dejanja, kar otrok ponotranji in meni, da je sam kriv za nasilje, ki ga doživlja. Tako nasilje povezuje s svojimi napakami, osebnostjo, odrasli pa zaradi tega lahko zelo preprosto skrivajo, zanikajo in minimalizirajo svoja nasilna dejanja. Otroke je pogosto tudi strah, da bodo izgubili družino, da bodo starši obsojeni na zaporno kazen, zato sočustvujejo z njimi in prevzamejo vso krivdo nasilja nase (Aničić idr., 2017b, str. 56-60).

Otroci so ranljivi, da postanejo žrtev zlorabe, ne glede na njihovo nacionalno pripadnost, vero, socialni ali ekonomski status (Frangež, 2010, str. 98). Nasilje se torej ne dogaja le

znotraj določenega družbenega razreda. Revščina, brezposelnost, alkoholizem, uživanje mamil, socialna izključenost, nizka stopnja izobrazbe, telesna ali drugačna oviranost otroka, so dejavniki, ki so največkrat povezani z nasiljem nad otroki. Vseeno pa to ne pomeni, da so nasilja deležni le otroci, ki živijo v določenih slabših razmerah. Nasilje nad otroki je splošen problem, ne gre za enoplastno vprašanje (De Boer-Buquicchio, 2007, str. 16).

Kos Mikuš (1994, str. 20) navaja dejavnike nasilja nad otroki v družini:

- Osebnosti povzročitelja, kamor prištevamo alkoholizem, duševne bolezni, čustveno hladnost staršev do otroka, nesposobnost empatije, nezaželenost otroka.
- Lastnosti otroka, torej ali je otrok težaven, obremenitev za starše.
- Značilnosti družinskega sistema, kakšni so uporabljeni vzgojni slogi, vrednote družine, kakšni so odnosi med družinskimi člani, dinamika družinskega sistema.

Nasilje nad otrokom pogosto povzročajo starši in skrbniki, ki:

- Odnos z otrokom vzpostavijo na zlorabi svoje premoči in nasilju,
- nimajo izkušenj in znanj, kako vzpostaviti in ohranjati dober ter primeren odnos z otrokom,
- ne želijo otroka, za katerega skrbijo,
- so bili v otroštvu sami žrtev nasilja, vedenjski vzorec pa prenašajo na svoje otroke,
- ne zmorejo in ne znajo odgovoriti na potrebe otroka,
- imajo otroka s posebnimi potrebami,
- se soočajo z osebnimi in socialnimi problemi,
- živijo v slabih življenjskih pogojih (Aničić idr., 2017b, str. 57-58).

Ne glede na razlog, okoliščine, je v mojem pogledu nasilje nad otrokom nesprejemljivo in ne bi smelo biti spregledano. Vsako nasilje nad otroki je kršitev otrokovih pravic. Gre za kršitev pravice do osebne integritete, do spoštovanja otrokovega dostojanstva, kršitev pravice do zasebnosti in uživanja najboljših možnosti za zdravo rast in razvoj (ENOC, 2005).

1.2.4. Posledice nasilja nad otrokom

Nasilje in zlorabe zaznamujejo otrokov razvoj s travmatičnimi izkušnjami, posledice se kažejo na njegovem zdravju, fizičnem, psihičnem in socialnem razvoju. Nasilje lahko namreč povzroči tudi emocionalne in kognitivne motnje ter zdravstveno tvegana vedenja (Lešnik Mugaioni, 2014, str. 101).

Posledice nasilja so pri nekaterih otrocih bolj jasno vidna kot pri drugih. Posledice, ki se kažejo, je potrebno pogledati skozi razvojna obdobja otroka, saj ima ta v vsakem razvojnem obdobju drugačne razvojne potrebe, nasilje in travmatske izkušnje pa vplivajo na njihovo zadovoljevanje. Ko otrok doživlja nasilje, se mu poruši občutek varnosti, nadzora in zaupanja vase in druge. Doživljanje nasilja vpliva tudi na razvoj otrokovih možganov, prisoten je negativen vpliv na dozorevanje možganov in spomin, učenje. Izpostavljeni so kroničnemu stresu, doživljajo večkratno nihanje med vznemirjenostjo in preplavljenostjo s čustvi ter čustveno otopelostjo na drugi strani. Do čustvene otopelosti pride, ko je otrok večkratno izpostavljen občutkom strahu in ogroženosti, ob spominjanju travmatskih dogodkov pa hoče te boleče spomine blokirati (Štirn, 2014, str. 141-142). Otroci se na nasilje v njihovi družini odzivajo čustveno. Pojavlja se strah, tesnoba, krivda, sram, žalost in obup. V odnosu do povzročitelja so pogosta ambivalentna čustva, kjer se prepleta strah, razočaranje, ljubezen, jeza, sovraštvo, prezir (Pušnik, 2012, str. 109).

Posledice neustreznega ravnanja staršev se kažejo pri oblikovanju otrokove identitete in samopodobe, ter na kak način bo vzpostavil ter vzdrževal odnose z drugimi ljudmi (Aničić, 2017a, str. 23). Otrok se dobro zaveda sveta okrog sebe, čuti in dojema na svoj poseben način. Ko otrok doživi telesno kaznjo, ga ta boli telesno in duševno. S telesno kaznijo se rani otrokovo telo ter njegov ponos, vzame pa se mu pogum, samozavest in veselje (Kornhauser, 2007, str. 10). Kaznovanje z elementi nasilja pri otroku lahko povzroči psihološke in telesne poškodbe. Otrok tekom takega odnosa dobi sporočilo, da je nasilje nekaj sprejemljivega in je primerna strategija za razreševanje konfliktov oziroma se z nasiljem lahko pripravi druge ljudi, da delajo, kar si ti želiš (Council of Europe, 2008, str. 9). Kaznovanje pa ima tudi druge posledice; ko bo otrok v strahu pred ponovnim kaznovanjem, bo hitro začel lagati, da bi se temu izognil. Ko bo ta otrok odrasel, bo laganje in nasilje dojemal kot nekaj normalnega ter samoumevnega. Ko starši ali skrbniki telesno kaznujejo otroka, ga vzgajajo v odraslega z nizko ravno samozavesti (Kornhauser in Pleterski Rigler, 2007, str. 62).

Starši kaznujejo otroke, ki po njihovem mnenju niso pridni, torej niso takšni, kot odrasli hočejo – torej ni tak, da staršev ne bi v ničemer bremenil in delal nobenih težav. Starši morajo zdržati otrokova čustva, ki jih ta čuti in zanj iskati potrebno podporo. Starši imajo večkrat težavo, da bi otroku dovolili, da misli, kar misli in čuti svoja čustva, s tem pa ga spravijo v stisko. Na ta način se otrok ne nauči razumeti svojih čustev ter ravnanja z njimi, še posebej ne s čustvi besa ali jeze (Čaćinović Vogrinčič, 2007, str. 156). Otrok, ki ima pogoste izbruhe jeze, je obremenjen s svojimi čustvi in ne pozna drugega načina, da bi močna čustva, ki ga

preplavljajo, sploh izrazil. To je pogosto pri zelo majhnih otrocih, ki verbalno še niso zelo spretni. Otroci in najstniki postanejo agresivni, ker ob tem namesto nemoči občutijo kontrolo. Zato tudi velikokrat skušajo preseči meje staršev, saj si želijo čutiti svobodo in moč (The National Child Traumatic Stress Network, 2015).

Otroci na nasilje v družini reagirajo skozi spremembe v svojem vedenju. Težje imajo nadzor nad svojimi čustvi, zelo pogosti so izbruhi jeze, agresivno vedenje in problemi s spanjem (The National Child Traumatic Stress Network, 2015). Nekateri otroci nasilje dojemajo kot sporočilo, da jih starši nimajo radi, da si ne zaslužijo življenja, destruktivno vedenje začnejo usmerjati nase in druge bližnje. Žrtve nasilja lahko razvijejo določena patološka vedenja in ker ta niso v skladu s pričakovanji družbe, pravili, zakoni, posledično lahko postanejo tudi izločeni iz družbe (Rutar, 2007, str. 167). Posledice psihičnega nasilja so kdaj še težje odpravljljive kot pri drugih oblikah nasilja. Ko je otrok deležen groženj, ki narekujejo trpinčenje, zapustitev ter neprimerna sporočila, oblikuje mnenje, da ni ljubljen in vreden. Taka sporočila otroku pustijo negativen pečat pri doživljanju in vrednotenju sebe ter drugih (Rutar, 2007, str. 167-168).

Otroci imajo različne načine, s katerimi odgovorijo na dogajanje v družini. Nekateri iščejo podporo in pomoč v svoji socialni mreži, med prijatelji, sorodniki, torej kjer čutijo domačnost in varnost. Razvijejo pa tudi svoje strategije za spopadanje s stisko in stresom (The National Child Traumatic Stress Network, 2015). Otroci razvije strategije preživetja, saj mu te pomagajo preživeti oziroma da se na nek način pred nasiljem tudi zaščiti. Dolgoročno oklepanje teh strategij je škodljivo za otrokov osebni razvoj, prav zato je potrebno hitro intervenirati ter otroka zaščititi. Štirn (2014, str. 143-144) nadalje našteje nekatera pogosta otrokova vedenja:

- Umik vase in pasivnost, otrok si želi biti čim bolj neopazen,
- poslušnost, s pridnostjo si želi preprečiti nasilje,
- uporništvu in destruktivno vedenje, s katerim želi pritegniti pozornost in opozoriti na svojo stisko,
- disociacija,
- čustvena otopelost,
- oklepanje igrače, s pomočjo katere predeluje svoje stiske,
- uporaba drog in alkohola,
- obremenjenost, vedno je na preži, da bi sebe in ostale žrtve v družini zaščitil,

- prevzame vlogo odraslega v družini, skrb za mlajše sorojence in gospodinjstvo,
- motnje hranjenja,
- samopoškodovanje, samomorilne misli in poskusi samomora,
- psihosomatske težave ter bolezni.

Številne teorije opozarjajo na povezavo med družinskim nasiljem in ravnanji v odraslosti. Moški in ženske, ki so bili sami v otroštvu žrtve nasilja ali so bili nasilju v družini priča, se pogosto tudi sami v odraslem obdobju znajdejo v nasilnih medosebnih razmerjih (Kanduč, 2001, str. 115). Tudi Lešnik Mugaioni (2014, str. 101) omenja, da je za otroke, ki so bili žrtve nasilja, dokazana koleracija s kasnejšim povzročanjem nasilja v partnerski zvezi. Otroci, ki živijo v nasilnem okolju, dobijo napačne informacije glede odnosov med družinskimi člani, kako se vesti in kako izražati naklonjenost. Tako tudi sami kasneje v svojih odnosih postanejo nasilni, ponovijo, kar so videli v svoji družini. Lahko se namreč naučijo, da je popolnoma normalno, da kontroliramo drugo osebo in uporabljamo nasilje, da pridobimo tisto, kar si želimo. Nekateri otroci se naučijo, da je nasilno vedenje del ljubečega odnosa (The National Child Traumatic Stress Network, 2015). Kanduč (2001, str. 115) omenja teorijo socialnega učenja, ki poudarja, da se otrok lahko nauči agresivnega vedenja z opazovanjem drugih družinskih članov, prek medijev in pri vrstnikih. Otrokove ponotranjene prepovedi glede agresivnega vedenja lahko oslabijo, otrok pa se na agresivno vedenje sčasoma privadi, lahko pa celo prevzame pozitivna stališča do nasilja in si izoblikuje tudi pričakovanja v povezavi z agresivnim vedenjem za svoja intimna razmerja. Če bo nasilno vedenje vsaj občasno nagrajeno, pozitivno ali negativno, na družbeni in notranji ravni, se bo otrok k temu vedenju vračal. Rekli bi torej lahko, da nasilje sproži drugo nasilje. Starši, ki so bili v otroških letih kaznovani, bodo pogosto tudi sami na enak način ravnali s svojimi otroki (Kornhauser in Pletenski Rigler, 2007, str. 64).

Otroci, ki skozi svoje otroštvo doživljajo nasilje, imajo v večini kasneje težave v medosebnih odnosih, saj težko zaupajo sebi in drugim, težave se pojavljajo v izražanju naklonjenosti ter sprejemanju. Na eni strani si bližine močno želijo, po drugi pa je pred to bližino prisoten strah, saj gre za tveganje, da bo skozi odnos zopet prizadet (Štirn, 2014, str. 143). Posledice, ki jih pusti nasilje nad otrokom so različne, odvisne od različnih dejavnikov:

- značilnosti zlorabe, kako dolgo je nasilje trajalo, kakšna je bila intenzivnost nasilja, kako pogosto se je dogajalo, žrtev katerih oblik nasilja je bil otrok;
- kako se je na zlorabo odzivala okolica;

- kako se je na zlorabo odzvala pristojna institucija;
- kakšno podporo ima otrok v svoji socialni mreži;
- osebne značilnosti otroka, kako se otrok sooča s stresom (Aničić, 2017b, str. 46).

Aničić in soavtorice (2017b, str. 47-50) posledice nasilja nad otrokom razdelijo v tri skupine:

- I. Posledice nasilja, ki se odražajo na telesnem nivoju: slabo zdravstveno stanje, glavoboli, motnje pri zadrževanju blata in urina, nastanek kroničnih bolezni, slabši zgodnji razvoj otrokovih možganov.
- II. Posledice na vedenjskem in socialnem nivoju: rizična in nasilna vedenja otroka, agresivni izbruhi, zloraba alkohola ali drugih psihoaktivnih substanc, samopoškodovanje, razmišljanje o samomoru, strah pred dotiki drugih ljudi, osamljenost, beg, potreba po kontroli nad svojim življenjem, pretirana potreba po pozornosti, umik vase, povzročanje kaznivih dejanj.
- III. Posledice, vidne na psihičnem, kognitivnem in čustvenem področju: prevzemanje odgovornosti za nasilje, ki ga povzročajo drugi, strah, posttravmatski stresni sindrom, težave v duševnem zdravju, apatičnost, učne težave, neutemeljen strah pred prihodnostjo, slabo razvito abstraktno mišljenje.

Zaključujem z opomnikom, kako pomembna je družina za otroke. Otrok je v svojem otroštvu ranljiv in popolnoma odvisen od svojih staršev. Da bi se lahko uspešno razvijal, potrebuje čutiti popolno varnost in sprejetost, samo tako bo namreč lahko razvil zaupanje v svoje starše in svet okrog sebe. Ko pa je prisotno nasilje, je normalen razvoj otroka onemogočen (Rutar, 2007, str. 168).

1.3. DELO CENTRA ZA SOCIALNO DELO NA PODROČJU ZAŠČITE OGROŽENEGA OTROKA

Odgovornost staršev je, da izvajajo skrb za otroke v skladu s koristjo otroka. Če starši za svoje otroke ne poskrbijo ustrezno, jim lahko pristojni organ starševsko skrb omeji ali odvzame (Novak, 2017, str. 127). Otroci, za katere starši ne poskrbijo ustrezno, uživajo posebno varstvo in skrb, o tem govori tudi osmi člen družinskega zakonika (2017): »Otroci uživajo posebno varstvo države vselej, kadar je ogrožen njihov zdrav razvoj in kadar to zahtevajo druge koristi otrok«. Ko država dela na način, da je korist otroka vedno glavno vodilo pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki, uresničuje svojo zavezo glede KOP (Novak, 2017, str. 43). Ko se ugotovi neustrezno ravnanje staršev, ogrožanje njegovih koristi s strani

družine, ko starši ne odvrčajo nevarnosti od svojih otrok, torej ne delajo v skladu s koristjo otroka, je poseg v družino upravičen (Velič, 2014, str. 28). Pooblastilo za varstvo otrokove koristi je država dala centru za socialno delo in sodišču, ki sta upravičena, da ukrepata v skladu z otrokovo koristjo (Novak, 2017, str. 150-151).

Hrovatič (2010, str. 91) navaja, katerim zakonom oziroma pravilnikom strokovni delavci centra za socialno delo sledijo tekom obravnave nasilja v družini:

- Zakon o preprečevanju nasilja v družini, kjer je potrebno omeniti, da je zakon postavil temelj za strukturne spremembe pri obravnavi nasilja v družini in zagotavljanju pomoči žrtvam;
- Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini;
- Pravilnik o prepovedi približevanja določenemu kraju ali osebi;
- Zakon o socialnem varstvu;
- Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih oz. od aprila 2019 dalje Družinski zakonik;
- Katalog javnih pooblastil.

Kjer je sum, da je žrtev nasilja otrok, je zakonska dolžnost vsakega, zlasti pa zaposlenih v vzgojno-izobraževalnih zavodih in zdravstvu, da takoj obvestijo policijo ali center za socialno delo (Milek Ogrinc, 2014, str. 177). Tudi Zakon o socialnem varstvu (Ur. l. RS 3/07, 23/07, 41/07, 61/10, 62/10, 57/12, 39/16, 52/16, 15/17, 54/17, 21/18, 31/18 in 28/19-ZSV) v drugem odstavku 91. člena navaja, da so organi in organizacije dolžni obvestiti pristojni center za socialno delo, ko pri svojem delu opazijo ogroženost otroka. Prijavo o nasilju nad otroki so strokovni delavci vzgojno-varstvenih, vzgojno-izobraževalnih zavodov in socialnih zavodov dolžni opraviti ne glede na določbe o varovanju poklicne skrivnosti (Rapilane Obrán, 2018, str. 36). Vzgojno-izobraževalne institucije ob prijavi nasilja zapišejo o tem uradni dokument, ta je podlaga tako za prijavo nasilja na center za socialno delo kot tudi za samo nudenje pomoči otroku v okviru vzgojno-izobraževalne institucije. V zapisu strokovna delavka opiše dogodek, vanj vključi vse okoliščine, opažanja, iz katerih sklepamo, da se izvaja nasilje nad otrokom in je ta ogrožen. V zapis je potrebno zapisati tudi, ali je potreben nujni in takojšnji ukrep (Rustja, 2014, str. 239).

Ko center za socialno delo prejme informacijo o nasilju, se postopek obravnave začne (Hrovatič, 2010, str. 91). Filipčič (2014, str. 160-161) omenja 5. člen ZPND. Organi in

organizacije morajo namreč ukrepe za zaščito žrtev prilagoditi stopnji ogroženosti žrtve. V primeru, da je žrtev otrok, imajo njegove koristi in pravice prednost pred koristmi in pravicami drugih, ki so udeleženi v postopku. Ukrepanje in nudenje pomoči žrtvi je potrebno izvajati hitro. Žrtev namreč potrebuje dolgo časa, da pride po pomoč, največkrat ko je varnost že resno ogrožena. Center za socialno delo informacijo oziroma prijavo o nasilju preveri, poveže se s policijo, da se tako uskladi obravnava (Hrovatič, 2010, str. 91). Strokovna delavka skuša priti do čim več informacij o družini, preveri, ali je družina že obravnavana znotraj centra za socialno delo in pridobi informacije o dosednji obravnavi, poveže se tudi z drugimi organi, ki sodelujejo z družino (Rapolane Obrar, 2018, str. 37-38). Center za socialno delo opravi prvi pogovor z družino skozi storitev prve socialne pomoči, da pridobi informacije, ugotovi konkretna dejstva in problematiko posameznikov ter družine (Filipčič, 2014, str. 161-163). Socialna delavka se pogovori z žrtvijo in povzročiteljem nasilja ločeno. Prioriteta je varnost žrtve. Delo s povzročiteljem pa je usmerjeno v spoštovanje ničelne strpnosti do nasilja (Milek Ogrinc, 2014, str. 179). Ko se vzpostavi stik z žrtvijo, se skozi pogovor predvsem prepozna nasilje, kdo ga je nad žrtvijo izvajal, s kakšno intenziteto. Razišče se dejavnike tveganja in posledice. Preveri se psihofizično stanje žrtve in razišče socialno mrežo. Na podlagi vseh informacij socialna delavka izdelava individualni varnostni načrt (Hrovatič, 2010, str. 91). Pogovor z otrokom mora biti prilagojen njegovi starosti in je namenjen le zbiranju osnovnih podatkov (Selič, 2004, str. 87). Ko načrtujemo pomoč žrtvi, je potrebno oceniti, kakšna je stopnja njene ogroženosti. Ko je žrtev otrok, je pomemben dejavnik tudi pripravljenost staršev za sodelovanje in trud za reševanje problema nasilja (Milek Ogrinc, 2014, str. 180). Če je otrok ogrožen do te mere, da je potrebno hitro ukrepati, se ga namesti na varno, organ pa lahko prične z zbiranjem podatkov o kaznivem dejanju, ko je otrok varno nameščen. Otrok se v družino ne sme več vrniti, če obstaja možnost, da se bo nasilno ravnanje nadaljevalo (Selič, 2004, str. 87). Skladno s 5. členom ZPND (2008) je potrebno »izvesti vse postopke in ukrepe, ki so potrebni za zaščito žrtve glede na stopnjo njene ogroženosti in zaščito njenih koristi in pri tem zagotoviti spoštovanje integritete žrtve.« Pomembno je upoštevati načelo sorazmernosti ukrepanja glede na stopnjo ogroženosti ter načelo koristi žrtve (Filipčič, 2014).

Mikec (2019, str. 68) navaja, da na centrih za socialno delo pri obravnavi ogroženih otrok izhajajo iz načela, da je za otrokov razvoj najboljša varna in stabilna družina, kar pa je dolžnost staršev. Ti naj bi s svojimi odzivi zadovoljili otrokove potrebe ter skrbeli za skladen razvoj otroka na vseh področjih. Socialne delavke se skozi svoje delo in z uporabo metod,

upoštevanjem poslanstva socialnovarstvene stroke in zakonodaje usmerjajo v zaščito družine, pomoč in podporo, da do odvzema ne bi prišlo. »Naša strokovna prizadevanja so usmerjena v graditev družinskih moči in ta prizadevanja uresničujemo kot pomoč staršem predvsem v okviru socialnovarstvenih storitev (Mikec, 2019, str. 68)«. Varovanje družine ter koristi poteka na dveh ravneh. Na prvi ravni gre za poskus mobilizacije družine, poskrbi se torej za člana družine, ki je ogrožen. Če družina tega ne zmore, je potrebno izvesti ukrepe za zaščito otroka, torej odvzem in namestitev. Če so starši sodelovalni, se jim svetuje vključitev v različna svetovanja, terapije. Ko je le mogoče, center za socialno delo sledi načelu najmilejšega posega v družino (Velič, 2004, str. 34).

1.3.1. Ocena ogroženosti

Osnova za oblikovanje načrta pomoči, ki je namenjen družini ali pa izpeljavi postopkov odvzema otroka, je ocena ogroženosti otroka. Ocena ogroženosti se izoblikuje skozi vse faze obravnave, gre za kontinuiran proces (Mikec, 2019, str. 67). Ob prijavi nasilja se oblikuje začetna ocena ogroženosti, ki jo oblikuje nosilec primera. V začetni oceni ogroženosti lahko ugotovimo:

- a) Otroka je treba zaščititi pred nasiljem, saj je otrok doživel fizično ali psihično škodo zaradi nasilja oziroma okoliščine kažejo, da obstaja utemeljen sum, da se bo nasilje stopnjevalo ter na otroku in drugih članih družine pustilo hude posledice (Čoklc idr., 2010, str. 16). Država je dolžna v družino posegati, ko ravnanje staršev hudo škoduje otroku. V takem primeru strokovni delavci odvzamejo otroka iz družine, da mu na ta način zavarujejo življenje in njegovo zdravje (Pavlović, 1994, str. 77).
- b) Otroka ni potrebno nujno zaščititi pred nasiljem, vendar družina potrebuje podporo in pomoč. Tako odločitev se sprejme, če se opazi, da otrok ni doživel škode in je tudi verjetno, da je ne bo. Je pa situacija v družini takšna, da bo otrok težko dosegel optimalno raven razvoja oziroma se bo zdravje in razvoj poslabšalo, če se v družino kot pomoč in podpora ne vključijo različne organizacije (Čoklc idr., 2010, str. 16). Stopnja ogroženosti torej ni visoka, je pa vseeno potrebno starša podpreti in nuditi pomoč glede na njune starševske vloge. Pomoč se nudi staršema in otroku, dela se s celotno družino (Pavlović, 1994, str. 77).
- c) Otroka ni potrebno zaščititi, tudi drugi ukrepi ali storitve niso potrebni. Primer se le zaključi (Čoklc idr., 2010, str. 17).

Center za socialno delo oceno ogroženosti najprej oblikuje s treh vidikov:

- Vidika otrokovih razvojnih potreb,
- vidika zmožnosti staršev za ustrezno odzivanje na otrokove razvojne potrebe in ustrezno zadovoljevanje teh potreb,
- vidika dejavnikov širšega socialnega okolja (Mikec 2019).

Na vseh omenjenih področjih se oceni dejavnike tveganja in varovalne dejavnike. Dejavniki tveganja so tisti, ki vplivajo na otrokovo oškodovanost, varovalni pa otroka varujejo pred nastankom te oškodovanosti. Končna ocena se izdelava glede na število dejavnikov ter njihovo stopnjo tveganja. Upošteva se tudi soodvisnost in sovplivanje med samimi dejavniki (Čokle idr., 2010, str. 18). Pri oceni ogroženosti je potrebno pridobiti in analizirati različne okoliščine, pomembna je tudi pripravljenost staršev za sodelovanje, kakšen je njihov uvid v problem z vidika otrokovih potreb in interesov, kakšen je njihov čustven odnos do svojih otrok, ali otroka spodbujajo, kakšne značilnosti ima otrok in kakšne so značilnosti otrokove ter družinske socialne mreže. Pomembno je, ali so starši pripravljeni prevzeti odgovornost za svoja dejanja in ogrožanje otroka ter kakšne so njihove zmožnosti, da se ravnanje, ki otrokovo varnost ogroža, ne ponovi več (Mikec, 2019). Ocenijo se tudi veščine starša, ki ni povzročitelj nasilja, ali bi ta zmožni podpreti in zavarovati otroka pred nasilnim staršem (Aničić, 2017b, str. 79-80).

Ker gre pri izdelavi ocene ogroženosti za vpogled v celotno življenjsko situacijo, center za socialno delo pridobi tudi poročila in mnenja otroku pomembnih in znanih institucij, te tudi sodelujejo v multidisciplinarnih timih (Mikec, 2019). Zbirajo se tudi informacije iz socialne mreže otroka oziroma družine, ki imajo pomembno vrednost za delo ter same ukrepe centra za socialno delo (Velič, 2004, str. 34). Tekom izdelave ocene ogroženosti je pomembno, da se z družino vzpostavi delovni odnos, saj lahko tako sodelovalno delujemo tudi, ko so posledice ogroženosti že odpravljene (Mikec, 2019).

Na podlagi vseh informacij o psihofizičnem stanju žrtve, vedenju povzročitelja, na podlagi prepričanj, ki jih ima žrtev, ter glede na socialno mrežo se izdelava ocena ogroženosti (Hrovatič, 2010, str. 91-92). Zbrane podatke in ugotovitve se povzame in zapiše v pregledni obliki. Iz ocene ogroženosti morajo biti razvidni varovalni ter rizični dejavniki, najbolj priporočljivo pa je, če so ti zapisani tudi po posameznih področjih. Ugotovljeni dejavniki morajo biti povezani z otrokovim razvojnim obdobjem, njegovimi potrebami in posledicami, ki smo jih pri otroku ugotovili (Čokle idr., 2010, str. 18). Stopnja ogroženosti se lahko oceni

kot nizka, srednja, visoka ali zelo visoka (Mikec, 2019). Iz ocene ogroženosti lahko sklepamo, kakšni so nadaljnji potrebni ukrepi (Hrovatič, 2010, str. 92).

1.3.2. Multidisciplinarno povezovanje

Za učinkovito zaščito žrtev nasilja mora biti obravnava nasilja sistemska. Naloge organov, njihove spremembe in ukrepi za varstvo žrtev se morajo usklajevati in dopolnjevati (Filipčič, 2014, str. 157-158). Po prijavi nasilja center za socialno delo skliče multidisciplinarni tim. Njihov namen je dogovor, kako bo vsak od prisotnih pripomogel k obravnavani zadevi. Pomembna je usklajenost vseh strokovnih delavcev in institucij, saj le tako s svojim posegom ne bodo naredili še več škode (Velič, 2004, str. 34). Multidisciplinarni pristop je pomemben, saj delovanje le ene institucije brez sodelovanja z drugimi ter umeščenosti ukrepov v celovito obravnavanje nasilja v družini ne more zmanjšati nasilja v eni konkretni družini, sploh pa ne v sami družbi (Filipčič, 2004).

Multidisciplinarni pristop je skupno delovanje vladnih in nevladnih organizacij (Filipčič, 2014). Center za socialno delo sodeluje z vsemi organizacijami, ki po njihovem mnenju lahko prispevajo k zagotavljanju večje varnosti žrtve (Milek Ogrinc, 2014, str. 182). Center za socialno delo povabi tiste organe, organizacije ali nevladne organizacije, ki lahko žrtvi s svojim delom pomagajo. Multidisciplinarni tim navadno sestavljajo strokovnjaki različnih organov, ki na različnih področjih izvajajo pomoč oziroma tako podporo, kot jo žrtev potrebuje, o tem se tudi dogovorijo na timu (Filipčič, 2014). Skladno z ZPND je potrebna strokovna obravnava žrtve ter povzročitelja nasilja. Vsi organi in organizacije, ki sodelujejo oziroma center za socialno delo meni, da so primerni za sodelovanje z družino, morajo sprejeti vse postopke ukrepanja ter sodelovati pri izdelavi načrta pomoči žrtvi (Fojan, 2008). V multidisciplinarnem timu lahko sodelujejo strokovni delavci centra za socialno delo, policija, tožilstvo, vzgojno-izobraževalna institucija, zdravstvo, predstavniki nevladnih organizacij ter drugi (Rapilane Obrn, 2018, str. 39).

Glavni namen multidisciplinarnega tima je skupno načrtovanje korakov in aktivnosti, da se varnost žrtve poveča in zmanjša tveganje za ponovno nasilje (Milek Ogrinc, 2014, str. 181). Skladno s Pravilnikom o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini (2009) navajam naloge multidisciplinarnega tima, ki so navedene v sedmem členu zakona:

- Izmenjava informacij, da se razjasnijo okoliščine, ki so potrebne za zaščito in pomoč žrtvi,

- usklajevanje aktivnosti,
- seznanitev žrtve, primerno starosti in razvoju, z oblikami pomoči, ki jih nudijo organi,
- izdelava načrta pomoči in spremljanje izvajanja tega načrta,
- nudenje ustrezne zaščite za žrtev,
- sprejemanje odločitev z namenom izvajanja pomoči.

Ko je ugotovljeno, da je potrebno več ukrepov pomoči in sodelovanje med različnimi ustanovami ter strokovnjaki, se tekom multidisciplinarnega tima izoblikuje načrt pomoči na podlagi ocene ogroženosti (Hrovatič, 2010, str. 92). Najbolj pomembno vodilo pri izdelavi načrta pomoči je trajna zaščita otroka in aktiviranje potencialov, ki jih ima družina za spremembe v svoji dinamiki in vedenju. Načrt pomoči mora podpirati varovalne dejavnike in zmanjševati dejavnike tveganja. Načrt pomoči je specifičen, prilagojen vsakemu otroku posebej. V načrtu je jasno opredeljen cilj obravnave, oblike pomoči, vloge vseh strokovnih delavcev ter akterjev v socialni mreži in na kakšen način se bo uresničevanje načrta spremljalo (Čoklc idr., 2010, str. 19). Multidisciplinarni tim redno spremlja izvajanje ukrepov, načrt pa sproti in po potrebi dopolnjuje (Hrovatič, 2010, str. 92).

Za učinkovito podporo in zaščito žrtve je potrebno enotno sodelovanje vseh služb. Žrtev mora občutiti varnost in zaupanje v sistem ter našo pomoč. Strokovni delavci morajo širiti informacije o različnih službah, da ljudje in žrtve slišijo, katere organizacijo ponujajo kakšno strokovno pomoč. Dostopnost do pomoči pa je potrebno omogočiti čim več ljudem (Milek Ogrinc, 2014, str. 188).

1.3.3. Odvzem otroka skladno z družinskim zakonikom

Ko se socialna delavka sreča z obravnavo nasilja v družini, je njena glavna naloga, da izvaja ukrepe in dela v smeri povečevanja varnosti otroka, v smeri preprečevanja novega nasilja in motivira starše, da se vključijo v delovni odnos oziroma sprejmejo pomoč (Mikec, 2019). Center za socialno delo ima dolžnost, da »z ustreznimi metodami socialnega dela z družino in uporabo javnih pooblastil zagotovi zaščito otroka pred ogrožanjem. Center za socialno delo je v sistemu varstva in zaščite otrok nosilec obravnave primerov ter ima povezovalno in usklajevalno vlogo (Čoklc idr., 2010, str. 10).«

Do aprila 2019 so strokovne delavke sledile Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, kjer so tudi večkrat nastopale v dvojni vlogi. Odločale so namreč o ukrepih za zaščito otrok, na drugi strani pa družino podpirale ter jim svetovale. Tako so se večkrat znašle na razpotju med kontekstom odločanja in kontekstom podpore (Mikec, 2019). Z dnem

15. 04. 2019 je prišlo do sprememb, saj je v uporabo stopil nov Družinski zakonik (DZ, 2017). Med njegovo uveljavitvijo in začetkom uporabe sta minili dve leti, ki sta bili namenjeni predvsem pripravam centra za socialno delo in sodišča na novo zakonodajo (Novak, 2017, str. 25). Z novo zakonodajo postaja center za socialno delo pomočnik sodišču. Pooblastila za odločanje namreč prevzema sodišče. Naloga socialne delavke na področju izrekanja ukrepov postane predlaganje, podpora in svetovalna vloga. Socialno delo bo tako ohranilo svojo strokovno in svetovalno funkcijo, sodišče pa prevzelo oblastno funkcijo. Poleg vseh nalog, ki jih strokovni delavci opravljajo skladno z zakonodajo, bo center za socialno delo tudi sodišču s svojim strokovnim znanjem in izkušnjami v pomoč pri zbiranju podatkov o okoliščinah, osebnih in družinskih razmerah otrok ter družin, pri razjasnjevanju situacij ter opredelitvi otrokove ogroženosti in njegove koristi (Mikec, 2019). Marolt (2018, str. 59-60) navaja, da nova zakonodaja socialnim delavkam omogoča, da na nevtralen način pridejo do odločitve, ki bo v korist otroka. Avtorica prav tako meni, da se z uveljavitvijo Družinskega zakonika »izboljšuje položaj otrok v družinskih razmerjih in zagotavlja učinkovitejše izvajanje načela varovanja koristi otrok (Marolt, 2018, str. 58).«

Socialna delavka se z družino trudi vzpostaviti delovni odnos, skozi katerega se bo izdelal načrt pomoči ter sprememb, ki so potrebne. Pri delu z ogroženim otrokom socialne delavke zanima predvsem, kje je vidna oškodovanost otroka, ki je bil žrtev, kako otrok doživlja in vidi situacijo, iščejo močne in šibke točke in te raziskujejo pri delu s celotno družino. Skozi delovni odnos se z družino pogovarjajo tudi o njihovi komunikaciji, vrednotah, dinamiki v družini (Mikec, 2019). Na področju nasilja v družini se ločeno dela z žrtvijo in povzročiteljem, z družino lahko dela tudi več strokovnih delavk (Aničić, idr., 2017b, str. 103). Po prejemu prijave je potrebno preučiti vse podatke in informacije ter narediti načrt, kako delati z otrokom, kako s povzročiteljem nasilja in kako s staršem, ki otroka ne zlorablja. Z vso družino se dela, če je to mogoče, vendar je treba pred tem razumeti razmerja moči v družini, ter kako to vpliva na vsakega družinskega člana. Sta pa pri nasilju nad otrokom lahko povzročitelja tudi oba starša (Leskošek, Miklič in Sitar Surić, 2019, str. 171). Delo s povzročiteljem nasilja je zelo pomembno. Skozi pogovor se oceni njegovo sposobnost, da prepozna svoja ravnanja kot nasilna, soočiti ga je potrebno z odgovornostjo za nasilno vedenje oziroma vzgojo ter s posledicami, ki jih to nasilje ima za otroka. Z družino se oblikuje načrt in korake, ki jih je potrebno izvesti, da se bo varnost otroka povečala. Nenasilnega starša se podpre in, če je potrebno, tudi zaščiti. Storilec se predlaga vključitev v različne programe, v katerih se dela na spreminjanju svojega vedenja. Temu sledi tudi

redno preverjanje udeležbe, spremljanje in reflektiranje sprememb, ki jih imajo programi na udeleženca (Rapilane Obran, 2018, str. 38). Ko spodbujamo in opozarjamo na uporabo nenasilnih oblik vzgoje s tem potrjujemo vlogo družine, katere naloga je ščitenje otroka pred vsako obliko nasilja (Kornhauser, 2007, str. 30). Tekom dela z družino se na vsakem multidisciplinarnem timu preverijo in evalvirajo spremembe v družini, ki so jih opazili vsi, ki z družino delajo. Ponovno se opravi tudi ocena ogroženosti, preverijo se potrebe po nadaljevanju procesa obravnave in pomoči ter trajanju ukrepov, ki so bili izvedeni za zaščito otroka (Pravilnik, 2009).

V Družinskem zakoniku je navedeno načelo najmilejšega ukrepa, ki sodišču nalaga, da mora pri svojem delu izbrati ukrep, s katerim bodo starši čim manj obremenjeni pri izvajanju starševske skrbi, in s katerim se otrok staršem ne odvzame, če je to mogoče. Vedno je treba pogledati, da bo zavarovana tudi otrokova korist. Sodišče lahko izda različne ukrepe, ne le za odvzem otroka. Center za socialno delo pa izvajanje ukrepov spremlja ter evalvira njihovo ustreznost. Izdane ukrepe bo skladno z družinsko dinamiko in spremenjenimi potrebami otroka kasneje mogoče spremeniti (Burkelc in Burkelc Juras, 2018, str. 81). Odločitev o prenehanju ukrepa ali izrek o novem, drugačnem ukrepu je potreben predvsem, če se izkaže, da je trenuten ukrep za otroka neučinkovit oziroma nanj slabo vpliva (Marolt, 2018). Družinski zakonik pri odločitvah glede varstva otroka določa, da je potrebno pridobiti otrokovo mnenje ter ga upoštevati (Burkelc in Burkelc Juras, 2018, str. 81). Otrok ima pravico do svojega lastnega mnenja, ki pa se upošteva skladno z njegovo starostjo in zrelostjo (Selič, 2004, str. 84).

Sodišče ima na voljo izrekanje treh ukrepov, s katerimi se bo zagotovilo varstvo koristi otroka. Gre za začasne odredbe, nujni odvzem otroka ter ukrepe trajnejšega značaja (DZ, 2007). Sodišče o ukrepih odloča v nepravdnem postopku na podlagi predloga centra za socialno delo ali po uradni dolžnosti, če dobi informacije, na podlagi katerih je mogoče sklepati, da je otrok ogrožen. Pravnomočno odločbo glede izrečenega ukrepa posreduje centru za socialno delo, ki nato ta ukrep spremlja (Novak, 2017, str. 151-153). Pri sodelovanju sodišča in centra za socialno delo je pomembno, da sodišče prejme vse potrebne informacije in podatke, ki so ključni za odločitev (Marolt, 2018, str. 59-60).

Začasno odredbo sodišče izda, ko je otrokova korist ogrožena v tolikšni meri, da z zavarovanjem otroka ni več mogoče čakati. Pogoj za izdajo začasne odredbe je, da je

verjetno izkazano, da je otrok ogrožen (Novak, 2017, str. 153-163). Sodišče ima možnost izdati več različnih vrst začasnih odredb (Marolt, 2018, str. 58):

- Odredba za odvzem otroka staršem, namestitvev v krizni center, rejništvo ali k drugi osebi;
- Odredba o vstopu v stanovanje ali prostore, kjer se otrok nahaja, kljub nestrinjanju staršev;
- Odredba o prepovedi stikov med starši in otroki oziroma omejitev;
- Odredba o načinu izvajanja stikov med družinskimi člani;
- Odredba o prepovedi približevanja oseb, ki otroka ogrožajo;
- Odredba o nujnem zdravniškem pregledu, zdravljenju;
- Odredba o izselitvi nasilnega družinskega člana iz stanovanja.

Nujni odvzem se izvede, ko socialna delavka oceni, da gre za neposredno ogroženost zdravja in življenja žrtve. Takrat se takoj uskladi s policijo in naprej ukrepa tako, da bo žrtev zaščitila (Milek Ogrinc, 2014, str. 178). To je edini ukrep, ki ga skladno z Družinskim zakonikom glede varstva otrok še izvaja center za socialno delo. Gre za ukrep, nujno dejanje za zaščito otroka, saj je njegove koristi in varnost mogoče zavarovati le s takojšnjim odvzemom iz družine. V takih primerih socialna delavka odloči na podlagi verjetno izkazanih dejstev v tistem trenutku (Burkelc in Burkelc Juras, 2018, str. 82). Strokovna delavka ob nujnem odvzemu velikokrat nima možnosti za oblikovanje ocene ogroženosti in natančnega načrta pomoči. Na terenu mora hitro oblikovati miselno oceno in tako pretehtati vse dejavnike ter se skladno s tem odločiti, ali je potreben nujni odvzem (Leskošek, Miklič in Sitar Surić, 2019, str. 171). Center za socialno delo otroka namesti v krizni center, rejništvo ali zavod (Novak, 2017). Socialna delavka ob namestitvi izpolni obrazec, v katerem navede, kdo je izvedel odvzem, osebno ime otroka, datum in uro izvedbe nujnega odvzema, kratko pojasnilo (DZ, 2007). V dvanajstih urah mora socialna delavka sodišču podati predlog za izdajo začasne odredbe o odvzemu otroka. Sodišče pa mora o tej zahtevi odločiti v naslednjih štiriindvajsetih urah. V primeru, da se zaposleni na centru za socialno delo in na sodišču teh rokov ne držijo, se otroka vrne staršem (Burkelc in Burkelc Juras, 2018, str. 82).

Sodišče lahko izda različne **ukrepe trajnejšega značaja**, vedno pa upošteva mnenje centra za socialno delo (DZ, 2007):

- Načrt pomoči družini in otroku,
- omejitev starševske skrbi,

- odločitev o zdravniškem pregledu ali zdravljenju,
- odvzem otroka,
- namestitev otroka v zavod,
- odvzem starševske skrbi.

Podrobneje predstavljam odvzem otroka staršem. V primeru, da je otrok ogrožen in njegovih koristi ni mogoče zavarovati drugače kot z izločitvijo iz družinskega okolja, ga sodišče odvzame staršem (Novak, 2017, str. 167). Burkelc in Burkelc Juras (2018, str. 77) opozarjata, da je nemogoče opredeliti, katera so vsa tista ravnanja, ki bi otroka lahko ogrozila. Dovolj je dejstvo, da sta varstvo in otrokova vzgoja zanemarjena. Avtorici (2018, str. 77) navajata: »Otrok je prepuščen samemu sebi, je neprimerno oblečen glede na letni čas, starši zaradi bolezni ali odvisnosti pozabljajo nanj, ga mogoče bolezensko nadzirajo, mu omejujejo gibanje, nad njim izvajajo psihično, spolno ali fizično nasilje v katerikoli obliki.« Prav tako mi je pomembno poudariti, da za odvzem ni potrebno, da imajo dejanja staršev znake kaznivega dejanja. Pri odvzemu gre v prvi vrsti za varovanje koristi konkretnega otroka, in ne za kaznovanje staršev. Za odvzem ni potrebno, da je ravnanje staršev otroku povzročilo hudo škodo. Dovolj je dejstvo, da okolje, v katerem živi otrok, ogroža njegov razvoj in omejuje njegove koristi (2018, str. 78).

Sodišče pri ukrepih trajnejšega značaja vedno upošteva mnenje centra za socialno delo (DZ, 2007). Socialna delavka je pred predlogom za ukrep izdelala načrt pomoči za otroka ter družino. Opiše stanje, potrebe otrok, kakšne možnosti ima družina, kako bo potekal način spremljanja, kakšna bo oblika pomoči in opis realizacije ukrepa. Center za socialno delo v načrt pomoči lahko vključi tudi druge vrste podpore in pomoči, psihiatrično zdravljenje, izobraževalne in psihosocialne programe, zdravljenje odvisnosti od alkohola, itd. (Novak, 2017, str. 160-163). Otroka se namesti k drugi osebi, v rejništvo ali zavod, v primeru, da okolščine kažejo, da je to edina možnost za zavarovanje otroka, starši pa bodo po določenem času znova zmogli prevzeti skrb za njegovo vzgojo. Sklepamo lahko, da strokovne delavke dobro poznajo družino, predvsem če z njo že nekaj časa sodelujejo v delovnem odnosu. Tako socialna delavka dobro pozna dinamiko družine, kako družina skupaj funkcionira, s kakšnimi vzgojnimi težavami se srečujejo starši ter predvsem, kaj je tisto, kar je potrebno izboljšati. Tudi otrok je s strokovno delavko že seznanjen, ta je spoznala njegove značilnosti, njegove navade, način življenja. To je pomembno, saj lahko tako strokovna delavka izvede ukrep odvzema na način, da bo to otroka čim manj prizadelo (Burkelc in Burkelc Juras, 2018, str. 80-84).

Z ukrepom odvzema ne prenehajo obveznosti in pravice staršev do svojih otrok, razen v primeru, ko sodišče omeji tudi starševsko skrb (DZ, 2007). Ker gre za izločitev iz družinskega okolja, pa ta ukrep velja kot en hujših ukrepov varstva koristi otroka. Vseeno pa pri odvzemu trajnejšega značaja ni potrebno, da gre za hujšo ogroženost, ampak je dovolj, da sodišče ugotovi, da starši ne izpolnjujejo pogojev za otrokov normalni psihofizični razvoj. Pri odvzemu otroka je bistveno, da je vir otrokove ogroženosti njegovo družinsko okolje (Burkelc in Burkelc Juras, 2018, str. 84).

Center za socialno delo z družino po odvzemu še naprej sodeluje in redno preverja napredek skladno z načrtom pomoči, ki je bil izoblikovan z namenom podpore staršev za ustvarjanje razmer, ki bodo primerne za vrnitev otroka v družino (Novak, 2017, str. 167). Sodelovanje staršev in ustanove, kamor je otrok nameščen, je bistvenega pomena. Otrok in starši tako doživljajo jasnost in umirjenost, če ti ostanejo vključeni v dogajanje o otroku in so še naprej del njegovega življenja. Tako starši ne izgubijo svojega starševskega mesta. Sodelovanje omogoča, da je kasneje vrnitev otroka v izvirno družino postopen proces, kjer ima vsak udeleženi možnost, da dobi svoj čas in prostor za privajanje na zopet novo nastalo situacijo (Bouwkamp in Bouwkamp, 2014, str. 247). Celotni Družinski zakonik je usmerjen v to, da so starši tisti, ki so v prvi vrsti odgovorni za otroka in morajo zanj skrbeti (Weber, 2019). Sodišče lahko namreč ukrep odvzema otroka izreče za največ tri leta. Ukrep se izjemoma lahko podaljša, če je pri starših viden napredek in je verjetno, da se bo otrok kmalu vrnil nazaj v družino. Časovna omejitev je namenjena predvsem otroku in staršem. Starši so tako spodbujeni, da izboljšajo razmere in okoliščine, ki so bile razlog za odvzem, za otroka pa se s tem želi preprečiti negotovost glede vrnitve domov (Bureklc in Bureklc Juras, 2018, str. 84-85). Časovna omejitev bo imela smisel le, če bo po izrečenem ukrepu staršem omogočena podpora za potrebne spremembe in okrepitve njihovih zmožnosti, da bodo lahko svojemu otroku zagotovili varno in primerno okolje (Leskošek, Miklič in Sitar Surić, 2019, str. 186). V odločbi sodišča so točno navedene pomanjkljivosti starševske skrbi ter pričakovanja oziroma naloge staršev, da se bo otrok lahko vrnil nazaj k njim. Socialna delavka spremlja ukrep, sodeluje z družino, enkrat letno pošlje poročilo sodišču, trajanje ukrepa je namreč mogoče tudi skrajšati. V primeru, ko se tekom postopka ugotovi, da se otrok po vsej verjetnosti ne bo več vrnil nazaj k staršem, saj ni mogoče pričakovati pozitivnih sprememb, je potrebno izreči ukrep odvzema starševske skrbi. Samo tako bo otroku omogočena čustvena stabilnost, saj se bo z odvzemom starševske skrbi lahko otroku omogočila trajna nadomestna skrb (Burkelc in Burkelc Juras, 2018, str. 84-85). V primeru, da otrok ni bil

posvojen, razlogi za odvzem starševske skrbi pa prenehajo, sodišče lahko staršema oziroma tistemu staršu, ki mu je bila odvzeta starševska skrb, z odločbo sodišča starševsko skrb vrne (Leskošek, Miklič in Sitar Surić, 2019, str. 187).

Zaključujem z mislijo in spodbudo, da imamo pri delu na področju zaščite otrok vedno pred sabo otroka ter varstvo njegovih koristi.

2. PROBLEM

Po večletnem opravljanju prakse na centru za socialno delo na področju zaščite ogroženega otroka sem ugotovila, da se še vedno srečujem z veliko vprašanji, navezujočih na omenjeno področje. Varstvo in zaščita otroka ter odvzem otroka so opredeljeni v zakonodaji, prav tako naloge zaposlenih na centru za socialno delo. Izhajajoč iz praktičnih izkušenj opažam pomanjkanje natančnejših izhodišč ter smernic iz prakse strokovnih delavk in delavcev, kar me je tudi vodilo k moji raziskavi.

Eden glavnih ciljev moje raziskave je priti do smernic za delo na področju zaščite otroka pred nasiljem v družini, pridobiti vpogled v prakso strokovnih delavk, ki so zaposlene na različnih centrih za socialno delo in tako pridobiti čim boljši vpogled v samo delo. V raziskavi me je zanimalo, kako poteka sodelovanje z družino, kjer je prisotno nasilje. Zanimal me je postopek sodelovanja od prijave nasilja dalje, kako sodelujejo, kako povečujejo varnost družinskega okolja, da ni potrebno razmišljati o umiku otroka iz družinskega okolja. Osredotočila sem se tudi za sodelovanje z drugimi institucijami, oceno ogroženosti ter odločitev o odvzemu, kdaj in kako se odločiti za umik otroka. Pomembna novost je tudi Družinski zakonik, ki v prakso na področju zaščite otroka prinaša spremembe, zanimalo me je, kako to doživljajo zaposlene. Ker imajo zaposleni tudi največ vpogleda v to, kaj je potrebno spremeniti, kaj so izzivi, s katerimi se srečujejo, me je zanimalo tudi to. Iskala sem tudi dobre prakse, tiste izkušnje, s katerimi so socialne delavke zadovoljne.

Odločitev o odvzemu otroka je težka in strokovno zahtevna. Izkušnje socialnih delavk, ki so že nudile pomoč in podporo družini in v postopkih zaščite pred nasiljem v družini ter opravile odvzem otroka, so dragocene. Prav te izkušnje in praktični nasveti so tisto, kar vsi mi socialni delavci in delavke, ki na tem področju še nimamo izkušenj, potrebujemo, in se iz tega lahko tudi največ naučimo.

2.1. RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

1. Kako poteka vzpostavljanje sodelovanja z družino, kjer je prisotno nasilje?
2. Kako poteka strokovno delo z družino, ki je usmerjeno v povečevanje varnosti družinskega okolja?
3. Kako strokovne delavke oziroma delavci presodijo, da je odvzem otroka potreben? Kakšno vlogo ima pri tem ocena ogroženosti?
4. Kako na njihovo delo vpliva sprememba družinskega zakonika?

5. Kakšne predloge in potrebe glede postopka oblikovanja strokovne presoje za odvzem otroka imajo zaposlene na centrih za socialno delo?

3. METODOLOGIJA

3.1. VRSTA RAZISKAVE

O delu na področju zaščite ogroženega otroka lahko veliko preberemo v zakonodaji in literaturi, gre za že raziskano področje. Moja raziskava je glede na stopnjo v procesu spoznavanja poizvedovalna. O delu na področju zaščite otrok sem govorila s socialnimi delavkami, ki se vsakodnevno srečujejo z izzivi in dilemami na tem področju ter tako izkustveno to področje tudi dobro poznajo. Socialne delavke so iz svoje prakse podale komentarje, opisale svoje delo in mi tako pomagale pri oblikovanju praktičnih smernic in teoretičnih izhodiščih za delo na področju zaščite otroka pred nasiljem v družini.

S spraševanjem sem zbirala novo, neposredno izkustveno gradivo. Glede na odnos do neposrednega izkustvenega gradiva je raziskava empirična ali izkustvena. Osnovno izkustveno gradivo, ki sem ga tekom raziskovanja zbrala, so predvsem besedni opisi in pripovedi. Raziskava je kvalitativna, gradivo je prav tako obdelano kvalitativno, saj je analiza potekala na besedni način in brez merskih postopkov, ki vključujejo števila ali operacije med njimi (Mesec, 2007).

V moji raziskavi mi je bil pomemben pogled, ki ga imajo na raziskovano temo moje sogovornice. Zanimale so me njihove izkušnje, kako gledajo na spremembe na področju zaščite otrok, kakšne so dobre prakse in prostori za izboljšavo. Sledila sem načelom kvalitativne raziskave, ki pravijo, da je treba upoštevati, kako sogovorniki razumejo in vidijo svoj položaj, torej svojo vlogo na področju zaščite otrok (Mesec, 1998).

3.2. RAZISKOVALNI INSTRUMENT IN VIRI PODATKOV

Uporabljen merski instrument je delno strukturiran intervju oziroma smernice za izvedbo intervjuja (priloga 1). Za intervju sem se odločila, saj se mi zdi primeren merski instrument za raziskovanje strokovnega dela ter delovnega odnosa, ki ga socialna delavka vzpostavi s svojimi uporabniki. Na ta način so lahko socialne delavke marsikaj pojasnile, z besednimi opisi pa skozi svojo pripoved orisale ter opisale svoje delo oziroma smernice za delo na področju zaščite otrok. Za delno strukturiran intervju sem se odločila, saj sem si želela pridobiti čim več informacij, pustiti sogovornicam prostor, da pripovedujejo o tistem, kar se jim zdi pomembno izpostaviti. S preveč strukture bi namreč sogovornice mogoče omejila in dobila toge odgovore. Delno strukturiran intervju se mi je zdel ravno pravi merski instrument, da sem imela rdečo nit in strukturo skozi pogovore.

Vsaki sogovornici sem zagotovila anonimnost, zato tudi nikjer ne omenjam njihovih osebnih imen. Pogovori so potekali osebno ali preko telefonskega klica. Vsaki sogovornici sem najprej predstavila temo, ki jo raziskujem in jih povabila k odgovarjanju na moja vprašanja, spodbudila sem jih, da mi povejo čim več relevantnih informacij in se ne osredotočajo le na moja vprašanja. Z večino sogovornic se je pogovor razvil, sledila sem njihovi pripovedi, vprašanja pa prilagajala samemu pogovoru.

3.3. POPULACIJA IN VZORČENJE

Populacija v moji raziskavi so strokovne delavke, zaposlene na centru za socialno delo, ki imajo izkušnje z delom na področju zaščite otrok pred nasiljem v družini in so že sodelovale pri odvzemu otroka.

Intervjuji so bili izvedeni v mesecu oktobru in novembru 2019. V intervjuje sem želela vključiti socialne delavke, ki delujejo na centrih za socialno delo po Sloveniji. Nisem se namreč želela osredotočiti le na en center za socialno delo, saj je tam mogoče praksa dela enotna. Opravila sem devet intervjujev na osmih različnih enotah centra za socialno delo.

Intervjuji so bili opravljeni s socialnimi delavkami, zaposlenimi:

- Center za socialno delo Ljubljana, enota Center,
- Center za socialno delo Ljubljana, enota Moste-Polje,
- Center za socialno delo Ljubljana, enota Vič-Rudnik,
- Center za socialno delo Ljubljana, enota Grosuplje,
- Center za socialno delo Ljubljana, enota Vrhnika,
- Center za socialno delo Gorenjska, enota Kranj,
- Center za socialno delo Osrednja Slovenija-zahod, enota Kočevje,
- Center za socialno delo Celje, enota Celje.

Centri za socialno delo in enote centra ter sogovornice so bili izbrani po principu neslučajnostnega vzorca, saj vse enote populacije niso imele enakih možnosti za sodelovanje v raziskavi. Sogovornice sem izbrala po principu priložnostnega vzorca, izbrane so bile glede na njihovo pripravljenost za sodelovanje v intervjuju.

3.4. ZBIRANJE PODATKOV

Zbiranje podatkov se je začelo z iskanjem sogovornikov za intervjuje. Najprej sem izkoristila svoja poznanstva, ki sem jih pridobila tekom prakse na centru za socialno delo ter tekom svoje trenutne zaposlitve. V kontakt sem stopila s socialnimi delavkami, ki delajo na področju zaščite otrok. Pojasnila sem jim namen raziskave ter se z njimi dogovorila za termin intervjuja. Skušala sem biti čim bolj fleksibilna in se prilagoditi njihovim željam. Kratek

opis namena raziskave sem objavila tudi na spletu in jim ga poslala po elektronski pošti. Na moje povpraševanje sem dobila nekaj odzivov, veliko pa je bilo negativnih odgovorov zaradi pomanjkanja časa ali pa odgovora sploh nisem dobila. Uspelo mi je opraviti devet intervjujev, s katerimi sem pridobila bogat nabor podatkov.

3.5. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Večino mojih intervjujev sem snemala, dva pa sta potekala po telefonu. Pogovor sem nato še enkrat poslušala in ga pretipkala ter začela z urejanjem gradiva. Iz pogovorov sem izpustila za raziskovano temo nerelevantne podatke ter tako pridobila gradivo, ki je za mojo raziskavo uporabno. Vse intervjuvanke ostajajo anonimne, zato sem vsakemu intervjuju določila črko, od A do I. Sledila je analiza pretipkanega gradiva. Tekom besedila sem določila enote kodiranja, kjer sem poleg določene črke intervjuja dodajala še zaporedne številke. Vse enote kodiranja sem za boljšo preglednost pretipkala v tabelo in začela z odprtim kodiranjem (priloga 2). Vsaki izjavi oziroma enoti kodiranja sem določila pojem. Ko sem določila pojme večini intervjujev, sem pojmom določila kategorije in nato še nadkategorije.

Primer odprtega kodiranja:

	<i>Izjava</i>	<i>Pojem</i>	<i>Kategorija</i>	<i>nadkategorija</i>
D28	Ne zmorejo se držati dogovorov	Dogovori niso izpolnjeni	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino
D29	Ne pomaga nobena naša beseda, svetovanje, pač ne zmorejo	Starši ne zmorejo	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino

Ko sem zaključila z odprtim kodiranjem, je sledilo odnosno kodiranje (priloga 3). Združila sem vse kategorije, ki spadajo pod določeno nadkategorijo ter pojme, ki spadajo v določene kategorije. Tako sem dobila pregledne rezultate.

Rezultate sem predstavila v četrtem poglavju, kjer za večjo jasnost poleg glavnih rezultatov dodajam tudi nekatere izjave iz intervjujev.

4. REZULTATI

4.1. Potek vzpostavljanja delovnega odnosa

Da bi pridobila bolj celostno sliko o nasilju v družini, me je zanimalo, s katerimi oblikami nasilja v družini se strokovne delavke najpogosteje srečujejo. Iz odgovorov bi težko določila, katere oblike so tiste, ki so najpogostejše, saj se pojavljajo vse. »[...] *ma vse oblike se pojavljajo*«(I3). Pogostejše so strokovne delavke omenjale fizično nasilje, ki se pojavlja kot vzgojna nemoč in kaznovanje. Strokovne delavke omenjajo tudi psihično nasilje, ki je po njihovih besedah tudi težje dokazljivo. Ena izmed strokovnih delavk omenja, da so po njenih izkušnjah »*uporabniki še bolj tolerantni, tako nasilje še kasneje prijavijo in tudi dokazati ga je težje*«(C4). Kot najbolj pogost odgovor bi sama izpostavila zanemarjanje otroka, ko za otroka ni ustrezno poskrbljeno.

Informacijo o nasilju v družini socialne delavke dobijo s prijavo nasilja. Prijavo nasilja na center za socialno delo najpogosteje posredujejo javne službe. Sogovornice najpogosteje omenjajo šole, vrtce in policijo. Otroci namreč o nasilju velikokrat poročajo v šoli, šole in druge javne službe so skladno z ZPND dolžne prijavo posredovati na policijo ali center za socialno delo. Ena izmed strokovnih delavk vseeno omenja, da je nekatere javne službe strah podati prijavo o nasilju, ki so ga opazili. »*Pri vrtcih je velikokrat prisoten strah ob prijavi, saj se bojijo, da bo to ogrozilo njihovo sodelovanje s starši. Korist otroka bi morala bit pred tem*

strahom«(F10).

Do informacije, da je v družini prisotno nasilje, strokovne delavke pridejo tudi od sodelavk na drugem področju dela na centru za socialno delo ali s strani drugega centra za socialno delo. Starši o nasilju v svoji družini največkrat poročajo tekom konfliktnih razvez. »*V primerih konfliktnih razvez starša prijavljata drug drugega*«(H8). Prijavo podajo tudi sorodniki, strokovne delavke omenjajo babice, tete in nove partnerje.

Med strokovnimi delavkami se pojavljajo različni postopki dela po prejemu prijave o nasilju v družini. Imajo osnovni protokol dela, je pa vsak primer drugačen in se je temu potrebno prilagajati. »[...] *je treba vsak primer pogledat posebej. Neki protokoli so nam lahko v pomoč. Pri tem, da bi lahko učinkovito delali z družino, pa je treba pogledat vsak primer posebej*«(G20). Je pa seveda vsem najpomembnejše pridobivanje informacij, da primer čim bolj spoznajo. Tako najprej preučijo prijavo, za kaj sploh gre. Zaposila za mnenje pošljejo različnim institucijam, povežejo se s policijo ali drugim prijaviteljem. Strokovne delavke preverijo tudi, ali je bila družina na njihovem centru za socialno delo že obravnavana. V

primeru, da gre za prijavo, iz katere je razvidna visoka ogroženost žrtve, žrtev potrebuje oporo ali namestitev, se gre na teren. Zato je po prijavi potrebno oblikovati prvo oceno ogroženosti, skladno z informacijami, ki so na voljo. To se kasneje, ko se dobi nove informacije, tudi dopolni.

Strokovne delavke na področju zaščite otroka pred nasiljem v družini v večini delajo v timu, zato po preučitvi prijave skličejo tim strokovnih delavk in delavcev znotraj centra za socialno delo, sledi tudi multidisciplinarni tim. Tekom tima se izdela načrt pomoči »[...] *naredimo nek krog, načrt pomoči, kako se bomo lotili zadeve. Ali bomo najprej šli govorit s staršem, ali otrokom, ali bomo šli govorit z otrokom skupaj s policijo*«(G13). Ena izmed strokovnih delavk je poudarila, kaj je glavni namen načrta dela: »*Načrt dela je pa res usmerjen v to, kako zaščititi otroka*«(H17).

Strokovne delavke stopijo v stik z družino, ko o sami prijavi ter družini pridobijo dovolj informacij. Stik z družino za strokovne delavke pomeni prvi pogovor s starši ali z otrokom. Za nekatere je pomembno, da najprej opravijo pogovor z otrokom in šele nato s staršem. »*Stik z družino se vzpostavi po opravljenem razgovoru z otrokom*«(C17). Polovica intervjuvanih strokovnih delavk opravi prvi pogovor z otrokom skupaj s policijo. Strokovne delavke iščejo način oziroma načrtujejo, kako otroka »*zaslišat oziroma kako pridobiti nove potrebne informacije, ki jih potrebuje tudi policija, da ne prihaja do ponovne viktimizacije, torej da ga ne zaslišujemo ponovno in ponovno*«(H17). Na ta način otrok le enkrat pripoveduje o nasilju, ki se dogaja v njegovem domačem okolju. Ta pogovor je namenjen predvsem pridobivanju potrebnih informacij, da strokovna delavka lahko naredi prvo oceno ogroženosti in načrtuje svoje delo naprej, v katerega vključi tudi podporo otroku tekom celotnega dela z družino.

4.2. Potek strokovnega dela z družino za povečevanje varnosti družinskega okolja

Zanimalo me je, kako poteka pogovor z družino, ali se pogovarjajo z obema staršema ali z vsakim posebej. Kljub temu da nista vedno nasilna oba starša, so strokovne delavke v večini odgovarjale, da na pogovor povabijo oba starša. Pomembna jim je namreč dinamika, ki jo lahko zaznajo tekom skupnega pogovora. »*Je dragoceno z vsakim posebej govorit, je pa pomembna tudi dinamika, ki jo zaznam ob obeh starših skupaj*«(B15). Strokovnim delavkam se zdi dragocen tudi pogovor s celotno družino »[...] *moraš biti v stiku z družino, družinskimi člani, da se oceni tudi ta dinamika med družinskimi člani*«(G61). Predvsem je praksa med

strokovnimi delavkami, da na pogovor vabijo starša in otroka, če ga dogovori in konkretne naloge, o katerih se na pogovoru dogovarjajo, vključujejo. Koga bodo strokovne delavke povabile na pogovor, je odvisno od primera do primera, kot je rekla ena izmed strokovnih delavk: *»Vse sproti ocenim in potem iz tega izhajam naprej ter jih vabim, torej posebej ali skupaj«*(I21). Nekatere strokovne delavke zagovarjajo tudi način dela, da starša povabijo posebej, saj jim je dragoceno slišati vsakega starša posebej. *»Individualno smo lahko bolj osebni«*(F33). Lahko bi torej rekli, da se pojavlja kombinacija obojega, pogovor z vsakim staršem posebej, pogovor z obema in pogovor z vsemi, tudi z otrokom. Nekatere strokovne delavke najprej opravijo ločen pogovor, nato pa sledi pogovor s celotno družino. Strokovna delavka me je opozorila, da se na centru za socialno delo večinoma ne srečujejo s primeri, kjer je že od začetka jasno, kdo je tisti, ki je bil do otroka nasilen. *»[...] ne govorimo o nekih ekstremnih primerih, ko bi bil npr. oče nasilnež in mama zaščitila otroka, torej črno bela zgodba. Takih zgodb jaz pravzaprav v moji praksi imam zelo malo«*(G22). Strokovne delavke, ki pa že od začetka jasno vedo, kdo je storilec, se posebej pogovorijo s staršem, ki lahko otroka zaščiti ter staršem, ki je bil nasilen. Pomembno je omeniti, da strokovne delavke v večini primerov otroka ne vključujejo, torej opravijo pogovor le s starši. Z otrokom namreč opravijo ločene pogovore. *»Ne predstavljam si, da bi se starš pred otrokom zagovarjal, zakaj slabo skrbi zanj, sploh če je otrok že toliko star, da razume«*(B19).

Delo z družino in krepitev družinskega okolja je dolgotrajni proces. Potrebno je intenzivno delo s starši ter redno spremljanje družine. *»Gre za družine, kjer že starši imajo malo nekih dobrih kompetenc kot starši in po navadi veliko problemov v medosebnih odnosih in po navadi še sami s sabo«*(G19). Ko gre za stopnjo ogroženosti, kjer ni potreben takojšnji odvzem, je velik poudarek predvsem na delu s starši in večanju varnosti družinskega okolja, da do odvzema ne bo prišlo. Včasih gre tudi za starše, ki so sami odrasli v nasilnem okolju in potrebujejo podporo, da se naučijo novih vzorcev. *»Pogosto imajo starši že od svojih staršev neustrezne vzorce, ne ravnajo tako nalašč, ampak je to edini način, ki ga poznajo«*(F40). Skozi celotno sodelovanje staršev je potrebno delati strokovno in zakonito ter ohranjati svetovalno vlogo.

Z družino se vzpostavi delovni odnos, ki temelji na iskrenosti. Starše se že od začetka sooči, da so oni tisti, ki imajo odgovornost, da v prvi vrsti poskrbijo za svoje otroke, *»Soočimo jih s tem, da so oni prvi, ki naj bi skrbeli za otroke, da drugače bo CSD poskrbel«*(F50) ter kakšni so postopki, če tega ne bodo storili. *»Soočimo jih tudi s tem, da če ne bomo mogli na ta način, da se dogovorimo, bomo mogli narediti predlog za izrek nekega ukrepa na*

sodišče«(G36). Strokovne delavke so poročale, da so v primeru dobrega sodelovanja s starši tudi napredovali in je prišlo do dogovorjenih sprememb. Skozi delovni odnos se skupaj dogovorijo o potrebnih konkretnih spremembah, starši pa nato potrebujejo tudi podporo pri uresničevanju teh dogovorov. *»Ni dovolj, da staršem le rečemo, kaj naj popravijo, saj tega ne bodo zmogli, če je to edino, kar poznajo. Pomagati jim je treba, kako naj to popravijo«(F41).* Skozi intervjuje je bilo pogosto tudi izpostavljeno, da je starše potrebno pridobiti na svojo stran. *»Starše moraš pridobiti na svojo stran, z njimi moraš sodelovat, v odnosu z njimi ne smeš biti kot policaj, ker drugače ne bodo sodelovali«(B20, B21).* Strokovne delavke z družino delajo s perspektive moči, družino oziroma starše želijo opolnomočiti ter jim pomagati, da uresničijo dogovore in v svoje družinsko življenje vpeljejo spremembe, ki so potrebne. *»Delam pa tudi tako, da poskušam krepiti starše in otroka tam, kjer je močan. Da se ne osredotočamo samo na kaj je narobe in kaj je treba popraviti«(I25).* Družini strokovne delavke prek centra za socialno delo nudijo tudi različne storitve, pomoč družini za dom, svetovanje, napotijo jih tudi v druge programe. Največkrat se v druge programe pošlje nasilnega starša, da se nauči veščine nenasilnega komuniciranja oziroma starševskih veščin.

4.3. Vloga multidisciplinarnega povezovanja

Pri večanju varnosti družinskega okolja ima med drugim pomembno vlogo multidisciplinarno povezovanje. S tem se strinjajo tudi strokovne delavke, saj so v večini poročale, da jim je povezovanje pomembno in imajo s tem načinom dela dobre izkušnje. *»Jaz imam zelo dobre izkušnje«(D58).* Dragoceno jim je slišati mnenje drugih institucij, tako je tudi manjša možnost slepih peg. Vsaka institucija namreč situacijo vidi drugače. *»Vsaka od institucij oziroma strokovnjak vidi družino iz svojega zornega kota, pediater se usmerja zgolj na otroka, mamina psihiatrinja bo zagovarjala zgolj mamo, policijo bo zanimalo, ali je kaznivo ali ni, vsak ima torej svoj zorni kot, ki je čisto legitimen, to je narava njihovega dela«(G77).* Poleg tega pa institucije otroka vidijo tudi skozi različne situacije, v katere strokovne delavke centra za socialno delo nimajo vpogleda. *»Šola ga vidi vsak dan po nekaj ur, ti ga ne in rabiš slišat od nekoga, ki ima reden stik z otrokom, kako je stanje, ali pa stanovanjska skupina, ki je z otrokom skoraj 24 ur dnevno, ga vidi v neformalnih situacijah, pri druženju in izletih«(B48).* Iz odgovorov je razvidno, da lahko multidisciplinarno povezovanje pozitivno doprinese k večanju varnosti družinskega okolja, saj se tekom sodelovanja uredi marsikaj. Seveda pa je dobro sodelovanje potrebno graditi, včasih se vsi strokovni delavci različnih institucij med seboj tudi ne uskladijo. *»Včasih se ne uspemo čisto*

uskladiti, ampak to je proces, znotraj katerega je treba ne se ustrašit in ne nehat delat, ampak se pogovarjati. Več kot je nekih nejasnosti, kdaj tudi kak nesporazum, več se je treba pogovarjati tako da pridemo vsi na enako točko»(G79). Vabljenе so različne institucije, predvsem tiste, ki imajo z otrokom in družino stik. Večinoma poteka sodelovanje s šolo in vrtci, strokovne delavke so poročale o dobrih izkušnjah s policisti. Na vabila se večinoma ne odzivajo zdravniki, kar je po besedah strokovnih delavk škoda, saj je sodelovanje zdravnikov izredno dragoceno.

Multidisciplinarni tim ima različne naloge, vsaka institucija ima svoje naloge, namen multidisciplinarnega tima je pa predvsem ta, da se vsi udeleženi dogovorjenega držijo. *»To ne gre za prelaganje odgovornosti, kaj bo kdo naredil, gre za prevzem določenih nalog, ki jih lahko opravi določena institucija»(A95).* Naloge multidisciplinarnega tima so izmenjava informacij, ponovna ocena ogroženosti, iskanje rešitev, načrt pomoči, soočenje staršev s sklepi tima in možnimi ukrepi, timsko delo pa poteka tudi po otrokovi namestitvi.

4.4. Presoja nujnosti odvzema otroka in vloga ocene ogroženosti

Najprej me je zanimalo, kako strokovne delavke presodijo, da se okoliščine v družini izboljšujejo in posledično ni potrebe, da bi šle v ukrep odvzema otroka. Strokovne delavke so poročale, da se izboljšanje okoliščin v družini ali poslabšanje predvsem presodi skladno s sodelovanjem staršev. Izboljšanje se vidi, ko so starši pripravljeni nekaj narediti in iščejo pomoč, da bi spremenili svoje vedenje. Nekateri se vključijo v psihosocialno pomoč, svetovanja izven centra za socialno delo pa se večinoma udeležijo starši, ki so že napredovali do uvida glede svojega neprimernega vedenja. Pomemben kazalnik, da se bodo v družini zgodile spremembe je, ko starši prevzamejo odgovornost za svoja dejanja in so do njih kritični. *»Zelo pomemben mi je odnos s starši, predvsem kako zmorejo oni kritično videt, sprejet»(H31).*

Zanimalo me je tudi, kdaj strokovne delavke presodijo, da se okoliščine v družini ne izboljšujejo. Najpogosteje strokovne delavke to presodijo, ko starši ne prevzemajo odgovornosti za svoja dejanja in ko starši ne sodelujejo. Lahko ne sodelujejo že od začetka *»Če so nekritični, če ne naredijo stvari, ki so potrebne, potem je nesmiselno»(H37),* ali pa kar naenkrat prenehajo s sodelovanjem. *»Ko se družina umakne»(I26).* Včasih tudi starši sami poročajo, da ni izboljšanja, vidno pa je tudi iz dinamike med staršema oziroma družinskimi člani. O neizboljšanju poročajo tudi institucije, predvsem šole in vrtci. *»Potem se pri otrocih v šoli vidi. Oni so ful indikator, otroci in šolsko vedenje, če je dobra svetovalna*

tam, da bo opazila»(I32). Starši skupaj s strokovno delavko dorečejo določene dogovore, majhne korake, vendar pa se včasih starši tega ne zmorejo držati. Dogovori niso izpolnjeni, kar kaže na to, da se varnost družinskega okolja ne veča. Poleg tega se včasih zgodi, da se dogajajo majhne spremembe, vendar te niso dovolj. Ena izmed strokovnih delavk je dobro pojasnila, kako presodimo, da smo na mrtvi točki: »[...] če damo staršem konkretne točke, kaj se mora spremeniti. Če ni tega, da imaš ti tri točke in se samo ena spremeni, dve pa ne ..«(B23). Ko se zadeve ne izboljšujejo, starši s tem slabo vplivajo na svoje otroke in je zato potrebno začeti z ukrepi, da se zavaruje korist otroka.

Strokovne delavke so poročale, da se starši včasih trudijo, vendar žal zaradi različnih okoliščin in razlogov ne zmorejo. »Ko vidiš, da ni sprememb, ni kapacitet zaradi različnih razlogov in starši res ne zmorejo. Ali je to odvisnost, ali je to bolezen, ali res neka huda oblika zanemarjanja in starša tega ne zmoreta preseči«(H34, H35).

Ko strokovne delavke presodijo, da se okoliščine v družini ne izboljšujejo, ni vedno prvi ukrep odvzem otroka. Poslužujejo se različnih ukrepov, ki so milejši od odvzema otroka. Včasih je dovolj spremljanje družine na domu, več podpore in vključitev v določene storitve, da pride do izboljšanja. Včasih je potrebno omejiti tudi starševsko skrb ali izreči ukrep trajnejšega značaja. Otroke se včasih samo začasno umakne iz družinskega okolja, sledi intenzivno delo z družino.

Odločitev za odvzem otroka je težka odločitev, za katero je potreben tehten razlog. Strokovne delavke so v večini poročale, da do te odločitve pride postopoma »Menim, da odločitev nekje zori in ni hipna, razen pri nujnih odvzemih«(C39). »[...] in so bile prej poskušane različne stvari, upoštevana je bila postopnost in je bilo to v bistvu na koncu videt kot edina možnost, ker so bile ostale že izčrpane«(G52). Zanimalo me je, kako se strokovne delavke odločijo, da bodo šle v ukrep odvzema otroka, kaj so tisti razlogi, ki navadno pokažejo, da je to potrebno. Zopet sem ugotovila, da je sama odločitev za odvzem in izpeljava ukrepa odvisna od otroka in njegovega družinskega okolja. »Zdej to, kdaj veš, kakšni so tisti alarmanтни znaki, je spet odvisno od vsakega otroka posebej, od okoliščin«(G38). Strokovne delavke delajo v skladu z oceno ogroženosti in se tako tudi odločijo, ali je odvzem potreben. Vseeno pa se je pri odločitvi potrebno vprašati, ali bo odvzem otroku pomagal. »Po drugi strani, kar je nekako najmočnejše, moraš vedno met tega otroka pred sabo, kaj bi bilo za njega najboljše in kako njemu pomagat«(H38). Seveda pa je potrebno ukrepati, ko pride do ogrožajočega dogodka »Sama sem pri družinah imela že

nekaj časa, da je možen odvzem, nato pa je običajno stvar eskalirala, na primer ponovno nasilje, hudo. In smo šli v odvzem»(C40), ali če strokovna delavka presodi, da je otrok vedno bolj ogrožen, ogrožajoči dogodki pa se kar ponavljajo. Najpogosteje pa se je med odgovori oziroma razlogi pojavilo, da kljub sodelovanju z družino ni prišlo do nobenih sprememb. Velikokrat se starši namreč trudijo in grejo na svetovanja, poskusijo narediti dogovorjene stvari, vendar se ne zgodijo nobene spremembe. »Ni dovolj le delanje kljukic, se udeleževati nekih predavanj, potrebna je sprememba»(F60). Strokovnim delavkam se pri odločitvi za odvzem zdi tudi pomembno, da starši pridejo tudi do uvida, da je potrebno narediti nekaj več, da je odvzem res potreben. »Meni je bilo pomembno, da je tudi družina prišla do uvida, do te točke, da je to potrebno narediti, da je potrebna korenita sprememba»(D42).

Glede samega dela in postopka odvzema otroka je večina strokovnih delavk poudarila, da gre za timsko delo. Tekom dela iščejo načine, da bi delali po načelu najmilejšega ukrepa in čim bolj zavarovali korist otroka. Sam postopek je pa odvisen tudi od dogovorov znotraj vsakega centra za socialno delo posebej.

Zanimalo me je tudi, s katerimi odvzemi se na centrih za socialno delo bolj pogosto srečujejo. Na vprašanje večina strokovne delavke ni znalo točno odgovoriti, več jih je vseeno odgovorilo, da je nujni odvzem pogostejši. Nekaj pa jih je odgovorilo, da so imele veliko odvzemov, ko so imele z družino že nekaj časa vzpostavljen delovni odnos in je prišlo do ogrožajočega dogodka, zaradi katerega je bilo potrebno iti v odvzem. Ena izmed strokovnih delavk mi je pojasnila, da je po njenem mnenju lažje izpeljati nujni odvzem. »Ti prideš na teren, vidiš in oceniš in nato to spelješ. In potem pustiš dogajanje, da teče»(H51). Odvzem, ki se ga strokovna delavka odloči izpeljati tekom vzpostavljenega delovnega odnosa, je namreč dolgotrajen proces, stalno je prisotna evalvacija, odločanje, ali se bo izvedlo odvzem ali ne. Pri nujnem odvzemu gre za odločitev glede na trenutno stanje. Ni več druge možnosti, otroka je namreč potrebno zaščititi. »Ko se pojavi prijava, ko ugotovimo, da je otrok ogrožen do tolikšne mere, da ne more ostati pri starših in bo njegova ogroženost še večja, če tega ne storimo, potem moramo ta nujni odvzem speljati»(A75). Strokovne delavke so v intervjujih povedale, da je pri odločitvi, ali je odvzem potreben ali ne vedno potrebno imeti pred svojimi očmi otroka, ki ga je potrebno zaščititi. Odločitev glede nujnega odvzema skladno z DZ sprejmejo strokovne delavke in ga nato tudi izpeljejo. Po odvzemu je potrebno opraviti ponovno oceno ogroženosti ter na sodišče podati predlog glede konkretnega ustreznega ukrepa. Strokovne delavke so poročale, da je delo po odvzemu še zahtevnejše. »Eno je izpeljati odvzem, nadaljevati postopek je res druga stopnica»(D38). Po odvzemu otroka je

namreč potrebno nadaljevati delovni odnos s starši, saj je namen, da se otrok enkrat vrne nazaj v svojo družino. Ko starši sprejmejo, da je prišlo do odvzema in je bilo to potrebno, bo tudi celotno sodelovanje bolj uspešno. Tudi otrok potrebuje signal staršev, da so to sprejeli, ena izmed strokovnih delavk je to zelo dobro pojasnila: *»Otrok rabi dovoljenje staršev, da bo lahko v novem okolju uspel. Starši nato tudi uspejo in spremenijo stvari«*(D43, D44).

Ugotovila sem, da ima pri odvzemu otroka pomembno vlogo tudi ocena ogroženosti. Ocena ogroženosti namreč pokaže, ali je potrebno iti v odvzem oziroma, kot je ena izmed strokovnih delavk rekla: *»Ocena ogroženosti je kazalo tega, kako hudo je«*(C46). Dokler je veliko varovalnih dejavnikov, odvzem namreč ni potreben, ob visoki oceni ogroženosti pa je potrebno hitro ukrepanje. Ob pregledu ocene ogroženosti se tudi opazi, ali je prišlo do izboljšanja ali poslabšanja. Temu skladno je napisan tudi načrt pomoči, v katerem so zapisane spremembe, ki so potrebne in kako do teh sprememb. S pomočjo načrta pomoči in ocene ogroženosti se nato spremlja, ali se dogovori uresničujejo. Načrt pomoči se oblikuje skupaj s starši. *»Zdej tko kokr sem že prej rekla, jst se vedno držim tega, da delam skupaj z ljudmi, ne jaz sama zase, imam to napisano nekje v spisu in oni ne vejo, kaj sem jaz ugotovila, ampak skupaj z njimi«*(G31). Pričakovanja, ki jih imamo, oziroma kaj se mora nujno spremeniti, se tudi jasno in konkretno pove staršem ter se jih stalno sooča s skupnimi dogovori. S pomočjo ocene ogroženosti se stalno spremlja zadeve. Ocena ogroženosti in načrt pomoči sta živi stvari, gre za dokumente, ki se stalno dopolnjujejo. Ti spremljaš situacijo in nato dopolnjuješ z novimi rizičnimi ali varovalnimi dejavniki. Oceno ogroženosti torej prilagajaš situaciji. Strokovne delavke so poročale, da se stvari bolj jasno vidi, lažje pa se dela tudi z družino. Ena izmed strokovnih delavk je pojasnila, da ima po njenem mnenju ocena ogroženosti več pomenov. Nekaj je ocena, za kakšno ogroženost gre *»in to je dokaj kratka zadeva, kjer se opredeli, kakšna je ogroženost otroka glede na njega, kok je star, kakšne so njegove osebne značilnosti, ..«*(G56), torej ocenimo, ali gre za osnovno stopnjo ogroženosti, srednjo ali visoko. Drug pomen ocene ogroženosti pa strokovna delavka vidi v obsežnem dokumentu, ki nastaja dlje časa. Pridobi se čim več informacij, poročila institucij, gre se na teren, razišče se celotno socialno mrežo otroka in družine, si v stiku z družino. Gre za dokument, ki se vedno znova spreminja. Nekatere strokovne delavke so ocene ogroženosti opredelile tudi kot metodo dela. Iz rezultatov je razvidno, da gre za nujen dokument, ki nastaja tekom zaščite otroka.

4.5. Vpliv sprememb Družinskega zakonika na potek dela

Skozi moje raziskovanje sem glede Družinskega zakonika pridobila različne podatke. Trenutno poteka še doba evalvacije, zbirajo se mnenja, predlogi za možnost izboljšave, ki jih podajajo strokovne delavke. Strokovne delavke so kot eno izmed dragocenih novosti izpostavile, da je od DZ dalje mogoče opraviti pogovor z otrokom brez vednosti staršev. Tega se pred uvedbo DZ ni dalo, kar strokovnim delavkam takrat ni bilo všeč, saj je pogovor brez vednosti staršev izredno dragocenega pomena, sploh če gre za nasilje nad otrokom. Strokovne delavke so mnenja, da je pravilno, da se je odločanje o ukrepih za zaščito otroka prestavilo na sodišče, saj mora za to odločati poseben organ. S prenosom določenih pristojnosti na sodišče center za socialno delo ni izgubil svoje svetovalne vloge. *»Centri za socialno delo nismo izgubili na veljavi, temveč smo pridobili pri svetovalnem delu«(A110).* Strokovne delavke poročajo, da je tudi več prostora za delo z ljudmi. Center za socialno delo ima več možnosti kot jih je imel pred uvedbo DZ, predvsem je veliko možnosti za zaščito otroka. *»Gre za to, da ti zakon omogoča izrekanje nekih ukrepov, več možnosti imamo za to, ko se starši v nekem določenem koraku zaustavijo in ne morejo več naprej, mi pa se bojimo, da če bodo toliko časa stali na tej stopnički, se bo otroku delala škoda. V tem primeru nam DZ daje možnost, da mi predlagamo sodišču, da naložijo staršem, da se morajo premaknit, na primer morajo peljat otroka k zdravniku, se morajo vključit v svetovanje ali nekaj podobnega«(G84, G85).* Strokovne delavke na sodišče pošljejo predlog o ukrepu, ki bi bil za zaščito otroka najbolj ustrezen. Strokovne delavke po večini poročajo, da sodniki sledijo centrom za socialno delo in ukrepom ugodijo. Nadalje pa opozarjajo, da mora biti predlog za sodišče dobro napisan. Razloge za odvzem je potrebno dobro utemeljiti. Prav tako je v predlogu za odvzem potrebno sodišču pokazati, kaj vse je strokovna delavka že naredila, kakšne oblike pomoči so bile nudene družini, pomembna je tudi postopnost ukrepov.

Kljub temu da so vse strokovne delavke pripovedovale o pozitivnih vplivih uvedbe DZ na njihovo delo, so vse našle tudi negativne vplive ter komentarje glede napisanega zakona. Zakonodajo so pisali ljudje, ki niso izhajali iz prakse, kar se vidi pri prekratkih rokih in mnenju, da bodo strokovne delavke na centru za socialno delo imele z uvedbo DZ manj dela. Strokovne delavke so mnenja, da se stvari težko uredijo v postavljenih rokih. *»Zdi se mi, da so nekatere stvari neživljenjske in težko uresničljive. Na primer v sedmih dneh od nujnega odvzema vedeti, v katero rejniško oziroma zavod bo šel otrok«(C59).* Zelo kratki roki pa so postavljeni tudi kar se samega nujnega odvzema tiče, to pri strokovnih delavkah sproža strah in stres. *»Bojim se, kako bo, če bo prišlo do nujnega odvzema«(B57).* Sama sem iz

pogovorov ugotovila, da je strokovnim delavkam z uvedbo DZ težje delati, bolj jih je strah, niso več tako prepričane vase. »DZ je vnesel nekoliko negotovosti, strahu med strokovnimi delavci«(A112). Veliko je sprememb, na katere se strokovne delavke težko prilagajajo, kot je povedala ena izmed strokovnih delavk: »Toliko let sem delala po stari zakonodaji, težko je preklopiti na novo. Zdaj vedno gledam v zakon, razmišljam, kličem druge za mnenje in odgovore. Izgubljena sem«(I55, I56, I57). Kljub temu da so strokovnim delavkam bila na voljo različna izobraževanja in delavnice, da bi DZ čim bolj razumele, se strokovne delavke še vedno srečujejo z vprašanji, negotovostjo in so mnenja, da priprave na zakon niso bile dobre oziroma učinkovite. Prav tako je prisoten strah glede zastopanja otroka na sodišču. Strokovne delavke niso le svetovalne delavke, ampak se morajo soočiti tudi z odvetniki, jim pisati odgovore, na sodišču pa morajo zastopati koristi otroka. »Problem, ki ga vidim, je sodišče. Ti zastopaš CSD, nasproti pa je nek odvetnik. Strokovni delavec zastopa koristi otroka, odvetnik zastopa koristi staršev. Pravniki imajo več izkušenj in znanja na sodišču in tukaj ni enakovrednega razmerja«(F108). Ker sodišče ne pozna dobro področja zaščite otroka, so strokovne delavke večkrat dobile občutek, da je z DZ večji fokus na pravilih in ne toliko na koristi otroka. »Sodišče se bo zakonodaje držalo, od nas pa se bo pričakovalo, da bomo otroka zaščitili, kljub temu da ga zaradi zakonodaje ne bomo mogli«(D80). Prav tako pa so postavljene v dvojno vlogo, saj so na sodiščih nasprotnice staršev, na centru za socialno delo pa imajo z njimi še vedno vzpostavljen delovni odnos. Iz odgovorov je razvidno, da prenos pristojnosti za sodišče strokovnim delavkam pomeni velik doprinos, je pa njihovo delo še vseeno oteženo.

4.6. Predlogi in potrebe zaposlenih na CSD glede postopka oblikovanja strokovne presoje za odvzem otroka

Najprej me je zanimalo, kakšne izzive imajo strokovne delavke pri svojem delu na področju zaščite otroka. Strokovnim delavkam po večini predstavlja izziv zakonodaja, predvsem delo, skladno z DZ. Izziv pri samem postopku odvzema otroka jim je presoja, ali je odvzem potreben ter izpeljava odvzema, predvsem če si v postopku sam in zraven ni podpore drugih sodelavcev. »Če je vse na tebi, je res naporno«(D39). Strokovne delavke so poročale, da so se srečale tudi z nesoglasji znotraj tima, saj so bile s sodelavkami različnega mnenja o potrebnosti odvzema otroka. Kot velik izziv pri delu je bilo izpostavljeno delo brez podpore vodstva, timsko delo in podpora je pri delu na področju odvzema otroka izrednega pomena. Glede samega odvzema je strokovnim delavkam izziv starše soočiti, da bo odvzem potreben ter nato ohranjati delovni odnos tudi po odvzemu.

Pri delu si je potrebno vzeti čas, kar je večinoma nemogoče. Strokovne delavke so preobremenjene, ena izmed strokovnih delavk je omenjala tudi svojo izkušnjo izgorelosti, ki je vplivala na njeno kvaliteto dela. *»Ko sem začela pregorevat, se je to spremenilo, nisem več zmogla in je bilo težko«*(D92). Strokovne delavke v večini poročajo, da se dela ne da več kvalitetno opravljati, premalo je možnosti za intenzivno delo z družinami. *»Včasih sem se počutila, kot da samo gasim požare«*(C69). Strokovne delavke so v stiski, ker se zavedajo, da imajo v obravnavi veliko družin, ki potrebujejo podporo in pomoč, pa jim žal zmanjkuje časa. *»Najbolj, kar nas baše, je čas. Kljub temu da nekako imamo pogoje za delo, smo preobremenjeni. Ne moremo z družino delat, ne ker ne znamo, ampak ker so prioritete vedno nekje drugje«* (H96, H97, H98). Dodajajo se nove naloge, zaposlenih pa je enako število. Strokovne delavke so mnenja, da je delo na področju zaščite otroka najtežje področje, ki pa se ga veliko ljudi izogiba. Ena izmed strokovnih delavk je izpostavila, da sistem deluje le zaradi tistih zaposlenih, ki jim je resnično mar: *»Mislim, da sistem deluje samo zaradi ljudi, ki jim je mar. Ne vem kako bi bilo, če bi po osmih urah šli domov, kljub temu da stvari niso urejene. Kaj bi se dogajalo s primeri, otroki, družinami?«*(F126).

Strokovne delavke so poročale tudi o dobri praksi dela na področju zaščite otroka. Najbolj pogosto so kot dobro prakso izpostavile vzpostavljen delovni odnos, sodelovanje s starši, ki je omogočil spremembe v družini. *»Če imamo čas in pogoje, da vzpostavimo dober delovni odnos, so lahko dobri izidi sodelovanja z družino. Imamo cel kup dobrih zgodb«*(H94). Dobro sodelovanje pa je potrebno od samega začetka dalje ter tudi po odvzemu. Strokovne delavke poročajo, da ko s starši vzpostavijo tak odnos, da ti sprejmejo odvzem, se kasneje res trudijo in pride do potrebnih sprememb, da se otrok lahko vrne nazaj v svojo primarno družino. Starši potrebujejo občutek, da so slišani, da tudi sami pojasnijo, zakaj je do česa prišlo. Dober delovni odnos in sodelovanje je prispevalo tudi k temu, da včasih do odvzema niti ne pride, ampak družina svoje okoliščine do te mere izboljša, da s strokovno delavko samo nadaljujejo sodelovanje. *»Dobro prakso vidim, ko mi uspe vzpostaviti tak sodelovalni odnos, da starši začnejo zaupati in spreminjati svoje stare vzorce«*(E40). Vsi drugi odgovori o dobri praksi so se navezovali na timsko delo in dober tim. Vsem je pomembna podpora sodelavcev, pomoč pri samem odvzemu, pomoč pri pisanju predlogov za odvzem otroka in dobri odnosi znotraj centra za socialno delo. Brez dobrega tima si strokovne delavke ne predstavljajo dela oziroma bi to zanje bil velik stres.

Strokovne delavke so navedle, kaj bi potrebovale, da bi delo potekalo boljše in lažje. Največ strokovnih delavk je izpostavilo dobra izobraževanja. *»Usmerjena izobraževanja. Pa ne v*

smislu, da poslušam nekoga, ki citira zakon»(B74). Strokovne delavke si želijo izobraževanj po manjših skupinah, kjer je prisotno izkustveno delo, delo s konkretnimi primeri. Tudi strokovne delavke, ki so na tem področju zaposlene že vrsto let, so mnenja, da se je vedno potrebno učiti in potrebujejo več dobrih usmeritev. Prav tako bi bilo potrebno izobraziti druge institucije, s katerimi se center za socialno delo redno povezuje. Glede na novo zakonodajo, kjer je potrebno pisati predloge na sodišče, odgovore odvetnikom, so strokovne delavke mnenja, da bi potrebovale pravnike, s katerimi bi delale v paru. Tako bi strokovne delavke ohranjale svojo svetovalno vlogo ter se dopolnjevale s pravnikom, ki bi njene besede znal prevesti v pravniški jezik. Prav tako bi bili pravniki tisti, ki bi strokovne delavke zastopali na sodišču.

Ker gre za zahtevno delo, si strokovne delavke želijo pogostejšo supervizijo, prav tako bi potrebovali še dodatno podporo: *»Psihoterapije, terapije, ne smemo ostati sami s tem«(F125).* Poleg tega bi strokovne delavke potrebovale, da se tudi z njimi kdaj dela s perspektive moči. Vedno so namreč one tiste, ki dajejo drugim, a tudi same potrebujejo dodatno podporo in krepitev njihovih moči, da bodo delo lahko še naprej kvalitetno nadaljevale. Da bi bilo delo malce manj obremenjujoče, bi bilo potrebno zaposliti tudi nove strokovne delavce, da bi vsak imel malo manj primerov. Vendar pa novo zaposleni potrebujejo dobro mentorstvo, da bodo lahko dobro in samostojno opravljali svoje delo.

Kot zadnji in tudi meni zelo pomemben predlog pa je, da bi bilo delo na področju zaščite otroka bolj cenjeno. V javnosti je potrebno narediti nekaj več promocije, kaj sploh to področje je, kako poteka delo, kaj vse je potrebno za zaščito otroka narediti. Strokovne delavke so v očeh javnosti in medijev tiste, ki vedno naredijo vse narobe, to pa je potrebno spremeniti. *»Potrebno je zmanjšat predsodke in stereotipe o socialnih delavcih, na primer ona krade otroke«(F130).* Tako bi se zmanjšale tudi grožnje, ki so jih strokovne delavke redno deležne in vse kritike, ki jim vzamejo voljo do dela.

5. RAZPRAVA

Postopek zaščite otroka pred nasiljem v družini se začne s prijavo, ki se jo posreduje na center za socialno delo. Kot pričakovano center za socialno delo največ prijav dobi s strani javne službe, ki morajo skladno s šestim členom ZPND (2008) takoj obvestiti center za socialno delo, policijo ali državno tožilstvo, ko sumijo, da je otrok žrtev nasilja v družini. Strokovne delavke so poročale, da so otroci pomemben indikator nasilja in zanemarjanja, ker s svojim vedenjem pokažejo, da je nekaj narobe. Predvsem v vrtcih in šolah se lahko opazi, da je otrok žrtev zanemarjanja v družini. Otroci pa lahko prav tako v šoli poročajo o nasilju, kar je potrebno jemati resno in o tem obvestiti center za socialno delo. Strokovne delavke so povedale, da je vsako prijavo potrebno jemati resno, ne glede na to ali je bila izrečena v afektu jeze tekom razgovora s socialno delavko glede razveze ali pa je bila podana anonimno. Center za socialno delo se mora po prejemu vsake informacije o ogroženosti otroka nemudoma odzvati in prijavo preučiti (Čoklč idr., 2010, str. 15). Strokovne delavke poskušajo o družini in glede prijave nasilja izvedeti čim več. Če je bil prijavitelj javna služba, se povežejo s prijaviteljem, drugače pa institucijam pošljejo zaprosila za mnenje o otroku, da si lahko ustvarijo širšo sliko. Preverijo tudi, ali je bila družina na njihovem centru za socialno delo že obravnavana. Ker gre za delo, ki ima glavne smernice v pooblastilih in zakonodaji, sem tudi sama dobila odgovore, ki kažejo, da strokovne delavke po prijavi nasilja sledijo nekemu osnovnemu protokolu. Na podlagi prvih informacij se oblikuje začetna ocena ogroženosti in načrt pomoči žrtvi (Pravilnik, 2009). Strokovne delavke skličejo tudi tim znotraj samega centra za socialno delo, po potrebi pa že takoj na začetku tudi multidisciplinarni tim.

Strokovna delavka se po prijavi nasilja nad otrokom z njim pogovori. Skozi intervjuje sem ugotovila, da DZ (2017) v 177. členu omogoča, da strokovne delavke lahko opravijo pogovor z otrokom brez vednosti staršev. Zdi se mi, da je to ena izmed pozitivnih doprinosov zakonodaje, saj se na ta način ob prisotnosti nasilja v družini otroka lahko še dodatno zaščiti in se mu omogoči, da poroča o nasilju, ki ga doživlja, brez strahu, da bi njegove besede slišali ali kasneje prebrali starši. Zaradi varstva koristi lahko strokovna delavka namreč staršem zavrne vpogled v zapisnik pogovora. Strokovne delavke se po večini odločijo, da se z otrokom pogovorijo skupaj s policijo. Prav tako pa iščejo načine, da bi otroka čim manjkrat izpostavili dodatnemu izpraševanju in pripovedovanju o travmatski izkušnji. Tudi Štirn (2014, str. 147-151) opozarja, da moramo ob pogovoru z otrokom moramo že vnaprej vedeti, kaj želimo s pogovorom doseči in izvedeti, saj je potrebno omogočiti, da z enim pogovorom

dobimo čim več informacij in se otroka tako zaščiti pred ponovnim izpraševanjem. V pogovoru je torej potrebno paziti, da otrok ni vedno znova travmatiziran. Prav tako je otrok naš enakovredni sogovornik, ki ga sprašujemo in poslušamo, nikoli pa ne zaslišujemo. Pomembno se mi zdi omeniti, da otrok potrebuje občutek, da smo verjeli njegovi zgodbi in dobi sporočilo, da nam je pomembno, da nam je o svoji izkušnji povedal. Otroci namreč o zlorabi velikokrat ne spregovorijo, posledično trpijo stisko, velikokrat doživljajo tudi občutke krivde.

Strokovne delavke v stik z družino stopijo, ko dobijo dovolj informacij. V pogovorih so strokovne delavke večinoma omenjale, da vzpostavljajo odnos s celotno družino, pogovarjajo se z obema staršema. Velikokrat gre namreč za dogodke, kjer ni jasno, kdo je storilec in kdo žrtev. Strokovne delavke so to opisale kot obtoževanje drug drugega, prelivanje krivde, zato je potrebno pogovor opravičiti z obema staršema, včasih z vsakim posebej in kasneje skupaj, vseeno pa je treba slišati zgodbo obeh. Prav tako se največkrat pojavlja zanemarjanje, kjer je težko določiti, kdo je tisti, ki je najbolj odgovor oziroma je pri taki obliki nasilja nujno potrebno delo z obema staršema. Seveda se pojavljajo tudi primeri, kjer je eden od staršev nasilen, žrtev pa otrok in drug starš. V tem primeru se strokovne delavke pogovorijo posebej z žrtvijo in posebej z nasilnim staršem. Prav tako si nenasilnega starša trudijo opolnomočiti in iščejo načine, da bi ta lahko zaščitil otroka. Tu se mi zdi pomembno dodati, da je pri vsem tem pomembna tudi socialna mreža staršev, predvsem starša, ki ni nasilen. To namreč podpira ugodno rešitev in zmanjšanje ogroženosti otroka (Frangž, Drobnič Radobuljac in Kodele, 2019, str. 141).

Strokovne delavke torej po večini na pogovor povabijo oba starša. Pomembna jim je namreč dinamika, ki jo zaznajo v njihovem odnosu. Večkrat sem se vprašala, ali je to samo utečena praksa, da se vabi oba starša, ali je res vedno primer tak, da sta oba starša odgovorna za ogroženo družinsko okolje. Zdi se mi namreč pomembno, da se posebej dela z nasilnim staršem, saj mora ta prevzeti odgovornost za svoja dejanja. Se pa strokovne delavke poslužujejo tudi ločenih pogovorov, saj jim je pomembno slišati tudi vsakega posebej oziroma kombinacijo individualnih in skupinskih pogovorov. Strokovne delavke so povedale, da se odločijo glede na specifično situacijo, koga bodo vabile na pogovor. Lahko bi torej rekli, da se glede na to ali je jasno, kdo je nasilen in za kakšno nasilje v družini gre odločijo, ali je potrebno delo skupaj z obema staršema ali individualno delo. Starša, ki izvaja nasilje, v večini napotijo tudi v različne storitve izven centra za socialno delo.

Strokovne delavke večinoma opravljajo pogovor z otrokom ločeno, saj za nasilje v družini ni kriv otrok, ampak storilec nasilja. To, da se oseba vede ali odziva nasilno, je izbira in za to ni opravičila (Aničić idr., 2017A, str. 45). Ugotovila sem, da se zanemarjanje ali fizično nasilje večkrat povezuje z drugimi dejavniki, na primer alkoholizem, revščina, vzgojna nemoč, stres. Vendar pa to ni opravičilo za nasilno vedenje do drugih družinskih članov. Menim, da imajo vse strokovne delavke ničelno toleranco do nasilja, glavno vodilo pa jim je zaščita otroka. Večkrat so namreč poudarile, da je pred sabo vedno treba imeti otroka in iskati načine, kako zaščititi njega. Strokovne delavke s svojim delom sledijo KOP, ki v 19. členu jasno poudari, da je otroka potrebno zaščititi pred vsemi oblikami nasilja.

Strokovne delavke z družino vzpostavijo delovni odnos, katerega namen je podpora in pomoč pri uresničevanju dogovorov, sprememb, ki so potrebne za večanje varnosti otrokovega okolja. Naloga strokovne delavke je jasna. Zaščititi mora otroka ter skladno z načelom najmilejšega ukrepa postopno delati na tem, da se otrokova varnost doma poveča in ni potrebno razmišljati o ukrepih, kot je odvzem otroka. Ko sem začela z raziskovanjem, me je resnično zanimalo, kako to počnejo strokovne delavke. Kljub temu da je naloga jasna, imajo strokovne delavke različne načine, s katerimi podprejo družinske člane. Vsaka družina je drugačna in vsaka se srečuje s svojimi problemi in vzorci vedenja, ki jih je potrebno preseči. Družini se je potrebno pridružiti tam, kjer je. Načrt dela oziroma delovni projekt pomoči pa se oblikuje vedno znova na novo, posebej za vsakega uporabnika oziroma družino (Čaćinović Vogrinčić, Kobal, Mešl, Možina, 2011, str. 15). Skozi delovni odnos gre za intenzivno delo s starši oziroma staršem, ki je nasilen. Gre za dolgotrajni proces, sprememb ne moramo pričakovati takoj. Na področju zaščite otrok in mladostnikov se proces podpore in pomoči začne s pomočjo, za katero pa družina sama ni prosila. Tudi sama sem ugotovila, da družine včasih delovnega odnosa nočejo, ne razumejo, zakaj ga sploh potrebujejo. Kljub temu da delovnega odnosa na začetku družine ne doživljajo kot pomoč, je to odnos, ki ga potrebujejo (Bouwkamp in Bouwkamp, 2014, str. 250-251). Družino je potrebno soočiti, da so oni tisti, ki so v prvi vrsti odgovorni za otroka in zaščito njegove koristi. V DZ (2017) je v sedmem členu navedeno: »Starši imajo pri skrbi in odgovornosti za korist otroka prednost pred vsemi drugimi.« Ugotovila sem, da strokovne delavke zagovarjajo iskren delovni odnos. Odnos, v katerem staršem že na začetku predstavijo njihove možnosti, kaj se od njih pričakuje in kakšni so ukrepi, če se otroka ne bo zaščitilo. Včasih je prav ta iskrenost in soočenje staršev z možnimi posledicami tisto, kar jih spodbudi k sodelovanju. Strokovne delavke skupaj z družino soustvarijo dogovor o potrebnih spremembah in načrtu, kako do

teh sprememb. Vzorce vedenja je težko spremeniti, potrebne so spremembe in spremljanje družine, da se bodo začeli oblikovati novi in pravilni vzorci. Prav tako je pomembno, da se strokovne delavke trudijo, da skupaj s starši oblikujejo dogovore, da se skupaj pogovarjajo kaj in kako se bo spremenilo, saj je potrebno, da dobijo sporočilo, da njihovo ravnanje ni sprejemljivo in kako ravnati drugače.

Ko delamo s povzročitelji nasilja, je nanje potrebno gledati kot na osebe, ki imajo svoje izkušnje, vrednote in čustva. Uporaba nasilja ja naučeno vedenje, zato je potrebno spremeniti vedenjske vzorce. Oseba pa bo vedenjske vzorce začela spreminjati šele, ko se bo za to zavestno odločila, ko bo spremenila svoja prepričanja in se naučila nenasilnega vedenja (Aničić idr., 2017A, str. 46). Poleg tega pa starši ne potrebujejo stalnega obtoževanja, na njih je potrebno gledati kot na nekoga, ki je več kot nasilen starš. Iskati je potrebno dobre izjeme ter z njimi delati s perspektive moči. Torej pri delu pomagamo uporabniku odkriti, raziskati, izkoristiti njegovo moč in vire, da doseže zastavljene cilje (Čačinović Vogrinčič, Kobal, Mešl, Možina, 2011, str. 12). Podpreti ga je potrebno tam, kjer zmore biti boljši in več kot nasilen starš do svojega otroka. Podpreti je treba nove vzorce, mu pokazati, da vidimo spremembo in napredovanje. Strokovne delavke so poročale, da so opazile izboljšanje družinskih okoliščin, ko so starši prevzeli odgovornost za svoja dejanja in so bili pripravljeni nekaj narediti. Potrebovali so podporo in pomoč, vendar pa je tukaj dragoceno sporočilo – ko nasilna oseba spozna, da je potrebna sprememba, se je tega potrebno oprijeti in mu pomagati, ga spremljati na poti sprememb. Všeč mi je bila ugotovitev, da je dober delovni odnos in sodelovanje s starši pripomogel k dobrim zgodbam, k novim zmagam in povečanju varnosti družinskega okolja. Ko so starši sodelovali, se trudili, so se začele spremembe in velikokrat sploh ni bilo potrebe po odvzemu otroka, kar pa je tudi cilj dela na področju zaščite otroka.

Pri večanju varnosti družinskega okolja in spremljanju družine ima pomembno vlogo tudi multidisciplinarno povezovanje. Strokovne delavke k sodelovanju navadno povabijo organe in institucije, ki sodelujejo z družino oziroma lahko pripomorejo k podpori družine. Kot pravi Filipčič (2014, str. 161-163), je cilj multidisciplinarnega pristopa oblikovati koordiniran pristop za obravnavanje nasilja v družini. Organizacije se morajo med seboj čim bolj uskladiti ter se kasneje obveščati o spremembah in morebitnih novih ukrepih. To sem ugotovila tudi sama, strokovne delavke vidijo multidisciplinarno povezovanje kot pomemben doprinos k delu na področju nasilja v družini in imajo s to vrsto sodelovanja dobre izkušnje. Med potekom timov si izmenjajo informacije, predvsem pa ta način dela

pomaga pri oblikovanju širše slike, saj vsaka institucija vidi družino skozi svoj zorni kot. Pogovor, sodelovanje in deljenje informacij pripomorejo k oblikovanju dobrega načrta pomoči, kjer ima vsaka organizacije svoje naloge. Je pa res potrebno, da se bo vsaka organizacija svoje naloge tudi držala. Skozi intervjuje sem ugotovila naloge multidisciplinarnega tima, kot jih navaja Raplane Obran (2018, str. 40). Gre predvsem za izmenjavo informacij, izdelavo načrta pomoči in spremljanje izvajanja načrta, usklajevanje in dogovarjanje glede nalog vsakega udeleženca ter izdelava ponovne ocene ogroženosti. Temu dodajam, da je naloga tima, da s sklepi seznanijo tudi starše oziroma jih povabi k sodelovanju na tim, prav tako je pomembno timsko delo tudi kasneje, po otrokovi namestitvi.

Skladno z DZ (2017) je država s svojimi ukrepi dolžna poskrbeti za otroka, ko starši za njegovo korist ne skrbijo, ko je torej ogrožen njegov zdrav razvoj. O ogroženem otroku govorimo, ko je otrok utrpel ali pa obstaja velika verjetnost, da bo utrpel škodo, ki je nastala kot posledica dejanja staršev ali opustitve njihove skrbi (Mikec, 2019, str. 67). Razumljivo je dejstvo, da je potrebno poskrbeti za ogroženega otroka, toda sama sem se še vedno spraševala, kdaj strokovna delavka vidi, da je otrok ogrožen do te mere, da je potrebno začeti z ukrepom odvzema otroka. Vedno sem imela v mislih vprašanje, kako kot socialna delavka delam z družino, kjer je bila prijava nasilja. Kako tekom sodelovanja opazim oziroma se odločim, da bom šla v ukrep? To je tisto, kar me je tudi vodilo k tej raziskavi. Zadovoljna sem, ker sem od sogovornic dobila jasne odgovore, ki so mi pomagali, da področje zaščite otroka bolje razumem. Če najprej govorimo o odvzemu otroka, kjer gre za že vzpostavljen delovni odnos in se torej tekom delovnega odnosa odločimo za odvzem, so strokovne delavke povedale nekaj indikatorjev, ki nakazujejo, da se okoliščine v družini ne izboljšujejo, ampak slabšajo. Ker se okoliščine v družini slabšajo, se večja tudi ogroženost otroka. Kot sem prej omenila, da se bo vedenje nasilne osebe spremenilo šele, ko se bo sama začela zavedati, da so njena dejanja napačna, se torej vedenje ne bo spremenilo, če oseba tega ne bo spoznala in do svojih dejanj ne bo kritična. Prav tako je pomembno, da oseba prevzame odgovornost za svoja dejanja. Skozi pogovore z osebo, ki izvaja nasilje, lahko vidimo in ocenimo, ali je oseba pripravljena prevzeti odgovornost za svoja dejanja in ocenimo, kakšne so njegove zmožnosti, da ne bo več ogrožal varnosti družinskih članov (Drole in Gantar, 2008). Ko opazimo, da oseba ne zmore prevzeti odgovornosti za svoje dejanje, bodo tudi njegove zmožnosti, da ne ogroža svojega otroka nižje. In to je jasni indikator, da je življenje otroka v takem okolju ogrožajoče oziroma nanj slabo vpliva. Sama se strinjam s strokovnimi delavkami, da se starše sooči z njihovimi dejanji in posledicami,

vseeno pa je potrebno dati staršem tudi možnost, da pojasnijo, kako je do nasilnega dogodka prišlo. Pa ne, ker obstaja opravičilo za nasilje, temveč zato, da se ugotovi, kaj je tisto, kar pri njemu sproži ta način vedenja, saj se bo zato lažje iskalo rešitve za boljše in ustrežnejše vzorce.

Kot sem že omenila, so otroci velik indikator, da nekaj v družini ni v redu, prav zato lahko zopet šole ali druge institucije, ki imajo stik z otrokom opazijo, da ni izboljšanja oziroma je mogoče prišlo celo do poslabšanja okoliščin v otrokovi družini. Tako kot prijavo nasilja tudi sprotne nove informacije takoj posredujejo na center za socialno delo. Ena izmed strokovnih delavk je jasno poudarila, da se lahko dejstvo, da se v družini varnost ne veča, vidi iz tako imenovane "check liste", na katero smo skupaj s starši zapisali različne dogovore. Strokovne delavke skozi delovni odnos nudijo podporo in pomoč pri uresničevanju konkretnih korakov do sprememb ter jim nudijo dodatne storitve znotraj centra za socialno delo ali izven. Cilj je pomoč družini, da bo uresničila dogovore in se bodo v družinskem okolju začele dogajati potrebne spremembe. Ko pa se ti dogovori ne uresničujejo, ko se s starši začne pregovarjanje, podaljševanje roka za uresničitev dogovora, hitro opazimo, da smo v začaranem krogu, največja žrtev le-tega pa je otrok.

DZ (2017) omogoča različne milejše ukrepe, ki pomagajo, da staršem omogočimo napredek. Strokovne delavke, ki se srečujejo predvsem z zanemarjanjem v družini, s pomočjo ukrepa sodišča omogočijo, da morajo starši otroka peljati k zdravniku. To je le eden izmed primerov, pa se strokovne delavke trudijo, da pri svojem delu sledijo načelu najmilejšega ukrepa, ki omogoča zaščito otroka. O tem sem zasledila tudi v Novak (2017, str. 151-152), ki pravi, da je sodišče pooblaščen za izrek točno določenih ukrepov iz točno določenih razlogov. Ko sodišče izbira ukrep v skladu z otrokovo koristjo, upošteva načelo najmilejšega ukrepa, torej poskuša čim manj omejiti starševsko skrb in če je mogoče, otroka ne odvzame staršem. Najmilejši ukrep sodišče izreče, če je s tem ukrepom mogoče zavarovati otrokovo korist. Seveda pa včasih to ni dovolj in je strokovna delavka primorana, da gre v odvzem otroka. Strokovne delavke se za odvzem otroka odločijo, ko kljub dolgotrajnemu sodelovanju ne pride do nobene spremembe. Strokovne delavke so pojasnile, da je pomembna postopnost, prav o tem govori tudi DZ. Ko strokovne delavke podajo predlog na sodišče, mora biti iz njega razvidno, da se je poskusilo več različnih oblik pomoči in podpore, vendar žal do izboljšanja ni prišlo. V predlogu na sodišče je potrebno navesti vsa dejstva in okoliščine, ki verjetno izkazujejo, da je otrok ogrožen in zakaj bo možno s to konkretno začasno odredbo doseči začasno varstvo koristi otroka. Strokovne delavke se za ukrep odvzema ne odločijo

dokler niso v to prepričane. Poročale so, da je to najhujši poseg v družino in po dolгих letih izkušenj se nekako hitreje vidi, da se stvari ne izboljšujejo, same to imenujejo občutek, da je treba v akcijo. Za odločitvijo pa vseeno stoji tehten razlog, največkrat ponavljanje ogrožajočih dejanj ali pa kar naenkrat pride do hude ogroženosti in je treba otroka zaščititi. Pri odločanju, ali je odvzem potreben ali ne, ima pomembno vlogo ocena ogroženosti.

Ocena ogroženosti ima pomembno vlogo že takoj po prejemu prijave, saj strokovne delavke z informacijami, ki so na voljo, izoblikujejo prvo oceno, iz katere je razvidno, ali je potreben takojšnji ukrep. V takem primeru gre za nujni odvzem otroka. Mikec (2019, str. 68) pravi, da center za socialno delo intervenira, ko je na podlagi ocene ogroženosti ugotovljeno, da je intervencija nujno potrebna in v največjo korist otroka. Skozi intervjuje sem ugotovila, da strokovne delavke opravijo skoraj več nujnih odvzemov, nekaterim je ta proces postopkovno tudi lažji. Kot same pravijo, nujni odvzem je ukrep države, ki ga skladno z DZ glede varstva koristi otroka še vedno izvajajo strokovne delavke centrov za socialno delo. Moje ugotovitve se skladajo s prebranim v Mikec (2019, str. 82), strokovne delavke se namreč za nujni odvzem odločijo, ko se njegove koristi in varnost lahko zavaruje le s takojšnjim odvzecom iz družine. Strokovne delavke se odločijo glede na trenutno stanje, glede na ogrožajoč dogodek, ki se je zgodil. O nujnosti odvzema se odločijo na terenu, kjer ocenijo visoko stopnjo ogroženosti. Ker gre za nujni ukrep, mora strokovna delavka otroka namestiti k drugi osebi, najpogostejša je začasna namestitev v krizni center. Je pa pri nujnem odvzemu po namestitvi otroka potrebno zapisati tudi predlog sodišču o izdaji začasne odredbe za odvzem otroka in ga na sodišče posredovati v dvanajstih urah (Leskošek, Miklič in Surić, 2019, str. 172).

Ocena ogroženosti je za strokovne delavke pomembna metoda dela. Po prvotno napisani oceni ogroženosti se ta dokument vedno znova spreminja. Torej ni pomembna samo kot beseda, kako visoka je ocena ogroženosti, ampak gre za raziskovanje otrokovega sveta, za prilagajanje ocene vsakemu novemu dogodku, informaciji, s katero pride strokovna delavka v stik. Čižman (2019, str. 77) pravi, da je ocena ogroženosti »izjemno zahtevna, kompleksna in odgovorna naloga, ki v vsakem primeru od odraslih zahteva, da raziščejo otrokov svet do najmanjše podrobnosti in sprejmejo odločitev, ki bi jo zase sprejel otrok, če bo bil za to sposoben.« Strokovnim delavkam je zaradi napisane ocene ogroženosti vsa situacija bolj jasna, vse kar raziščejo napišejo in pregledajo, kako to ogroža otroka. Tudi sama sem ugotovila, da se v oceno ogroženosti vključi ocenjevanje ogroženosti predvsem s treh vidikov – kakšne razvojne potrebe ima otrok, kakšne so zmožnosti njegovih staršev, da se

ustrezno odzivajo na njegove potrebe in jih zadovoljijo, ter kakšna je otrokova in družinska socialna mreža (Čoklc idr., 2010, str. 18). Poleg tega strokovne delavke pri izdelavi ocene ogroženosti sodelujejo z drugimi institucijami, velik del ocene ogroženosti se izdelava prav na multidisciplinarnem timu ter s pomočjo poročil drugih institucij, ki imajo stik z otrokom. Strokovne delavke nato delajo skladno z oceno ogroženosti, če prevladujejo varovalni dejavniki, z družino sodelujejo in krepijo te varovalne dejavnike. Meni se pri oceni ogroženosti zdi pomembno to, da se hitro vidi poslabšanje ali izboljšanje. Če se začnejo kopičiti ogrožajoči dejavniki, in je varovalnih dejavnikov vedno manj, lahko hitro opazimo, da je družinsko okolje vedno manj varno za otroka.

V multidisciplinarnem timu se skupaj z oceno ogroženosti oblikuje tudi osnutek načrta pomoči, katerega glavni cilj je »trajna zaščita otroka in aktiviranje potencialov družine za spremembe v ravnanju (Čoklc idr., 2010, str. 19). Ker gre za načrt pomoči za družino, se strokovne delavke trudijo, da načrt izoblikujejo skupaj z družino. Kot je ena izmed intervjuvank poudarila, nima nobenega pomena, če ona sama zapiše načrt in ga ima v omari. Potrebno ga je izoblikovati skupaj z družino, skupaj doreči korake, kako do postavljenih ciljev. Družini se pove konkretna pričakovanja, saj večina ne ve, kako naj spremembo v svoja življenja sploh vpelje, zato imajo tu pomembno vlogo strokovni delavci s svojim sodelovanjem in podporo družini. Strokovne delavke načrt pomoči oblikujejo na način, ki je opisan v Čoklc (idr., 2010, str. 19). Izdelan je namreč na podlagi ocene ogroženosti, cilji in koraki podpirajo varovalne dejavnike in zmanjšujejo dejavnike tveganja. Skozi načrt se poleg ukrepov in dogovorov, ki jih strokovne delavke oblikujejo skupaj z družino, predvidi tudi obravnavo v različnih programih in strokovna pomoč (Milek Ogrinc, 2014, str. 181).

Ko se otroka odvzame staršem, se delo strokovnih delavk ne zaključi, nekatere so mnenja, da gre za drug nivo dela, ki je še zahtevnejši. Skladno z Novak (2017, str. 168) je potrebno vedeti, da se obveznosti in pravice staršev po odvzemu ne zaključijo. Te prenehajo šele, ko bi sodišče odločilo o trajnejših ukrepih in je nato potrebno postaviti otroku skrbnika. Večina strokovnih delavk o tem ni pripovedovala, osredotočali smo se namreč na odvzeme, kjer s starši ostajajo v delovnem odnosu. Celotno sodelovanje s starši je odvisno od tega, kakšen je bil delovni odnos do odvzema in kako so starši sprejeli ukrep. Strokovne delavke zagovarjajo iskrenost in poročajo o svojem delu v dvojnih vlogah. Kljub temu da izpeljejo odvzem, še vedno nudijo podporo staršem in se trudijo, da bi se po odvzemu sodelovanje nadaljevalo. Burkelc in Burkelc Juras (2018, str. 79) sta opozorili na delo strokovnih delavk po odvzemu otroka. V začasni odločbi strokovne delavke namreč navedejo, kaj je tisto, kar

je otroka ogrožalo do te mere, da je bil potreben odvzem in kakšne so naloge staršev, kaj je potrebno izboljšati, da se bo povečala varnost družinskega okolja. Staršem torej strokovne delavke naložijo naloge, odpraviti morajo določene težave in okoliščine. Po odvzemu je delo usmerjeno v podporo staršem, sodelovanje z otrokom in starši ter oblikovanje razmer, da se bo otrok lahko vrnil nazaj v svojo družino. Strokovne delavke so poročale, da je ob dobrem sodelovanju tudi veliko dobrih zgodb, ko se otroci vrnejo nazaj domov. Vendar pa je za tem trdo delo in dolgotrajni proces vzponov in padcev.

V aprilu 2019 so strokovne delavke svoje delo začele opravljati skladno z novo uvedenim DZ. Strokovne delavke so povedale, da trenutno še poteka doba evalvacije in se zbirajo predlogi za izboljšave, kar se mi zdi super, saj se strokovne delavke srečujejo s kar nekaj pomisleki, strahovi in negotovostjo. Ko sem DZ prebrala sama, sem se srečala z nekaterimi pomisleki, bom pa iskreno povedala, da se mi nekatere novo uvedene novosti zdijo dobre in potrebne za zaščito otroka. Seveda sama ne opravljam dela na področju zaščite otroka in mi je zato težko soditi, ali je DZ pozitiven ali negativen doprinos na omenjenem področju. Tudi med strokovnimi delavkami ni enotnega mnenja. Vse imajo komentarje, ideje za izboljšavo in pomisleke, se pa pojavljajo tudi komentarji, ki izpostavljajo pozitivne plati zakonodaje. Kot sem že omenila, DZ uvaja, da se lahko z otrokom opravi pogovor brez prisotnosti staršev, kar je za večino strokovnih delavk velik doprinos. Pred DZ to namreč ni bilo mogoče, oziroma so to strokovne delavke vseeno poskušale početi, med njimi pa je ena poročala, da se je kmalu srečala z odvetnikom staršem, ki se z njenim zasebnim pogovorom z otrokom ni strinjal. Kar se tiče področja zaščite otroka pred nasiljem v družini, je pogovor z otrokom, ki je res zaseben, nujno potreben. Največja novost je seveda prenos pristojnosti odločanja o odvzemu otroka na sodišče. Do te spremembe so sodišča redkeje obravnavala odvzem otroka, saj je bila razdelitev stvarne pristojnosti taka, da so to delali centri za socialno delo (Burkelc in Burkelc Juras, 2018, str. 75). Vse strokovne delavke, ki so sodelovale v moji raziskavi, prenos pristojnosti vrednotijo pozitivno. Še vedno so v »*prvi bojni liniji*« strokovne delavke, kot je izpostavila ena izmed strokovnih delavk, je pa vseeno dobro, da se en del odgovornosti prestavi na drug organ. Zdi se mi dobro, da strokovna delavka ohrani svetovalno vlogo ter vodi postopek do konca in se strinjam z mnenjem strokovnih delavk, da staršem že na začetku povedo, da bo, če ne bo sodelovanja in izboljšav, naprej odločalo sodišče. Tako strokovne delavke vzpostavljajo delovni odnos in podpirajo starše, da bi izboljšali zadeve. Ena izmed strokovnih delavk je dobro poudarila, da v primeru dobrega sodelovanja staršev za delo ne potrebujemo nobene zakonodaje. Ko pa sodelovanja

staršev več ni, strokovna delavka preda zadeve na sodišče. Sama vidim to kot pravila igre, ki so staršem že na začetku podana. Strokovne delavke poskusijo narediti vse, šele ko izčrpajo vse možnosti, se obrnejo na sodišča. Glede na celoten delovni odnos in sodelovanje je dobro, da končne odločitve podaja sodišče. O tem sem zasledila tudi v Novak (2017, str. 150-153), ki piše, da ima sodišče nalogo za izrek točno določenih ukrepov iz točno določenih razlogov. Pri izbiri ukrepa upošteva otrokovo korist in načelo najmilejšega ukrepa. Sodišče odloča tudi o prenehanju ukrepa ali izreče drug ukrep, če se izkaže, da prej izrečen ukrep ni v korist otroka. O menjavi ukrepov ni pripovedovala nobena strokovna delavka. Domnevam, da je DZ še premalo časa v veljavi, da bi se strokovne delavke srečale s tako raznolikimi situacijami.

Sama sem med branjem DZ opazila novost, o kateri so pripovedovale tudi strokovne delavke. Še preden pride do odvzema otroka, lahko sodišče namreč odredi milejši ukrep, ki pa je mogoče v točno določenem primeru tisto, kar družina potrebuje, da bo zopet začela sodelovati in bo vzpostavila boljše okoliščine v družinskem okolju. O tem govori 162. člen DZ (2017). Sodišče lahko namreč na predlog strokovne delavke odredi različne vrste začasnih odredb. Predvsem se je že večkrat izpeljala odredba, s katero se staršem naloži, da morajo otroka odpeljati k zdravniku. Prav tako je zanimivo, da strokovne delavke ukrep lahko tudi same izoblikujejo, torej jim zakonodaja pušča določeno strokovno avtonomijo. Strokovna delavka mi je povedala, da je velikokrat na strokovni delavki, da opredeli na primer, kako bodo potekali stiki pod nadzorom, koliko časa bi bilo po njenem mnenju dobro, da traja določen začasni ukrep, sama pa lahko kakšnega tudi izoblikuje, vendar mora biti seveda v skladu z zakonodajo. Vidimo lahko, da DZ omogoča veliko več možnosti za zaščito otroka, nekih majhnih korakov, ki jih lahko poskušamo preden odvezamemo otroka staršem.

Strokovna delavka na sodišče pošlje predlog o ukrepu. Gre za dolg dokument, v katerem je potrebno navesti vse okoliščine, vse možne ukrepe, ki jih je strokovna delavka poskušala, kako je sodelovala z družino, zakaj je otrok ogrožen. Strokovne delavke se pred pošiljanjem posvetujejo s sodelavkami o vsebini, da dobijo dodatne komentarje za izboljšavo. Predlog mora biti namreč napisan dobro, saj v nasprotnem primeru sodišče predlog zavrne. Strokovne delavke se s tem po večini niso srečale, poročale so namreč, da jim sodišče sledi in upošteva njihovo mnenje, kar pripisujejo strokovno napisanemu predlogu, ki je tudi odraz njihovega dela. Je pa sodelovanje s sodišči včasih naporno, vključujejo se namreč tudi odvetniki, posledično se pojavlja strah, da stroka socialnega dela izginja. Vedno več je pisanja odgovorov odvetnikom, se pa strokovne delavke vseeno trudijo ohranjati

socialnodelovni jezik. Pojavljajo se predlogi, da bi socialne delavke v paru delale s pravnikom, ki bi predloge na sodišče in odgovore odvetnikom zapisal in obrazložil, same pa bi se ukvarjale s socialnim delom z družinami in otroki. Prav tako je potrebno zastopanje otrokovih koristi na sodišču, kjer se strokovne delavke sprašujejo, kakšen je namen zastopanja otrokove koristi, če bi to moralo zagotavljati sodišče v skladu z vso zakonodajo. Na sodišču so strokovne delavke postavljene v vlogo nasprotnika staršem in njihovim odvetnikom. Tu se med drugim pojavlja pomislek, da se bodo na tem mestu znašli tisti, ki imajo denar in si bodo lahko privoščili dobre odvetnike. Kako bo strokovna delavka na sodišču nastopala proti temu odvetniku pa ostaja odprta tema. Strokovne delavke na to nimajo odgovora in so v stiski, bojijo se tega trenutka. Prav tako so mnjenja, da sodišče vseeno pomanjkljivo pozna področja zaščite otroka in so velikokrat postavljene v vlogo, ko otroka ne morejo zaščititi, ker so v boju proti sodišču. Pojavlja se torej veliko odprtih vprašanj in negotovosti, scenarijev, ki se še niso uresničili, pa se vsak trenutek lahko. Kljub temu da je bil en izmed namenov DZ, da bo imela strokovna delavka manj dela in več možnosti za delo z družino, to ni povsem uspelo. Res je, da pristojnost sodišča pusti več prostora za socialno delo, se pa na drugi strani, če se začne boj na sodišču, večji fokus postavi na pravila kot na samo korist otroka. Strokovna delavka pa je zopet postavljena v dvojno vlogo, saj je na eni strani socialna delavka družine, na sodišču pa je postavljena v vlogo nasprotnika staršev. Strinjam se s Čižman (2019, str. 75), ki poudarja, da si vlogi, v katero je strokovna delavka postavljena nasprotujeta, saj strokovno delo temelji na »spoštovanju in etičnem ravnanju v odnosu do uporabnikov in uporabnic storitev.« Zato sem tekom poslušanja pomislekov o DZ tudi sama dobila še veliko vprašanj, na katera pa mi trenutno ne zna noben odgovoriti. Potrebno je počakati, da bomo videli, kako se bodo zadeve izvedle v praksi.

Dve leti pred začetkom uporabe DZ sta bili namenjeni predvsem pripravam sodišč in strokovnih delavk, da bodo dobile vire in znanje za delo skladno z novo zakonodajo (Novak, 2017, str. 25). Sama sem z intervjuji ugotovila, da strokovne delavke na delo niso dobro pripravljene. Velika večina je namreč poročala, da nima znanja, bojijo se določenih situacij, saj, kot sem že prej omenila, ne vedo, kaj jih čaka in kako v določenih primerih postopati. Strokovne delavke so v stiski, težko sprejemajo novosti in zdi se jim, da delo ni nič lažje kot prej. Težave imajo predvsem strokovne delavke, ki so več let opravljale delo skladno s prej veljavno zakonodajo in zato te novosti težko vpeljejo v svoje delo. Ena izmed strokovnih delavk je povedala, da ima zakon vedno odprt, vedno bere, kliče naokrog in išče rešitev.

Problem, ki ga vidim je, da strokovne delavke niso več prepričane v svoje sposobnosti, v svoje odločitve in opravljanje svojega dela. Vse je bolj negotovo, potrebujejo še kar nekaj prakse in dobrih izkušenj, da bodo svoje delo zopet začele opravljati bolj suvereno.

Skladno z rezultati in analizo lahko zaključim, da delo na področju zaščite otrok ni preprosto in je polno izzivov. Tudi strokovne delavke so poročale o izzivih, ki jih opažajo pri svojem delu. Primerov je vedno več, kar veča tudi preobremenjenost strokovnih delavk, ki težko sledijo več zadevam hkrati, nekatere izmed njih poročajo tudi o sindromu izgorelosti in nemoči. Ker je primerov veliko, se težko posvetijo vsaki družini na način, ki bi bil potreben za večanje varnosti otrokovega okolja in imajo premalo možnosti, da bi z družinami delale intenzivno. Strokovne delavke so po večini poročale, da se dela ne da več kvalitetno opravljati, kar sama vidim kot velik problem, kateremu bi mogli na centrih za socialno delo dati več pozornosti. Vedno več je potreb po strokovnem delu, saj se veča število primerov, kjer je potrebna zaščita otrok. Tu dodajam mnenje, ki sem ga zasledila v Čižman (2019, str. 78), saj dobro povzame realno situacijo na centrih za socialno delo: »Paradoks pa je, da je zaradi preobremenjenosti oz. podzaposlenosti njihovo delo najpogosteje usmerjeno v gašenje požarov, interveniranje v najnujnejših primerih, pri tem pa je socialnega dela z družino, usmerjenega v preventivno delovanje in pomoč, učenje in podporo staršem, da bi zmogli sami ustrezno poskrbeti za zaščito koristi svojega otroka, še najmanj.« Očitno je, da je delo zahtevno, tudi strokovne delavke svoje področje opišejo kot najzahtevnejše področje, ki se mu vsi izogibajo. Delo ni cenjeno, nihče ne vidi, koliko truda in dodatnih ur strokovne delavke vložijo, pa jim kljub temu ne uspe pravočasno vzpostaviti sodelovanja z družino. Velikokrat strokovne delavke namreč svojo pozornost posvetijo primerom, ki so kritični, ostalo delo pa stoji. Ko končno dobijo čas za delo s primeri, kjer prej ni bilo visoke ogroženosti, je že prepozno in tudi tam že »gori«. Zato je bil tudi eden najpogostejših predlogov, da bi bilo več novih zaposlitev, veliko izobraževanj, da bi delo lahko potekalo čim boljše. Prav tako pa bi potrebovali pravnike, ki bi od strokovnih delavk prevzeli predvsem pisanje predlogov ter sodelovanje s sodišči in odvetniki. Zelo pomembno je delo v timu, kar je tisto, kar strokovnim delavkam omogoča, da delo sploh zmorejo opraviti. Kot velik izziv je izpostavljen slab tim ali delo brez podpore sodelavcev in nadrejenih. Odvzem otroka je timsko delo, tega sam strokovni delavec ne more dobro in kvalitetno opravljati. Prav tako je pomembno vedeti, da nisi sam in imaš ob sebi nekoga, ki ti pomaga. Strokovni delavci se srečujejo s težkimi zgodbami, zahtevnimi primeri, grožnjami in

preobremenjenostjo. Potrebno bi bilo omogočiti več supervizije in dodatne terapije, kjer bi strokovni delavec lahko podelil kaj vse doživlja, saj s svojimi občutki ne sme ostati sam.

Zaključila bom z dobro prakso, saj delo na področju zaščite otroka vseeno ni le negativno. Sama sem se s tem področjem srečala med študijsko prakso. Od tiste prakse dalje sem svojo pozornost namenjala točno temu področju, saj kljub temu da gre za zahtevno področje z veliko izzivi in kaj vse sem na praksi videla, še vedno menim, da spadam tja in bi rada podprla starše ter zaščitila otrokove koristi. Ker vse to je mogoče. Prav to pa povedo same uspešne zgodbe, ki so se zgodile, ko je bilo mogoče vzpostaviti dober delovni odnos in je potekalo sodelovanje s starši. Zato menim, da je potrebno veliko sodelovanja in podpore med sodelavci in drugimi službami, najti čas za sodelovanje z družinami ter tekom svojega dela pred očmi vedno imeti otroka ter cilj, kako najprej zaščititi njega.

6. SKLEPI

- Strokovne delavke se pri svojem delu srečujejo z vsemi oblikami nasilja v družini, najpogosteje s fizičnim nasiljem in zanemarjanjem.
- Prijavo o nasilju v družini na center za socialno delo najpogosteje poda javna služba, torej šola, vrtec ali policija.
- Po prejemu prijave strokovne delavke sledijo zakonodaji in osnovnemu protokolu dela po prijavi nasilja.
- Ko po prijavi zberejo čim več informacij, skličejo tim in naredijo prvo oceno ogroženosti.
- Strokovne delavke na pogovor večinoma vabijo oba starša. V primeru, kjer je jasno, kdo je nasilen in kdo žrtev, opravijo ločene pogovore z nasilnim staršem in žrtvijo.
- Strokovne delavke govorijo z otrokom brez prisotnosti staršev, skušajo ga čim manjkrat izpostaviti ponovnemu pripovedovanju svoje zgodbe.
- Strokovne delavke z družino vzpostavijo sodelovalni delovni odnos, delajo s perspektive moči, spremljajo družino in z njo skušajo delati čim bolj intenzivno ter tako večajo varnost družinskega okolja.
- Pomembna jim je iskrenost v delovnem odnosu, zato staršem jasno povejo, da so oni tisti, ki imajo dolžnost, da poskrbijo za otroka in kakšni so postopki, če za otroke ne bo poskrbljeno.
- Pri delu na področju zaščite otroka je pomembno multidisciplinarno povezovanje. Vsaka institucija vidi družino in situacijo drugače, kar je dragoceno.
- Naloge udeleženih so, da se držijo dogovorov, izmenjava informacij, iskanje rešitev, izdelava načrta pomoči in ocene ogroženosti.
- Da se okoliščine v družini izboljšujejo, strokovne delavke presodijo, ko starši prevzamejo odgovornost za svoja dejanja, so kritični do svojih dejanj in iščejo pomoč, da bi spremenili svoje vedenje.
- Okoliščine v družini se ne izboljšujejo, ko starši ne prevzamejo odgovornosti za svoja dejanja, ko ne sodelujejo, in dogovori niso izpolnjeni.
- Za odvzem otroka se strokovna delavka odloči skladno z oceno ogroženosti.
- Odvzem otroka je hud poseg v družino, težka odločitev, za katero stoji tehten razlog. Strokovne delavke se odločijo za odvzem, ko kljub sodelovanju ni nobenih sprememb, ogrožajoči dogodki se ponavljajo in otrok je vedno bolj ogrožen.

- Do nujnega odvzema pride, ko gre za visoko oceno ogroženosti. Strokovna delavka se odloči glede na trenutno stanje, saj je otroka potrebno zaščititi.
- Strokovne delavke opravijo več nujnih odvzemov ali odvzemov, kjer imajo z družino že nekaj časa vzpostavljen delovni odnos in se zgodi hud ogrožajoč dogodek, zaradi katerega je potrebno takoj ukrepati.
- Po odvzemu strokovne delavke sodelujejo s starši in jih krepijo, da bi spremenili okoliščine, ki so pripeljale do odvzema in bi se nekoč otrok lahko vrnil nazaj domov.
- Ocena ogroženosti je dokument in metoda dela, ki ima pomembno vlogo pri odvzemu, strokovnim delavkam bolj jasno pokaže ali je prišlo do poslabšanja ali izboljšanja in ali je potrebno iti v odvzem.
- V oceni ogroženosti se oblikuje varovalne dejavnike in dejavnike tveganja glede na družinske okoliščine, predvsem potrebe otroka in kako starši uresničujejo te potrebe ter glede na socialno mrežo družine. Pomembna so tudi poročila drugih institucij.
- Pomemben dokument je tudi načrt pomoči, ki ga izoblikujejo skupaj s starši. Skozi sodelovanje se spremlja, ali se dogovori uresničujejo, pričakovanja pa se konkretno pove staršem.
- Z DZ se pristojnost prenaša na sodišče, kar omogoča več svetovalnega dela strokovnih delavk, prav tako pa je več možnosti za zaščito otroka. Z DZ je mogoče opraviti tudi pogovor z otrokom brez vednosti staršev.
- Strokovne delavke se ne počutijo dovolj opremljene za delo skladno z DZ, zato je prisotno veliko negotovosti, strahu pred določenimi ukrepi in situacijami.
- V stroko socialnega dela posega pravo, saj strokovne delavke pišejo predloge na sodišče, odgovarjajo odvetnikom ter na sodišču zastopajo korist otroka. Zopet so postavljene v dvojno vlogo, saj so poleg socialnih delavk v delovnem odnosu s starši, na sodišču pa v vlogi njihovega nasprotnika.
- Strokovne delavke so preobremenjene in nimajo možnosti, da bi kvalitetno opravljale svoje delo. Poleg pomanjkanja kadra se kopičijo nove naloge ter novi primeri.
- Ko imajo strokovne delavke možnost sodelovanja z družinami in intenzivnega spremljanja, nastajajo dobre zgodbe, v katerih otrok ostaja doma, družinsko okolje pa je varno.
- Najpomembnejše pri delu na področju zaščite otrok je timsko delo, saj brez tega dela sploh ni mogoče opravljati.

7. PREDLOGI

V to poglavje bom vključila predloge, ki so se najpogosteje pojavljali med intervjuji. Zdi se mi pomembno, da slišimo strokovne delavke, kaj je tisto, kar je potrebno spremeniti in izboljšati, kaj one potrebujejo, da bi delo potekalo bolje in bi one zmogle delo opravljati z manj obremenitvami.

Strokovne delavke potrebujejo nove zaposlene, da bi se število primerov porazdelilo. Novo zaposleni potrebujejo dobro mentorstvo, saj delo na področju zaščite otrok ni preprosto. Prav tako si strokovne delavke želijo več dobrih izobraževanj, kjer bi skupaj predelali primere, izhajali iz prakse in prišli do določenih rešitev ter skupnih idej.

Glede na DZ in povezovanja pravniške ter socialnodelavske stroke bi bilo potrebno na centre za socialno delo zaposliti tudi pravnike, ki bi sodelovali s strokovnimi delavkami pri pisanju predlogov za ukrep na sodišče ter odgovarjali na dokumente, ki jih pošiljajo odvetniki. Prav tako pa bi morali biti pravniki tisti, ki bi center za socialno delo zastopali na sodišču, saj strokovne delavke nimajo dovolj znanja, da bi na sodišču nastopale proti odvetniku.

Delo na omenjenem področju je zahtevno, strokovne delavke se srečujejo s stresnimi situacijami, grožnjami s strani svojih uporabnikov, zato se mi zdi pomembno, da s svojimi mislimi ne ostajajo same. Za strokovne delavce je potrebno organizirati dobro in pogosto supervizijo ter različne terapije, kjer bi strokovni delavci lahko povedali, kaj doživljajo in s čim se spopadajo. Strokovni delavci vedno dajejo in pomagajo, ničesar pa ne dobijo nazaj. Zato je potrebno tudi zaposlene opolnomočiti.

Delo je poleg zahtevnosti tudi zelo necenjeno. Področja zaščite otrok se veliko socialnih delavcev in delavk izogiba, sistem pa deluje le zaradi tistih, ki jim je mar. Poleg krepitve moči zaposlenih bi bilo potrebno delo tudi ceniti. Za vse nadure in težje obremenitve bi bil potreben dodatek v obliki plačila ali dodatnega dneva dopusta.

V javnosti in medijih veljajo stereotipi o socialnih delavkah. Tudi javnost je potrebno obvestiti in jim pokazati, kaj strokovne delavke počnejo in kako to počnejo. Strokovne delavke so predlagale, da bi se podalo primere iz prakse, odprlo javno razpravo, potrebna je promocija stroke, saj je socialna delavka tista, ki v medijih naredi vedno narobe.

Še naprej je potrebno timsko delo, povezovanje z drugimi centri za socialno delo ter institucijami. Predvsem pa je potrebna podpora nadrejenih, da bodo lahko strokovne delavke še naprej opravljale svoje delo.

VIRI

1. Aničić, K., Hrovat Svetičič, T., Hrovat, T., Lapajne, G., Mešič, G., & Miklavčič, R. (2017a). *Delo s povzročitelji nasilja, strokovne smernice in predstavitev dela*. Ljubljana, Društvo za nenasilno komunikacijo.
2. Aničić, K., Hrovat Svetičič, T., Hrovat, T., & Sušnik, A. (2017b). *Nasilje nad otroki: strokovne smernice za delo z otroki, ki doživljajo zanemarjanje in/ali nasilje*. Ljubljana, Društvo za nenasilno komunikacijo.
3. Bouwkamp, R. (1996). *Psihosocialna terapija pri spolni zlorabi v družini*. Logatec: Firis.
4. Bouwkamp, R. & Bouwkamp, S. (2014). *Blizu doma: priročnik za delo z družinami*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, Pedagoška fakulteta, Inštitut za družinsko terapijo.
5. Burkelc, F. & Burkelc Juras, L. (2018). Odvzem otroka. *Pravosodni bilten*, 39(3), 75–99.
6. Cheal, D. (2008). *Families in today's world: a Comparative Approach*. London, New York: Routledge.
7. Cipot Mal, T. (2004). Magična formula je sodelovanje. *Otrok in družina*, 44(11), 6–11.
8. Council of Europe. (2008). *Odprava telesnega kaznovanja otrok*. Pridobljeno 21. 12. 2018
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168046d0b1>
9. Čacinovič Vogrinčič, G. (1992). *Psihodinamski procesi v družinski skupini*. Ljubljana: Advance.
10. Čacinovič Vogrinčič, G. (2007). Soustvarjanje v družini, soustvarjanje družine. V P. Kornahuser, (ur.), *Zagotovimo našim otrokom mladost brez telesnega kaznovanja* (str. 152–158). Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.
11. Čacinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., & Možina, M. (2011). *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
12. Čizman, G. (2019). Določanje koristi otroka v postopkih zaščite na centru za socialno delo. V V. Leskošek, T. Kodele & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 60-83). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

13. Čoklc, G., Hiti, K., Ogrin, A., Premzel, F., Pušnar, M., Rabzelj, M., Savnik, A., & Vukan, T. (2010). V Dečman, T. (ur). *Kaljenje*. Ljubljana: Skupnost CSD Slovenije.
14. De Boer-Buquicchio, M. (2007). Zakaj je telesno kaznovanje otrok neprimerno? V P. Kornhauser, (ur.), *Zagotovimo našim otrokom mladost brez telesnega kaznovanja* (str. 14–18). Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.
15. Domiter Protner, K. (2014). *Zloraba otrok v družini. Možnost ukrepanja*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
16. Drole, B., Gantar, N., (2008). Obravnava dolgotrajnega nasilja v družini v centru za socialno delo. *Socialno delo*, 47(3/6), 285–293.
17. *Družinski zakonik (DZ)* (2017). Ur. l. RS 15/17, 21/18, 22/19 in 67/19.
18. ENOC – Evropska mreža ombudsmanov za otroke (2005). *Ustavimo nasilje. Prispevek k Regionalnemu posvetovanju za študijo Združenih narodov o nasilju nad otroki za Evropo in Srednjo Azijo – ustavimo nasilje nad otroki: ukrepajmo zdaj!* (Ljubljana, 5 – 7. 7. 2005). Pridobljeno 17. 11. 2018 s <http://www.varuh-rs.si/projekti-in-promocija/projekti/arhiv-projektov-in-konferenc/enoc-prispevek-ustavimo-nasilje/>
19. Filipčič, K. (2002). *Nasilje v družini*. Ljubljana: Bonex.
20. Filipčič, K. (2004). Sistemski pristop k obravnavanju nasilja v družini. V P. Selič (ur), *Nasilje v družini – poti do rešitev, Posebno poročilo Varuha človekovih pravic* (str. 75). Ljubljana: Varuh človekovih pravic. Pridobljeno 17. 11. 2019 s http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/posebna_porocila/pp-nasilje-junij2004.vsebina.pdf
21. Filipčič, K. (2013). Kazenskopravno odzivanje na nasilje v družini. V V. Leskošek, M. Antić Gaber, I. Selišnik, K. Filipčič, M. Urek, K. Matko, D. Zaviršek, M. Sedmak, & A. Kralj (ur), *Nasilje nad ženskami v Sloveniji* (str. 41–71). Ljubljana: Založba Aristej.
22. Filipčič, K. (2014). Zakonodaja na področju preprečevanja nasilja v družini v Sloveniji. V Š. Veselič, D. Horvat & M. Plaz (ur.), *Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja* (str. 157–173). Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke.
23. Fojan, D. (2008). Nasilje v družini-kratek pregled sprememb v obravnavani praksi. V Z. Pavlovič, K. Filipčič, T. Rutar Leban (ur), *Detekcija in reakcija na pojave slabega ravnanja z otrokom-novo obdobje* (str. 65–73). Ljubljana: Pedagoški inštitut.
24. Frangež, D. (2010). Spolna zloraba otroka kot oblika nasilja v družini. V A. Dvoršek & L. Selinšek (ur.), *Nasilje v družini: kazensko pravni, kriminalistični in kriminološki problemi* (str. 95–113). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

25. Frangež, D., Drobnič Radobuljac, M., & Kodele, T. (2019). Razkritje nasilja nad otroki in zanemarjanja otrok. V V. Leskošek, T. Kodele & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 124-164). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
26. Horvat, D., Lešik Mugnaioni, D., & Plaz, M. (2004). *Psihosocialna pomoč ženskam in otrokom, ki preživljajo nasilje*: priročnik. Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.
27. Horvat, L., Lombar, S., & Peterec, D. (2007). Prispevki k raziskovanju teme o telesnem kaznovanju otrok. V P. Kornhauser, (ur.), *Zagotovimo našim otrokom mladost brez telesnega kaznovanja* (str. 170–178). Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.
28. Hrovatič, D. (2010). Zakon o preprečevanju nasilja v družini z vidika centra za socialno delo. *Pravosodni bilten*, 31(4), 89–101.
29. Kanduč, Z. (2001). Vzroki, razlogi in okoliščine družinskega nasilja: viktimološki pogledi. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 52(2), 109–121.
30. *Kazenski zakonik (KZ-1)* (2008). Ur. l. RS 50/12, 54/15, 38/16 in 27/17.
31. Kobal Grum, D. (2007). Nasilje v družinah je vidno, lahko pa tudi skrito. *Revija Vita*. Pridobljeno 24.09.2019 s https://www.revija-vita.com/vita/61/Nasilje_v_druzinah_je_vidno_lahko_pa_tudi_skrito
32. *Konvencija o otrokovih pravicah (KOP)*. Ur. l. SFRJ-MP, 15/1990, Ur. l. RS, 9/1992, 3/1993, 9/1993, 5/1999, 2/2008, 3/2011 in 9/2012.
33. Kornhauser, P. (ur.), *Zagotovimo našim otrokom mladost brez telesnega kaznovanja*. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.
34. Kornhauser, P. & Pleterski Rigler, D. (2007). Zakaj je telesno kaznovanje otrok neprimerno? V Kornhauser, P. (ur.), *Zagotovimo našim otrokom mladost brez telesnega kaznovanja* (str. 54–105). Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.
35. Kos-Mikuš, A. (1994) Psihološke determinante dogajanj, ki pogojujejo trpinčenje otrok in vplivajo na odzivanje strokovnjakov. V F. Imperl, (ur.), *Zbornik prispevkov delovne konference o delovanju in sodelovanju strokovnih služb na področju preprečevanja zlorab in zanemarjanja otrok* (str. 19–38). Logatec: Firis.
36. Leskošek, V., Miklič, M., & Sitar Surić, S. (2019). Postopki in ravnanja po prijavi zanemarjanja ali nasilja nad otrokom. V V. Leskošek, T. Kodele, N. Mešl (ur.), *Zaščita*

otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji (str. 164–202). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

37. Lešnik Mugaioni, D. (2014). Otroci v primežu zlorabe moči. V Š. Veselič, D. Horvat, & M. Plaz (ur.), *Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja* (str. 93–105). Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.
38. Marolt, N. (2018). Ukrepi za varstvo otrokove koristi po Družinskem zakoniku. *Odvetnik, revija Odvetniške zbornice Slovenije*, 2(85), 58–62.
39. Mesec, B., & Lamovec, T. (1998). *Uvod v kvalitativno metodologijo v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
40. Mesec, B. (2007). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 2: študijsko gradivo* (2.izdaja). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
41. Mikec, S. (2019). Kateri otrok je ogrožen otrok? *Odvetnik, revija Odvetniške zbornice Slovenije*, 2(90), 67–72.
42. Miklič, N. (2014). Nasilje v družini: vstop policije v družino in odpiranje vrat strokovnim oblikam pomoči. V L. Javornik Novak, N. Miklič (ur.), *Nacionalna konferenca Nasilje v družino-vloga zakonodaje in družbena odgovornost* (str. 39-46). Pridobljeno 23. 12. 2018 s http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/druzina/VesnaZbornik2014.pdf
43. Milek Ogrinc, M. (2014). Pristojnosti centrov za socialno delo na področju preprečevanja nasilja v družini. V Š. Veselič, D. Horvat, & M. Plaz (ur.), *Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja* (str. 175–189). Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.
44. Mušič, T. (2006). Nasilje nad otroki – kje smo bili, kje smo in kam gremo. V J. Balažič & P. Kornhauser (ur.) *Zloraba in nasilje v družini in družbi, XII. Spominsko srečanje akademika Janeza Miličinskega* (str. 6-9). Ljubljana: Inštitut za sodno medicino Medicinske fakultete.
45. Mušič, T. (2008). Otroci potrebujejo odrasle, ki si upajo videti-kratek pregled policijskih ugotovitev. V Z. Pavlovič (ur.), *Detekcija in reakcija na pojave slabega ravnanja z otrokom-novo obdobje* (str. 74–88). Ljubljana: Pedagoški inštitut.
46. Munc, M. (2010). *Nemoč nasilja*. Maribor: Založniško podjetje De VESTA.

47. Newell, P. (2007). Zakaj je telesno kaznovanje otrok neprimerno? V P. Kornhauser, (ur.), *Zagotovimo našim otrokom mladost brez telesnega kaznovanja* (str. 34–54). Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije .
48. Newman, D.M. (1999). *Sociology of families*. Thousand Oaks, London, New Delhi: Pine Forge Press.
49. Novak, B. (2017). *Družinski zakonik z uvodnimi pojasnili*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
50. Pavlović, Z. (1994) Ali naj trpinčenega otroka obravnava pravna ali terapevtska država. V F. Imperl, (ur.), *Zbornik prispevkov delovne konference o delovanju in sodelovanju strokovnih služb na področju preprečevanja zlorab in zanemarjanja otrok* (str. 69–83). Ljubljana: Firis.
51. Plaz, M. (2004). Nasilje proti ženskam: oblike, stereotipi in dejstva, posledice, dinamika in normalizacija nasilja, zakaj ženske ostajajo v nasilju. V D. Horvat, L. Mugnaioni & M. Plaz (ur.), *Psihosocialna pomoč ženskam in otrokom, ki preživljajo nasilje* (str. 42–60). Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.
52. *Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini* (2009). Ur. l. RS 31/09 in 42/17.
53. Premzel, F. (2015). Vloga in pomen multidisciplinarnega sodelovanja ob nasilju v družini. V A. Mrgole, Z. Švaljek, A. Vilotič & N. Breitneberger (ur.), *Odgovori sodobnim izzivom odraščanja* (str. 145–156). Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.
54. Pušnik, M. (2012). Nasilje v šoli v krogu nasilja. V: M. Muršič, (ur.) *(O)krog nasilja v družini in šoli* (str. 107–143). Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.
55. Rapolane Obrar, N. (2018). *Prav(n)e poti v varno življenje žensk in otrok: praktični vodnik po sodnih in upravnih postopkih*. Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo.
56. Rener, T., Sedmak, M., Švab, A., & Urek, M. (2006). *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Založba Annales.
57. Rus Makovec, M. (2003). *Zloraba moči in duševne motnje ter poti iz stiske*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

58. Rus Makovec, M. (2004). Družina in nasilje. V P. Selič (ur.), *Nasilje v družini – poti do rešitev, Posebno poročilo Varuha človekovih pravic* (str. 22–27). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
59. Rustja, E. (2014). Nasilje v družini in vloga vzgojno-izobraževalnih zavodov pri njegovi obravnavi. V Š. Veselič, D. Horvat & M. Plaz (ur.), *Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja* (str. 235–242). Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.
60. Rutar, T. (2007). Kazen mora biti vzgojna. V P. Kornhauser (ur.), *Zagotovimo našim otrokom mladost brez telesnega kaznovanja* (str. 162–170). Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.
61. Selič, P. (2004). Otroci, žrtve nasilja v družini: predlog za imenovanje nacionalnega koordinatorja in vzpostavitev sistema spremljanja žrtev. V P. Selič (ur.), *Nasilje v družini – poti do rešitev, Posebno poročilo Varuha človekovih pravic* (str. 83–88). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
62. Selič, P. (2006). Pravica ne biti žrtev nasilja. V J. Balažič & P. Kornhauser (ur.), *Zloraba in nasilje v družini in družbi, XII. Spominsko srečanje akademika Janeza Miličinskega* (str. 9–22) Ljubljana: Inštitut za sodno medicino Medicinske fakultete.
63. Selič, P. (2010). Dejavno odkrivanje in pogostnost nasilja v družini: podatki in osnova za sodelovanje med strokami. V A. Dvoršič & L. Selinšek (ur.) *Nasilje v družini: kazensko pravni, kriminalistični in kriminološki problemi* (str. 31–44). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
64. Sunko, B., Bole Finžgar, M., Dobnikar, M., Pudgar, I., Šauperl, M., Špolad Grča, A., Štoka, J., & Tomc, D. (2001). *Evalvacija socialnovarstvene storitve pomoč družini za dom in programov psihosocialne pomoči družini v centrih za socialno delo*. Ljubljana: Skupnost CSD Slovenije.
65. Štirn, M. (2014). Poti otroka z izkušnjo nasilja – kako otroku nuditi ustrezno podporo in pomoč pri soočanju s posledicami nasilja. V Š. Veselič, D. Horvat & M. Plaz (ur.), *Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja* (str. 139–157). Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.
66. The National Child Traumatic Stress Network (2015). *Children and Domestic Violence for Parents Fact Sheet Series*. Pridobljeno 8. 12. 2018 s <https://www.nctsn.org/resources/children-and-domestic-violence-parents-fact-sheet->

67. Tomori, M. (1994). *Knjiga o družini*. Ljubljana: EWO.
68. Tomori, M. (2006). Otrok v nasilni družini-od priče in žrtve do izvajalca nasilja. V J. Balažič & P. Kornhauser (ur.), *Zloraba in nasilje v družini in družbi, XII. Spominsko srečanje akademika Janeza Miličinskega* (str. 27-35). Ljubljana: Inštitut za sodno medicino Medicinske fakultete.
69. Turčin, Z. (2007). Psihično nasilje nad otroki in mladostniki. V P. Kornhauser, (ur.), *Zagotovimo našim otrokom mladost brez telesnega kaznovanja* (str. 189–199). Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenje.
70. *Ustava Republike Slovenije (URS)* (1991). Ur. l. RS 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13 in 75/16.
71. Vanček, N. (2004). Spolna zloraba otrok. V D. Horvat, Lešnik & M. Plaz (ur.), *Psihosocialna pomoč ženskam in otrokom, ki preživljajo nasilje* (str. 74–79). Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.
72. Velič, I. (2004). Obravnava nasilja v družini in ukrepi centra za socialno delo. V P. Selič (ur.), *Nasilje v družini – poti do rešitev, Posebno poročilo Varuha človekovih pravic* (str. 27–36). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
73. Walker, E.L. (1979). *The battered women*. New York: Harper and Row Publishers.
74. Weber, N. (2019). Novosti družinskega zakonika v razmerjih med starši in otroki. *Odvetnik, revija Odvetniške zbornice Slovenije*, 1(89), 7–12.
75. *Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND)* (2017). Uradni list RS 16/08, 16/08, 68/16 in 54/17.
76. *Zakon o socialnem varstvu (ZSV)* (1992). Ur. l. RS 3/07, 23/07, 41/07, 61/10, 62/10, 57/12, 39/16, 52/16, 15/17, 54/17, 21/18, 31/18 in 28/19.
77. Zaviršek, D. (1994) Ranljivejši od ranljivih. V F. Imperl, (ur.), *Zbornik prispevkov delovne konference o delovanju in sodelovanju strokovnih služb na področju preprečevanja zlorab in zanemarjanja otrok* (str. 60–68). Ljubljana: Firis

PRILOGE

1. PRILOGA: Smernice za intervju

- 1) S katerimi oblikami nasilja v družini se najpogosteje srečujete?
- 2) Kdo vam najpogosteje posreduje najavo, da je nek otrok žrtev nasilja v družini? Gredite za javne službe, ali prijavo podajo tudi sorodniki ali drugi ljudje?
- 3) Kako poteka delo po prijavi, se najprej pogovorite s strokovnimi delavkami ali z otrokom, ki je žrtev nasilja in kdaj vzpostavite stik z družino?
- 4) Kako je po vaših izkušnjah najbolj učinkovito delati z družino, skupaj ali z vsakim članom, članico posebej? Zanima me, kakšno strokovno delo vodi v to, da se povečuje varnost družinskega okolja in ni potrebno razmišljati o nujnih ukrepih kot je odvzem otroka.
- 5) Ko ste z družino že nekaj časa v delovnem odnosu, kako presodite, da se stanje v družini ne izboljšuje?
- 6) Odločitev o odvzemu otroka je težka in strokovno zahtevna. V katerih primerih se za ta ukrep odločite oziroma kako poteka sprejemanje te odločitve?
- 7) Kakšno vlogo ima ocena ogroženosti pri presojanju o potrebnosti odvzema otroka?
- 8) Katere odvzeme večkrat opravljate – nujne, za takojšnjo zaščito otroka z začasno odločbo, ali po postopku skozi delovni odnos?
- 9) Kako pomembno se vam zdi multidisciplinarno povezovanje v postopkih odvzema otroka? Kakšne so vaše izkušnje?
- 10) Kakšno je vaše mnenje o spremembi družinskega zakonika, kako to vpliva na vaše delo na tem področju?
- 11) Katere izzive in dobre prakse bi izpostavili pri svojem delu?
- 12) Kakšne predloge, potrebe imate, da bi delo na tem področju potekalo boljše?

2. PRILOGA: ODPRTO KODIRANJE

INTERVJU 1:

	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA
A1	fizično nasilje	Fizično nasilje	Fizično nasilje	Oblike nasilja v družini
A2	psihično nasilje, ki je tudi težje dokazljivo.	Težje dokazljivo psihično nasilje	Psihično nasilje	Oblike nasilja v družini
A3	Kar precej se pojavlja spolno nasilje.	Spolno nasilje	Spolno nasilje	Oblike nasilja v družini
A4	Pogosto tudi ekonomsko nasilje,	Ekonomsko nasilje	Ekonomsko nasilje	Oblike nasilja v družini
A5	tu je tudi novo nasilje, zalezovanje. To je po noveli zakona ZPND prepoznavno.	Kot oblika nasilja od ZPND	Zalezovanje	Oblike nasilja v družini
A6	Povzročitelj na vse možne načine zalezuje žrtev, v šoli in na poti domov.	Zalezovanje žrtev v šoli, na poti domov	Zalezovanje	Oblike nasilja v družini
A7	Nas v interventni vedno kliče policija.	Interventna služba dobi prijavo od policije	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
A8	Policijo pa pokličejo same žrtve,	Žrtev pokliče policijo	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
A9	največ pogosto se pojavlja, da kar same žrtve to naredijo. Ko imajo vsega dovolj, pokličejo policijo.	Žrtev pokliče policijo	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
A10	Prej ko sem delala na CSD na enoti, je bilo različno.	Na CSD različni prijavitelji nasilja	Različni prijavitelji	Prijava nasilja na CSD
A11	Sosedje	Sosedje	Socialna mreža	Prijava nasilja na CSD
A12	prijateljica ,	Prijateljica	Socialna mreža	Prijava nasilja na CSD
A13	Anonimnih prijav smo tudi kar nekaj prejeli.	Veliko anonimnih prijav	Anonimna prijava	Prijava nasilja na CSD
A14	Policija,	Policija	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
A15	šola kar pogosto zaradi otrok, ko otroci tam povejo veliko stvari.	Otroci o nasilju poročajo v šoli	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
A16	Šole so tudi dolžne skladno s pravilnikom javit policiji ali nam, pa mi naprej.	Otroci o nasilju poročajo v šoli	Javna služba	Prijava nasilja na CSD

A17	V interventni službi prejmemo klic policije,	Interventna služba dobi prijavo od policije	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
A18	mi najprej ugotovimo pravzaprav zakaj gre.	Preučitev prijave, za kaj gre	Pridobivanje informacij	Postopek po prejemu prijave nasilja
A19	Policijo vprašamo čim več stvari, vse podatke, ki jih potrebujemo.	Od policije se skuša pridobiti čim več informacij	Pridobivanje informacij	Postopek po prejemu prijave nasilja
A20	Če žrtev potrebuje kakršnokoli oporo ... gremo tudi na teren.	Če žrtev potrebuje oporo, se dela na terenu	Delo na terenu	Postopek po prejemu prijave nasilja
A21	Če potrebuje namestitev izven družine ...gremo tudi na teren.	Oseba potrebuje namestitev izven družine	Delo na terenu	Postopek po prejemu prijave nasilja
A22	Če jo je strah ... gremo tudi na teren.	Če žrtev potrebuje oporo, se dela na terenu	Delo na terenu	Postopek po prejemu prijave nasilja
A23	Če ne more sama, je ranljiva, če so recimo mamice z dojenčki .. gremo tudi na teren.	Žrtev ranljiva	Delo na terenu	Postopek po prejemu prijave nasilja
A24	Če so mladoletni otroci, gremo tudi na teren.	Žrtev ranljiva	Delo na terenu	Postopek po prejemu prijave nasilja
A25	Pogosto se zgodi, da gremo na policijsko postajo in se tam pomenimo,	Pogovor z žrtvijo na policijski postaji	Prvi stik z družino	Postopek po prejemu prijave nasilja
A26	ugotovimo kaj lahko naredimo v njihovo zaščito.	Zaščita žrtve	Prvi stik z družino	Postopek po prejemu prijave nasilja
A27	Če nam javijo samo za ukrep prepovedi približevanja, največkrat vse uredimo po telefonu.	Ko gre za ukrep prepovedi približevanja, delo po telefonu	Prvi stik z družino	Postopek po prejemu prijave nasilja
A28	Vprašamo žrtev, če je varna, če kaj potrebuje.	Zaščita žrtve	Prvi stik z družino	Postopek po prejemu prijave nasilja
A29	Po navadi povzročitelj dobi ukrep, da ne sme do stanovanja kjer bivajo ostali družinski člani oziroma žrtve.	Povzročitelju se izreče prepoved približevanja bivališču žrtve	Prepoved približevanja	Postopek po prejemu prijave nasilja
A30	Policisti vzamejo ključke, izrečejo ukrep približevanja	Ukrep prepovedi približevanja izreče policija	Prepoved približevanja	Postopek po prejemu prijave nasilja
A31	in žrtve ostajajo doma.	Žrtev ostane varno doma	Prepoved približevanja	Postopek po prejemu prijave nasilja

A32	Če je to v poslovnem času, je različno kako ravnamo.	Znotraj poslovnega časa, postopek različen	Odvisno od okoliščin	Postopek po prejemu prijave nasilja
A33	Če nam zadeva ni popolnoma jasna, oziroma ne vemo kaj v tistem danem trenutku narediti, naj bi bilo po enotah tako, da skličejo nek tak notranji krizni tim več strokovnih delavcev, to je nek protokol.	Skliče se tim strokovnih delavcev znotraj CSD	Timski sestanek	Postopek po prejemu prijave nasilja
A34	Potem pa se lotijo zadeve.	Ko se dobi dovolj informacij, se začne delat z družino	Prvi stik z družino	Postopek po prejemu prijave nasilja
A35	Vsekakor je treba ugotoviti, kaj pravzaprav je na stvari,	Preučitev prijave, za kaj gre	Pridobivanje informacij	Postopek po prejemu prijave nasilja
A36	izdelat načrt pomoči,	Izdelava načrta pomoči	Načrt pomoči	Postopek po prejemu prijave nasilja
A37	najprej oceno ogroženosti, kolikor se pač da.	Prva ocena ogroženosti, z informacijami ki so na voljo	Ocena ogroženosti	Postopek po prejemu prijave nasilja
A38	Če so to žrtve tudi otroci, če že znajo izraziti svojo voljo in vejo za posledice in vse te zadeve, da se zavedajo kaj se pravzaprav dogaja, je potrebno opraviti pogovor tudi z njimi.	Če je otrok dovolj star, da razume kaj se dogaja, se z njim opravi pogovor	Pogovor z otrokom	Postopek po prejemu prijave nasilja
A39	Če povejo otroci v šoli, gremo tudi v šolo na pogovor.	Pogovor v šoli, kjer je otrok poročal o nasilju	Pogovor z otrokom	Postopek po prejemu prijave nasilja
A40	Zdaj po DZ imamo možnost opraviti pogovor brez vednosti staršev, sploh če gre za nasilje v družini.	Možnost opraviti pogovor z otrokom brez vednosti staršev	Pozitivno mnenje	DZ
A41	Na podlagi ocene ogroženosti ukrepamo naprej.	Pomoč in podpora skladno z oceno ogroženosti	Ocena ogroženosti	Postopek po prejemu prijave nasilja
A42	Pri tej oceni ogroženosti je potrebno pogledati tudi kdo lahko otroka zaščiti, če je kakšna	Socialna mreža	Izdelava ocene ogroženosti	Ocena ogroženosti

	oseba, ki ga lahko zaščiti, ali ni nobene			
A43	in ali sta oba starša nasilna.	Kdo v družini je nasilen	Pridobivanje informacij	Postopek po prejemu prijave nasilja
A44	Te zadeve so zelo različne.	Različni postopki	Odvisno od okoliščin	Postopek po prejemu prijave nasilja
A45	Po novem DZ ima CSD veliko več možnosti kot prej.	CSD ima več možnosti	Pozitivno mnenje	DZ
A46	Ta nujni odvzem je ukrep države.	Nujni odvzem je ukrep države	Nujni odvzem	Odvzem otroka
A47	Tu starši nimajo več možnosti soglašati ali nesoglašati, da mi opravimo nujni odvzem otroka.	Starši nimajo več možnosti dajati soglasje	Nujni odvzem	Odvzem otroka
A48	Mi moramo vedno pogledat po oceni ogroženosti, kako se bomo odločili.	Delamo skladno z oceno ogroženosti	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
A49	Otrok pove, da je prestrašen, se boji, da je tepen, da ne zdrži več v družini, da je izpostavljen nasilju vsakodnevno, .. moramo upoštevati vse kar nam otrok pove.	Otroku verjamemo in upoštevamo njegovo prijavo	Nujni odvzem	Odvzem otroka
A50	Starši nimajo več možnosti izbire ali bodo poskrbeli za otroka na način, da bodo prenehali z nasiljem. To so lahko le besede in obljube.	Starši nimajo več možnosti dajati soglasje	Nujni odvzem	Odvzem otroka
A51	Soglasja ne zdržijo, ker pravno formalno ne zdrži. Ti lahko soglasje prekličeš čez eno sekundo in name ne pomaga niti če zapišemo, niti če se dogovorimo.	Soglasja in obljube staršev niso dovolj	Nujni odvzem	Odvzem otroka
A52	.. strokovni delavci res ocenit oceno ogroženosti ter otroka zaščitit.	Otroka je treba zaščitit	Nujni odvzem	Odvzem otroka
A53	Hkrati pa moramo vedeti, da je to ukrep države in druge možnosti pravzaprav nimamo.	Nujni odvzem je ukrep države	Nujni odvzem	Odvzem otroka
A54	Recimo, da ne pride do odvzema, ko se otrok sam želi odmakniti v	Otrok si želi odmakniti v krizni center	Začasen umik otroka iz družine	Odvzem otroka

	krizni center, da izrazi voljo zaradi teh in teh težav, da ne more biti doma, in starši resnično ne nasprotujejo temu, da on odide.			
A55	Potem je lahko to samo kot neka začasna rešitev brez odvzema. In potem se dela s starši.	Začasna rešitev, potrebno je delo s starši	Začasen umik iz otroka družine	Odvzem otroka
A56	S starši se vedno dela, ko gre za nujni odvzem ali ko do odvzema ne pride.	Intenzivno delo s starši	Sodelovanje s starši	Delo z družino
A57	Staršem ponudimo storitve centra za socialno delo, ki jim imamo na voljo.	Staršem se nudi storitve CSDja	Storitve CSDja	Delo z družino
A58	Ponavadi pomoč družini za dom,	Pomoč družini za dom	Storitve CSDja	Delo z družino
A59	potem posebej z otroki,	Ločen pogovor z otrokom	Pogovor	Delo z družino
A60	to je lahko dolgotrajni proces.	Dolgotrajni proces	Sodelovanje s starši	Delo z družino
A61	Nekateri starši bodo začeli delat na tem, da prevzamejo odgovornost za svoja dejanja,	Starši prevzamejo odgovornost za svoja dejanja	Okoliščine v družini se izboljšujejo	Delo z družino
A62	nekateri težje	Starši ne prevzamejo odgovornosti za svoja dejanja	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino
A63	ali sploh ne.	Starši ne prevzamejo odgovornosti za svoja dejanja	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino
A64	To so lahko dolgotrajnejši procesi,	Dolgotrajni proces	Sodelovanje s starši	Delo z družino
A65	Lahko pride tudi do tega, da se otroka potem umakne v rejniško družino ali zavod.	Otroka se umakne v rejniško družino ali zavod	Začasen umik otroka iz družine	Odvzem otroka
A66	Vse je vidno v sodelovanju staršev.	Presodi glede na sodelovanje staršev	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino
A67	Stanje se izboljšuje, če si starši pripravljeni nekaj narediti,	Starši so pripravljeni nekaj narediti	Okoliščine v družini se izboljšujejo	Delo z družino
A68	če se vključijo v psihosocialno pomoč,	Starši se vključijo v psihosocialno pomoč	Okoliščine v družini se izboljšujejo	Delo z družino

A69	če si poiščejo pomoč, kjer imajo možnost, da spremenijo svoje vedenje.	Starši iščejo pomoč, da bi spremenili svoje vedenje	Okoliščine v družini se izboljšujejo	Delo z družino
A70	To moramo spremljat,	Spremljanje družine	Sodelovanje s starši	Delo z družino
A71	to je trdo delo, ni od danes do jutri.	Dolgotrajni proces	Sodelovanje s starši	Delo z družino
A72	Ni pa nobene garancije, da bi vedeli, kako bodo starši ravnali.	Ravnanje staršev ni predvidljivo	Sodelovanje s starši	Delo z družino
A73	Ko pa starši ne sodelujejo, je vidno, da se stanje ne izboljšuje.	Starši ne sodelujejo	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino
A74	Ta nujni odvzem, to je tisto prvo kar mi pravzaprav lahko naredimo na trenutno stanje, na trenutno dejanje.	Odločimo se glede na trenutno stanje	Nujni odvzem	Odvzem otroka
A75	Ko se pojavi prijava, ko ugotovimo, da je otrok ogrožen do tolikšne mere, da ne more ostati pri starših in bo njegova ogroženost še večja, če tega ne storimo, potem moramo ta nujni odvzem speljati.	Otroka je treba zaščititi	Nujni odvzem	Odvzem otroka
A76	Mene ne zanima kaj je bilo v preteklosti, ali so starši ravnali drugače in se je sedaj nekaj zgodilo, da je prišlo do nasilja nad otroki in hude ogroženosti.	Odločimo se glede na trenutno stanje	Nujni odvzem	Odvzem otroka
A77	To je na trenutno dejanje. Mi se ne poglobljamo v to kaj je bilo, kaj lahko dosežemo.	Odločimo se glede na trenutno stanje	Nujni odvzem	Odvzem otroka
A78	Nujni odvzem je nujni odvzem, ukrep države, ki ga je potrebno izvesti, da smo pravilno ravnali za zaščito otrok.	Nujni odvzem je ukrep države	Nujni odvzem	Odvzem otroka
A79	Mi moramo vedno imeti pred očmi otroka. Ne moramo ščiti nas, ščititi moramo otroka.	Otroka je treba zaščititi	Nujni odvzem	Odvzem otroka
A80	V nadaljevanju, ko delamo z družino, imamo paleto drugih	Različni ukrepi, milejši od odvzema otroka	Ukrepi	Delo z družino

	možnosti, ki so milejši ukrepi.			
A81	Podamo sodišču predlog, da družino spremljamo na domu, določimo tudi termin kdaj in koliko časa.	Spremljanje družine na domu	Ukrepi	Delo z družino
A82	Omejimo starševsko skrb,	Omejitev starševske skrbi	Ukrepi	Delo z družino
A83	Sodišču lahko predlagamo, da enemu od staršev izreče prepoved približevanja.	Prepoved približevanja	Ukrepi	Delo z družino
A84	Po nujnem odvzemu vedno pretehtamo, ocenimo, znova naredimo oceno ogroženosti.	Ponovna ocena ogroženosti	Nujni odvzem	Delo po odvzemu
A85	Naredimo načrt ali bomo šli v ukrep trajnejšega značaja ali ne. To imamo potem sedem dni časa, ko sodišče enkrat izda sklep o nujnem odvzemu otroka.	Načrt, kakšen ukrep podati na sodišče	Nujni odvzem	Delo po odvzemu
A86	Ni nujno, da v te ukrepe gremo, če ugotovimo, da otrok ni ogrožen do te mere, potem se lahko otrok vrne v družino in seveda se poslužimo drugih možnosti, ki jih imamo po zakonu.	Če otrok ni ogrožen, se vrne v družino, sledi sodelovanje	Nujni odvzem	Delo po odvzemu
A87	Bistvo je, da delamo strokovno in zakonito.	Delati je treba strokovno in zakonito	Sodelovanje z družino	Delo z družino
A88	Mi tu druge izbire nimamo, CSD nima več moč odločanja, ima pa to svetovalno delo še naprej in pomoč družini.	CSD ima svetovalno vlogo	Sodelovanje z družino	Delo z družino
A89	To je izrednega pomena,	Povezovanje je pomembno	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
A90	Poleg DZ ne smemo pozabiti na ZPND, ker za vsakršno nasilje še vedno velja, da se prijavi policiji.	Skladno z ZPND prijava nasilja na policijo	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
A91	Mi imamo možnost po ZPND in DZ sklicati multidisciplinarni tim,	Tim se skliče po zakonu	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje

A92	kamor povabimo vse udeležene v primeru, torej zdravstvo, šolstvo, nevladne organizacije, CSD, policijo.	Povabljeni vsi udeleženi v primeru	Vabljene različne institucije	Multidisciplinarno povezovanje
A93	S skupnimi močmi skušamo najti neko rešitev, naredimo načrt pomoči in oceno ogroženosti.	Iskanje rešitev, načrt pomoči, ocena ogroženosti	Naloge multidisciplinarnega tima	Multidisciplinarno povezovanje
A94	To so neki dogovori, ki se jih mora vsak držati.	Vsak se drži dogovorov	Naloge multidisciplinarnega tima	Multidisciplinarno povezovanje
A95	To ne gre za prelaganje odgovornosti, kaj bo kdo naredil, gre za prevzem določenih nalog, ki jih lahko opravi določena institucija.	Vsaka institucija ima svoje naloge	Naloge multidisciplinarnega tima	Multidisciplinarno povezovanje
A96	Multidisciplinarni timi so zelo pomembni, tu se lahko uredi marsikaj.	Uredi se marsikaj	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
A97	Poteka še doba, ko bomo še evalvirali.	Doba evalvacije	Čas evalvacije	DZ
A98	Zdaj se zbirajo še neka opažanja, kaj bi bilo mogoče še morda vnesti v DZ, kje so pomanjkljivosti.	Zbirajo se mnenja, možnost izboljšave	Čas evalvacije	DZ
A99	Jaz menim, da je to ena izmed dobrih zadev kar se tiče z vidika zaščite otrok.	Veliko možnosti za zaščito otroka	Pozitivno mnenje	DZ
A100	Tukaj imamo veliko možnost, da otroka zaščitimo,	Veliko možnosti za zaščito otroka	Pozitivno mnenje	DZ
A101	ne da se s starši dogovarjamo leta in leta, ali se strinjajo, skratka in se potem dogovora ne držijo.	Soglasja s starši	Pred Družinskim zakonikom	DZ
A102	Vrteli smo se v takem začaranem krogu, kjer ni bilo neke zadeve, ki bi lahko v trenutku zaščitila otroka.	Ni bilo ukrepa, da bi takoj zaščitili otroka	Pred Družinskim zakonikom	DZ
A103	Zdaj se te zadeve še zbirajo, super je, da strokovni delavci dajo pripombe, grejo v spremembo ali dopolnitev DZ, ker kar je še potrebno dopolniti,	Dopolnitve, pripombe iz strani strokovnih delavcev	Čas evalvacije	DZ

	lahko opazimo res mi, ko smo na terenu in dnevno v stiku z ljudmi, kaj nam manjka pri tem, da bi lažje delali.			
A104	Glede pristojnosti sodišča se pa strinjam, zdi se mi v redu, prav.	Pristojnost sodišča	Pozitivno mnenje	DZ
A105	Za odločanje mora biti poseben organ,	Odločati mora poseben organ	Pozitivno mnenje	DZ
A106	mi pa ohranjamo to svetovalno vlogo, storitve, kar je naša prvenstvena naloga.	CSD ohranja svetovalno vlogo	Pozitivno mnenje	DZ
A107	Mislim, da je tu več prostora za delo z ljudmi.	Več prostora za delo z ljudmi	Pozitivno mnenje	DZ
A108	Prej, ko smo sami pisali odločbe, to so ti pravniški izrazi, bolj smo se ukvarjali ali bomo pravilno napisali, kot pa kako delati z družino.	Pisanje odločb v pravnem jeziku	Pred Družinskim zakonikom	DZ
A109	Zato se mi zdi ta nova naloga sodišča super.	Pristojnost sodišča	Pozitivno mnenje	DZ
A110	Centri za socialno delo nismo izgubili na veljavi, temveč smo pridobili pri svetovalnem delu.	CSD ohranja svetovalno vlogo	Pozitivno mnenje	DZ
A111	To je moje mnenje, so pa najbrž mnenja različna.	Različna mnenja	Čas evalvacije	DZ
A112	DZ je vnesel nekoliko negotovosti, strahu med strokovnimi delavci.	Negotovost in strah med strok. delavci	Vpliv DZ	DZ
A113	Poguma ni predvsem. Če bi imeli vsi pogum, bi bilo to popolnoma drugače sprejeto s strani strokovnih delavcev.	Premalo poguma, težko sprejeti novosti	Vpliv DZ	DZ
A114	To bomo mogli sprejeti kot neko obliko pomoči oziroma zaščite otrok.	Veliko možnosti za zaščito otroka	Pozitivno mnenje	DZ
A115	Meni je vsako delo na CSD bil izziv.	Vsako delo	Izziv	Delo na področju zaščite otrok
A116	...vključila sem se v delo interventne službe kot strokovna delavka centra. To mi je bil dodaten izziv, kjer lahko pridobiš ogromno za svoje delo. To so	Vključitev v delo interventne službe	Izziv	Delo na področju zaščite otrok

	primeri, ki so zelo različni med seboj.			
A117	Ostaneš sam na terenu, uporabit moraš vse kar imaš, vse svoje kapacitete, od znanja do poguma, iznajdljivosti. To mi je bil tak izziv, ko sem šla v to službo.	Izkušnje na terenu, iznajdljivost	Izziv	Delo na področju zaščite otrok
A118	Moram reči, da sem se skozi prakso zelo okrepila, bolj ko če bi brala knjige, hodila na izobraževanja.	Veliko prakse	Dobra praksa	Delo na področju zaščite otrok
A119	V veselje pa mi je sodelovanje z drugimi na terenu, ker jaz pripomorem k drugim, hkrati pa se ogromno vedno znova naučim.	Sodelovanje z drugimi na terenu	Dobra praksa	Delo na področju zaščite otrok
A120	Ta nujni odvzem nam ni šel v ušesa, to se zdi nekaj grozljivega, hud poseg v družino.	Izraz nujni odvzem se sliši kot hud poseg	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otrok
A121	...da je to ukrep države, da druge variante ni, ni več sodelovanja s starši,	Ni druge možnosti	Nujni odvzem	Odvzem otroka
A122	mi pa moramo na drugi strani delovat zakonito, strokovno in moramo imeti pred sabo otroka, ki ga je potrebno zaščititi.	Otroka je treba zaščititi	Nujni odvzem	Odvzem otroka
A123	Jaz bi še vseeno dala neko vmesno zadevo, ne kot nujni odvzem, ampak kot nujna namestitvev. Da ni bilo potrebno ravno odvzeti otroka, ampak ga lahko nujno namestiš drugam. Samo slišalo bi se drugače.	Ukrep pred nujnim odvzecom	Predlogi	Delo na področju zaščite otrok

INTERVJU 2:

	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA
B1	Zanemarjanje je največkrat.	Najpogostejše zanemarjanje	Zanemarjanje	Oblike nasilja v družini
B2	Ko starši ne naredijo vse za otroka, kar bi mogli.	Za otroka ni ustrezno poskrbljeno	Zanemarjanje	Oblike nasilja v družini

B3	...ne vzgajaš otroka, da mu ne postavljaš nobenih mej, da ne hodi v šolo, in ti tega nič ne korigiraš, da otrok nima čistih oblek, otroku ne zagotavljaš zdravstvenih storitev, otrok živi v umazani hiši.	Za otroka ni ustrezno poskrbljeno	Zanemarjanje	Oblike nasilja v družini
B4	Šola je največkrat, .. se že bolj vidi, ko je otrok razpuščen in druge oblike zanemarjanja.	Šola	Javne službe	Prijava nasilja na CSD
B5	Tudi vrtci, v vrtcu se vidi, če je otrok lačen, umazan, bolan.	Vrtec	Javne službe	Prijava nasilja na CSD
B6	Jaz najprej povabim na pogovor starše,	Pogovor s starši	Prvi stik z družino	Postopek po prejemu prijave nasilja
B7	razen če gre za tako hudo situacijo, da bi mogel v tistem trenutku it ukrepat.	Oseba potrebuje namestitev izven družine	Delo na terenu	Postopek po prejemu prijave nasilja
B8	Pogovorim se rada tudi z otrokom, vendar to ne prav na začetku.	Pogovor z otrokom	Pogovor z otrokom	Postopek po prejemu prijave nasilja
B9	Pogovorim se tudi s šolo, vrtci, vendar to kasneje na timu.	Multidisciplinarni tim	Timski sestanek	Postopek po prejemu prijave nasilja
B10	Preden se na timu pogovorim z drugimi, pošljem okrog še zaprosila za mnenje, zdravniku na primer, kasneje pa o tem govorimo na timu.	Institucije-zaprosila za mnenje o otroku	Pridobivanje informacij	Postopek po prejemu prijave nasilja
B11	Če rečemo, da sta dva starša, čeprav nista vedno, oba vedno skupaj vabim na razgovor.	Oba vabljeni na pogovor	Pogovor	Delo z družino
B12	Včasih ne moreta oba priti in je fajn slišat tudi vsakega posebej,	Dobro slišati vsakega posebej	Pogovor	Delo z družino
B13	vendar nimam prakse da bi posebej	Oba vabljeni na pogovor	Pogovor	Delo z družino

	vabila vsakega starša.			
B14	Na centru kjer sem delala prej, je bila to redna praksa, torej pogovor najprej z vsakim staršem posebej, da smo tako ugotovili ali je tudi mama žrtev nasilja.	Starša vabljen ločeno	Pogovor	Delo z družino
B15	Je dragoceno z vsakim posebej govorit, je pa pomembna tudi dinamika, ki jo zaznam ob obeh starših skupaj.	Pomembna dinamika	Pogovor	Delo z družino
B16	Otrok na začetku ni prisoten pri pogovoru, sploh če gre za nasilje.	Otrok ni prisoten	Pogovor	Delo z družino
B17	Starše in otroke vabim skupaj v drugih primerih, če gre za kazniva dejanja ali težave v odraščanju.	Otrok in starša, če gre za kazniva dejanja	Pogovor	Delo z družino
B18	Pri nasilju pa ne.	Otrok ni prisoten	Pogovor	Delo z družino
B19	Ne predstavljam si, da bi se starš pred otrokom zagovarjal zakaj slabo skrbi zanj, še posebej če je otrok že toliko star, da razume.	Otrok ni prisoten	Pogovor	Delo z družino
B20	Starše moraš pridobiti na svojo stran, z njimi moraš sodelovati,	Pridobivanje staršev na svojo stran	Sodelovanje s starši	Delo z družino
B21	v odnosu z njimi ne smeš biti kot "policaj", ker drugače ne bodo sodelovali.	Pridobivanje staršev na svojo stran	Sodelovanje s starši	Delo z družino
B22	Če bodo s tabo sodelovali, si lahko obetaš spremembe brez, da bi bilo potrebno otroka odvzeti.	Sodelovanje staršev	Okoliščine v družini se izboljšujejo	Delo z družino
B23	Najlažji je presoditi, da smo na mrtvi točki, če damo staršem konkretne	Dogovori niso izpolnjeni	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino

	točke, kaj se mora spremenit. Če ni tega, da maš ti tri točke in se samo ena spremeni, dve pa ne..			
B24	Je pa res, se spomnim družine, kjer nisem naredila odvzema, pa bi ga mogla. Pa sem govorila s sodelavko in je družina še vedno na isti točki. Fora je bila, da smo vedno podaljševali, dejmo še dva meseca, pa dejmo tako, pa tako, pa sej se bo nekaj spremenilo in se pač ne spremeni.	Ni spremembe, kljub sodelovanju	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino
B25	Najbolje je, da imaš check listo.	Seznam potrebnih sprememb	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
B26	Tudi inšpekcije nam vedno govorijo, da moramo imeti konkretno napisano kaj se mora spremeniti.	Seznam potrebnih sprememb	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
B27	Paziti moraš, da ni check lista v smislu, starš se mora vključiti v terapijo, potem pa ni nobene spremembe kljub terapiji. Ni dovolj, da on hodi na terapijo, da je naredil del dogovora, če ni nobene spremembe v vedenju. To moraš paziti.	Ni spremembe, kljub sodelovanju	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
B28	Pomembno pozornost je treba nameniti tudi, če se zgodi hud dogodek.	Ogrožajoč dogodek	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
B29	V primeru, ko sem nazadnje jaz odvzela je bilo, da se je mama šla v tistem času že trinajstič neuspešno zdraviti, pred mano je že pri	Ogrožajoč dogodek	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka

	sodelavki večkrat prišlo do relapsa z alkoholom, pri meni pa tudi neuspešno zdravljenje. In ker je bilo že tolikokrat neuspešno in je bilo spet hudo, smo izvedli odvzem.			
B30	Jaz sem bila naučena, da je odvzem res najhujši poseg v družino, zdaj pa to ni več tako tretirano.	Najhujši poseg v družino	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
B31	Kljub temu, da nisem mama, se mi zdi grozno, da ti nekdo vzame otroka, res mora biti tehten razlog.	Tehten razlog	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
B32	... potrebno veliko timskega dela, da slišiš tudi kako drugi vidijo situacijo.	Vsaka institucija drugače vidi situacijo	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
B33	Če govoriva o oceni ogroženosti kot o dokumentu, ki je napisan in v spisu, meni ni pomembno. Jaz to napišem, ker to moram napisat.	Kot dokument ni pomemben	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti
B34	Vsak zase namreč oceno ogroženosti naredi že v glavi, ti imaš to vedno v glavi in prilagajaš.	Oceno ogroženosti imaš v glavi	Delo skladno z oceno ogroženosti	Ocena ogroženosti
B33 5	Potem pa rečeš, okej tole je zdej že res hudo in v glavi veš, da se je ocena ogroženosti zvišala in tudi če tega ne napišeš, ti to veš.	Spremljaš situacijo in temu prilagajaš oceno ogroženosti	Delo skladno z oceno ogroženosti	Ocena ogroženosti
B36	Meni dokument kot dokument res ni pomemben.	Kot dokument ni pomemben	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti
B37	To pomeni, da spremljaš zadevo, da ne pozabiš nanjo.	Spremljaš zadeve	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti
B38	Težko vprašanje.	Težko vprašanje	Kateri odvzem je pogostejši	Odvzem otroka

B39	Najprej bi rekla, da tisti do katerih pride skozi delovni odnos, ampak če pomislim ni res. Ker ti, ki toliko časa trajajo, velikokrat ne pride do odvzema, je samo delo z družino in kolebanje a bo odvzem ali ne.	Dolgotrajni proces, stalno odločanje ali bo odvzem ali ne	Do odvzema pride tekom sodelovanja z družino	Odvzem otroka
B40	Veliko je tistih, ki so na licu mesta, ko je nekaj tako ogrožajočega, da moraš takoj odvzet otroka.	Nujni odvzem	Kateri odvzem je pogostejši	Odvzem otroka
B41	Pri odvzemu je ful pomembno.	Povezovanje je pomembno	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
B42	Gre za otroke in skoraj vedno so zraven vrtci in šole in z njimi sodeluješ. To je skoraj vedno.	Večinoma sodelovanje s šolo in vrtci	Vabljen različne institucije	Multidisciplinarno povezovanje
B43	V enem primeru, ko je šlo za odvzem srednješolca, je bila srednja šola neodzivna, je pa tukaj stala zraven stanovanjska skupina.	Srednja šola neodzivna	Vabljen različne institucije	Multidisciplinarno povezovanje
B44	Kamorkoli otroka namestiš, imaš timsko delo potem z njimi, torej rejniki, stanovanjska skupina, sorodniki.	Timsko delo tudi po otrokovi namestitvi	Naloge multidisciplinarnega tima	Multidisciplinarno povezovanje
B45	Čeprav sorodniki niso neki strokovnjaki, je še vedno sodelovanje in pomembna multidisciplinarnost, kljub temu da niso strokovni delavci.	Sodelovanje tudi s sorodniki	Vabljen različne institucije	Multidisciplinarno povezovanje
B46	V timu imaš tudi zdravnike, psihiatre...	Povabljeni vsi udeleženi v primeru	Vabljen različne institucije	Multidisciplinarno povezovanje
B47	Vsak namreč vidi otroka in situacijo na drug način.	Vsaka institucija drugače vidi situacijo	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje

B48	Šola ga vidi vsak dan po nekaj ur, ti ga ne in rabiš slišat od nekoga, ki ima reden stik z otrokom, kako je stanje, ali pa stanovanjska skupina, ki je z otrokom skoraj 24 ur dnevno, ga vidi tudi v neformalnih situacijah, pri druženju in izletih.	Institucije otroka vidijo v več različnih situacijah	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
B49	Zdravniki se večkrat ne odzivajo.	Zdravniki niso odzivni	Vabljeni različne institucije	Multidisciplinarno povezovanje
B50	Osnovne šole so izredno odzivne.	Šola je zelo odzivna	Vabljeni različne institucije	Multidisciplinarno povezovanje
B51	Srednje šole slabše, jim je bolj vseeno.	Srednja šola neodzivna	Vabljeni različne institucije	Multidisciplinarno povezovanje
B52	Če so vpleteni zavodi ali stanovanjske skupine, so ti izredno odzivni.	Zavodi ali stanovanjske skupine so odzivni	Vabljeni različne institucije	Multidisciplinarno povezovanje
B53	Moje mnenje je, da še vedno ne znam dovolj vsega.	Ni dovolj znanja	Negativno mnenje	DZ
B54	Bojim se, kako bo, če bo prišlo do nujnega odvzema.	Strah pred nujnim odvzemom	Negativno mnenje	DZ
B55	Načrtovan odvzem, ko bom imela čas razmisliti, bo že.	Negotovost in strah med strokovnimi delavci	Vpliv DZ	DZ
B56	Odkar je nov zakonik, nisem še imela odvzema.	Ni izkušnje odkar je DZ	Vpliv DZ	DZ
B57	Nujnega se bojim, ker moraš takoj in imaš obrazce in neke papirje, pa ne vem točno kako sploh to izvest.	Strah pred nujnim odvzemom	Negativno mnenje	DZ
B58	Meni se zdi, da je v redu glede odvzemov,	Glede področje odvzema je ok	Pozitivno mnenje	DZ
B59	..imam za druga področja več komentarjev.	Komentarji	Negativno mnenje	DZ
B60	Edino moti me, da moramo mi v 12 urah napisati zadeve, to smo imeli na centru nekaj primerov.	Kratki roki	Negativno mnenje	DZ

B61	Sodelavke so opisale to kot grozno, ker se bojiš da boš zamudil rok, si pod stresom in hitiš.	Stres zaradi postavljenih rokov	Vpliv Družinskega zakonika	DZ
B62	Ti roki me res motijo, malo prekratki so. Sodniki imajo potem 24 ur in potem mi sedem dni.	Kratki roki	Negativno mnenje	DZ
B63	Sodniki bodo centrom sledili,	Sodniki sledijo CSDju	Pozitivno mnenje	DZ
B64	v bistvu je razlika samo v tem, da ker sodniki odločajo, tebi malce odgovornosti vzamejo, kar je v redu.	Odločati mora poseben organ	Pozitivno mnenje	DZ
B65	Pa če je karkoli, na kar se pritožujejo starši, lahko rečeš, da morajo dat tožbo na sodišče, nismo več mi odgovorni za to.	Pritožbe rešuje sodišče	Pozitivno mnenje	DZ
B66	Ni treba nam skočit in začeti delat stvari, sodišče začne spet sodelovati z nami in potem delamo.	Sodniki sledijo CSDju	Pozitivno mnenje	DZ
B67	Na splošno menim, da je okej	Zakon je ok	Pozitivno mnenje	DZ
B68	Ampak strokovni delavci nismo še dovolj izkušeni.	Ni dovolj znanja	Negativno mnenje	DZ
B69	Izziv je definitivno zakonodaja.	Zakonodaja	izziv	Delo na področju zaščite otrok
B70	Res si jo različno interpretiramo.	Različna interpretacija zakonodaje	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otrok
B71	Prakso je težko poenotiti. Zato menim, da se kljub DZ to še ne bo zgodilo.	Praksa ni poenotena	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otrok
B72	Meni je vedno izziv presoja ali je odvzem potreben ali ne.	Presoja ali je odvzem potreben	Izziv	Delo na področju zaščite otrok
B73	Dobra praksa je zagotovljena	Multidisciplinarnost	Dobra praksa	Delo na področju zaščite otrok

	multidisciplinarnost .			
B74	Usmerjena izobraževanja. Pa ne v smislu, da poslušam nekoga, ki citira zakon.	Dobra izobraževanja	predlogi	Delo na področju zaščite otrok
B75	Izobraževanje izključno za strokovne delavce, ki delajo za zaščito otrok.	Dobra izobraževanja	Predlogi	Delo na področju zaščite otrok
B76	Pa manjše skupine, izkustveno delo. Da greš konkretne primere čez.	Izkustvena izobraževanja	Predlogi	Delo na področju zaščite otrok
B77	Pomembno se mi zdi, da bi se izobrazilo tudi druge strokovne službe o tem, kaj lahko CSD naredi, kaj pa je njihova dolžnost. Veliko je namreč prelaganja odgovornosti na nas "vi lahko, vi ste CSD". Namesto da bi šola prijavila na inšpekcijo, da otrok ne hodi v šolo, raje prijavi na CSD zanemarjanje in smo spet mi tisti, ki rešujemo, sami nič ne naredijo.	Izobraževanje drugih institucij	Predlogi	Delo na področju zaščite otrok

INTERVJU 3:

	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA
C1	Največkrat se v praksi srečam s fizičnim nasiljem staršev nad otroci	Največkrat fizično nasilje	Fizično nasilje	Oblike nasilja v družini
C2	in staršev med seboj.	Nasilje med starši	Opazovanje nasilja	Oblike nasilja v družini
C3	Veliko je tudi psihičnega nasilja (groženj, zmerjanj, manipulacije) ..	Grožnje, zmerjanje, manipulacija	Psihično nasilje	Oblike nasilja v družini
C4	.. do katerega pa so po mojih izkušnjah uporabniki še bolj tolerantni, tako nasilje	Težje dokazljivo psihično nasilje	Psihično nasilje	Oblike nasilja v družini

	še kasneje prijavijo in tudi dokazati ga je težje.			
C5	Večinoma iz policijske postaje	Policija	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
C6	ali šole, ki jo otrok obiskuje.	Šola	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
C7	Iz vrtcev je prijav manj.	Vrtec	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
C8	Zgodi se tudi, da nasilje prijavijo sorodniki,	Sorodniki	Znotraj družine	Prijava nasilja na CSD
C9	vendar prevladujejo šole.	Šola	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
C10	Občasno je informacija do mene prišla tudi znotraj CSD-iz drugega področja, npr razvez.	Iz drugega področja na centru za socialno delo	Znotraj centra za socialno delo	Prijava nasilja na CSD
C11	Do prijave je prišlo tudi s strani drugega starša.	Nenasilen starš	Znotraj družine	Prijava nasilja na CSD
C12	Najprej smo imeli tim znotraj CSD	Skliče se tim strokovnih delavcev znotraj CSD	Timski sestanek	Postopek po prejemu prijave nasilja
C13	Preučili prijavo,	Preučitev prijave, za kaj gre	Pridobivanje informacij	Postopek po prejemu prijave nasilja
C14	preverili, če smo družino že kdaj obravnavali,	Ali je družina že bila obravnavana na CSD	Pridobivanje informacij	Postopek po prejemu prijave nasilja
C15	Nato pa smo opravili pogovor z otrokom (žrtvijo). Kadar je šlo za otroka smo to običajno naredili skupaj s policijo, da ni treba otroku dvakrat odgovarjati in tako podoživljati nasilja. Razgovor je v večini potekal na OŠ.	Skupaj s policijo se opravi pogovor z otrokom	Pogovor z otrokom	Postopek po prejemu prijave nasilja
C16	Kadar so žrtve odrasli, jih povabimo na CSD.	Odraslo žrtev se povabi na pogovor	Prvi stik z družino	Postopek po prejemu prijave nasilja
C17	Stik z družino se vzpostavi po opravljenem razgovoru z otrokom.	Najprej je stik z otrokom, nato s starši	Prvi stik z družino	Postopek po prejemu prijave nasilja
C18	Če je ogrožajoč samo en od staršev, se najprej opravi razgovor s tistim od staršev, ki lahko otroka zaščiti.	Pogovor s staršem, ki lahko otroka zaščiti	Pogovor	Delo z družino

C19	Seveda pa smo opravili razgovor tudi s staršem, ki nasilje povzroča.	Pogovor z nasilnim staršem	pogovor	Delo z družino
C20	Zelo odvisno od specifične družinske situacije.	Odvisno od specifične družinske situacije	Pogovor	Delo z družino
C21	Kjer je nasilje npr. enkratno oziroma redko in oba starša uporabljata neprimerne vzgojne metode ter imata uvid v neprimerno vedenje in sta pripravljena spremeniti vedenje, tam je učinkovito delat iz obema staršema skupaj.	Oba vabljeni na pogovor	Pogovor	Delo z družino
C22	Razgovore s celotno družino sem opravljala redko.	Starša vabljeni ločeno	Pogovor	Delo z družino
C23	Kjer pa je ogrožajoč eden od staršev, je najprej opravljen pogovor z vsakim posebej, nato pa tudi skupaj.	Najprej ločen pogovor, nato pogovor s celotno družino	Pogovor	Delo z družino
C24	Starša, ki ni ogrožajoč oziroma nasilja ne izvaja se opolnomoči in spodbuja, da zaščiti otroka, in nemalokrat tudi sebe, saj je poleg otroka lahko tudi on žrtev nasilja.	Opolnomočenje neogrožujočega starša	Sodelovanje s starši	Delo z družino
C25	Starši so napoteni tudi na svetovanje izven CSD,	Svetovanje izven CSD	Storitve CSDja	Delo z družino
C26	.. vendar se ga po izkušnjah udeležijo bolj tisti, ki imajo že vsaj malo uvida v svoje neprimerno vedenje.	Svetovanja se udeležijo starši z uvidom v neprimerno vedenje	Okoliščine v družini se izboljšujejo	Delo z družino
C27	Delo s povzročitelji nasilja in žrtvami je dolgotrajno,	Dolgotrajni proces	Sodelovanje s starši	Delo z družino
C28	..saj nemalokrat žrtve potrebujejo veliko pogovora in občutka varnosti, da lahko nasilje najprej prepoznajo, o tem	Žrtve potrebujejo veliko časa, da o nasilju spregovorijo	Pridobivanje informacij	Postopek po prejemu prijave nasilja

	govorijo in šele nato naredijo kak korak k temu, da se nasilje zmanjša oziroma ga ni več.			
C29	V času dela z družino sodelujemo tudi z vsemi institucijami, ki so vpete v družinsko življenje – šola, vrtec, policija, društvo za nenasilno komunikacijo, zdravstveni dom, psihologi, pedopsihologi, psihoterapevti..	Povabljeni vsi udeleženi v primeru	Vabljene različne institucije	Multidisciplinarno povezovanje
C30	Kadar je pripravljenost vsaj enega starša, da otroka zaščiti načeloma ni potrebno razmišljati o odvzemu otroka.	Odvzem ni potreben, če bo otroka zaščitil eden od staršev	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
C31	Lahko pa se razmišlja o umiku starša (npr mame) in otroka v varno hišo, materinski dom.	Umik otroka in enega od staršev	Začasen umik otroka iz družine	Odvzem otroka
C32	O tem v prvi vrsti poročajo uporabniki sami,	Starši povejo, da ni izboljšanja	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino
C33	Informacije prihajajo tudi iz šol, vrtcev – informacija, da otrok še poroča o nasilju, da je otrok v šoli nemiren, da uporablja nasilje kot način za reševanje konfliktov..	Druge institucije poročajo o ne izboljšanju	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino
C34	Nemalokrat se to izraža tudi na razgovorih, ko starši ne zmorejo mirnega pogovora drug z drugim in se pogovarjata s povzdignjenim glasom, za nastalo situacijo krivita drug drugega.	Vidno iz dinamike med staršema	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino
C35	Res je, odločitev o odvzemu je težka in zelo zahtevna.	Težka odločitev	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka

C36	Navadno se sprejme po daljšem sodelovanju z družino, ko se pokaže, da se stvari ne spreminjajo oziroma se včasih celo poslabšajo.	Ni spremembe, kljub sodelovanju	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
C37	Odvzem je skrajni ukrep, ko nič več ne deluje.	Najhujši poseg v družino	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
C38	Velikokrat se zgodi, da starši ne zmorejo primerno poskrbeti za otroke, saj so tudi sami odrasli v podobnem okolju.	Starši odrasli v nasilnem okolju	Sodelovanje s starši	Delo z družino
C39	Menim, da odločitev nekje zori in ni hipna, razen pri nujnih odvzemih	Do odločitve pride postopoma	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
C40	Sama sem pri družinah imela že nekaj časa, da je možen odvzem, nato pa je običajno stvar eskalirala, npr. ponovno nasilje – hudo, in smo šli v odvzem.	Ogrožajoč dogodek	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
C41	Ni pa to nikdar odločitev samo strokovnega delavca, ki vodi primer, pač pa odločitev tima.	Odvzem otroka je timsko delo	Način dela	Odvzem otroka
C42	Zelo pomembno je, da te pri tem podpira tim in vodstvo.	Pri odvzemu otroka je pomembna podpora	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otrok
C43	Mene vodstvo žal večkrat ni.	Ni podpora vodstva pri delu	Izzivi	Delo na področju zaščite otrok
C44	„je nekdo na CSD na "stand by" in npr. ko si ti na terenu, piše odločbo o odvzemu.“	Odvzem otroka je timsko delo	Način dela	Odvzem otroka
C45	(ocena ogroženosti) ima pomembno vlogo.	Pomembna vloga pri odvzemu	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti
C46	Ocena ogroženosti je kazalo tega kako hudo je.	Pokaže ali je treba v odvzem	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti
C47	Dokler je veliko varovalnih dejavnikov, se v odvzem ne gre.	Ko so varovalni dejavniki, se ne gre v odvzem	Delo skladno z oceno ogroženosti	Ocena ogroženosti
C48	Pred odvzemom smo vedno naredili oceno	Pokaže ali je treba v odvzem	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti

	ogroženosti in iz tega se je pokazalo, da je odvzem potreben.			
C49	Jaz sem jih večinoma opravila z začasno odločbo, vendar sem z vsemi družinami, razen z eno, prej imela vzpostavljen delovni odnos, a so zadeve eskalirale in je bilo potrebno iti v takojšnji odvzem.	Z družino vzpostavljen delovni odnos, zgodi se ogrožajoč dogodek	Kateri odvzem je pogostejši	Odvzem otroka
C50	Je pomembno, sploh če vsi udeleženi razumejo vlogo drugih institucij.	Povezovanje je pomembno	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
C51	Večinoma je bilo multidisciplinarno povezovanje v pomoč.	Multidisciplinarno povezovanje je v pomoč	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
C52	Včasih pa tudi ne. Sploh, ko so druge institucije imele idejo, da je potrebno otroka takoj odvzeti, CSD pa je stvari videl drugače.	Različna mnenja med institucijami	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
C53	Pogled med različnimi službami (CSD, šole, vrtci, policija..) se večkrat razlikuje, kar po mojem mnenju izhaja tudi iz dejstva, da včasih strokovni delavci slabo poznajo delo drugih strokovnih delavcev (npr. delavec šole ima drugačne predstave kaj pomeni odvzem kot to v resnici je)	Slabo poznamo naloge drugih institucij	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
C54	Socialni delavci na CSD tu običajno vidimo širšo sliko. Na koncu obvelja odločitev CSD, najprej vodje primera, nato pa tima na CSD, saj smo mi tisti, ki vodimo postopek ogroženosti otroka.	Zadnjo besedo ima CSD	Naloge multidisciplinarnega tima	Multidisciplinarno povezovanje
C55	Odkar je družinski zakonik v uporabi ne delam več na področju zaščite otrok.	Ni izkušnje odkar je DZ	Vpliv DZ	DZ

C56	Mislim, da zaradi zakonika delo na tem področju ni nič lažje, saj CSD še vedno opravi vse postopke in izvede odvzem.	Delo ni nič lažje	Negativno mnenje	DZ
C57	Samo ustne obravnave ni potrebno.	Ustna obravnava	Pred Družinskim zakonikom	DZ
C58	Prej smo pisali odločbe, zdaj pa predloge za odvzem.	Namesto odločb, predlogi za odvzem	Vpliv DZ	DZ
C59	Zdi se mi, da so nekatere stvari neživljenjske in težko uresničljive (npr v 7ih dneh od nujnega odvzema vedeti v katero rejniško družino oziroma zavod bo šel otrok)	Kratki roki	Negativno mnenje	DZ
C60	Meni je bil v zadnjem času največji izziv, ker sva strokovno delo z družino z našo vodjo videli zelo različno in sva bile drugačnih mnenj, ko je prišlo do tega, da je otroke treba odvzeti.	Različno mnenje o odvzemu znotraj tima	Izziv	Delo na področju zaščite otrok
C61	K sreči sem imela podporo sodelavcev, kar se mi zdi zelo pomembno.	Podpora sodelavcev	Dobra praksa	Delo na področju zaščite otrok
C62	Izziv je tudi delati s starši na način, da jih ob odvzemu ne izgubiš in ostanejo v odnosu.	Ohranjanje delovnega odnosa	Izziv	Delo na področju zaščite otrok
C63	Težko je biti hkrati nekdo, ki spodbuja starše, da nekaj naredijo, potem pa jim odvzeti otroka. Socialni delavci smo se znašli v dvojnih vlogah.	Težko je biti v dveh vlogah hkrati	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otroka
C64	Skozi delo začutiš, da starši rabijo tudi zase svetovanje (a ne bodo šli, ker oni pa tega že ne rabijo), a se zavedaš da ga niti ne bodo zmogli (če že na razgovoru na CSD ne	Delo iz perspektive moči	Sodelovanje s starši	Delo z družino

	zdržijo dolgo) in moj način dela je bil, da sem tudi njih pohvalila za kak napredek, čeprav sem jim kasneje vseeno odvzela otroka.			
C65	Videla sem obe strani, tudi starše kot žrtve svojih staršev, včasih sistema, in to mi je bil izziv.	Delo s starši in njihovimi izkušnjami iz otroštva	Izziv	Delo na področju zaščite otroka
C66	Kadar sem odvzela otroke, sem skušala odmislit vidik staršev, in to da tudi oni rabijo pomoč, ter se osredotočila na otroke.	Pri odvzemu odmislit starše	Izziv	Delo na področju zaščite otrok
C67	Moj predlog je tudi, da bi na CSD bilo več storitev – osebne pomoči, pomoči družini na domu in za dom.	Več storitev CSDja	Predlogi	Delo na področju zaščite otrok
C68	Morda tudi delavnice za starše, lahko čisto osnovne (npr. o potrebah otroka, zakaj je potrebna zdravstvena oskrba, ravnanje z denarjem..)	Delavnice osnovnih veščin za starše	Predlogi	Delo na področju zaščite otrok
C69	Sama sem bila večkrat v stiski, saj sem intenzivno delala na enem primeru in hkrati vedela, da je v moji obravnavi še mnogo družin, ki bi potrebovale tudi to.	Premalo možnosti za intenzivno delo z družinami	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otrok
C70	Včasih sem se počutila kot, da samo gasim požare.	Premalo možnosti za intenzivno delo z družinami	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otrok

INTERVJU 4:

	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA
D1	Zanemarjanje in posledično ogroženi otroci.	Zanemarjanje	Zanemarjanje	Oblike nasilja v družini
D2	Starši ne uspejo ustrezno poskrbet za otroke, ne hodijo v šolo, k zdravniku .. nimajo kje spat, niso oblečeni	Za otroka ni ustrezno poskrbljeno	Zanemarjanje	Oblike nasilja v družini

	primerno, ni šolskih potrebščin.			
D3	Po pošti dobimo večinoma prijave iz šole.	Šola	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
D4	Do nas pridejo tudi sorodniki	Sorodniki	Znotraj družine	Prijava nasilja na CSD
D5	ali policija.	Policija	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
D6	V glavi imam protokol, kako poteka postopek.	Osnovni protokol dela	Odvisno od okoliščin	Postopek po prejemu prijave nasilja
D7	Najprej preberem prijavo, ki sem jo dobila, hiter pregled ogrožajočih in varovalnih dejavnikov.	Prva ocena ogroženosti, z informacijami ki so na voljo	Ocena ogroženosti	Postopek po prejemu prijave nasilja
D8	Nato pa gre postopek dalje odvisno od same situacije.	Različni postopki	Odvisno od okoliščin	Postopek po prejemu prijave nasilja
D9	Če gre za zanemarjanje, torej da starši ne uspejo ustrezno poskrbeti za svoje otroke, se tu najprej spleta temeljito pogovoriti s starši,	Pogovor s starši	Prvi stik z družino	Postopek po prejemu prijave nasilja
D10	Nato oblikovati načrt kaj in kako naprej, kaj je potrebno za izboljšanje situacije.	Izdelava načrta pomoči	Načrt pomoči	Postopek po prejemu prijave nasilja
D11	Če je otrok večji in razume zadeve, se je odbor pogovoriti tudi z njim. Npr. če ne hodi v šolo, je dobro videti tudi njegovo perspektivo.	Če je otrok dovolj star, da razume kaj se dogaja, se z njim opravi pogovor	Pogovor z otrokom	Postopek po prejemu prijave nasilja
D12	Ko pa gre za druge oblike nasilja pa se pogovorimo z otrokom, ali je varen, kaj se dogaja.	Ločen pogovor z otrokom	pogovor	Delo z družino
D13	Oblikujemo varnostni načrt.	Oblikovanje varnostnega načrta	Načrt pomoči	Postopek po prejemu prijave nasilja
D14	Nato stopimo v stik s starši in se pogovorimo z njimi.	Ko se dobi dovolj informacij, se začne delati z družino	Prvi stik z družino	Postopek po prejemu prijave nasilja
D15	Ponavadi sem se pogovarjala z obema staršema	Oba vabljeni na pogovor	pogovor	Delo z družino
D16	o tem kaj konkretno je treba narediti.	Dogovor o potrebnih	Sodelovanje s starši	Delo z družino

		konkretnih spremembah		
D17	Lahko je tudi otrok zraven, sploh če spremembe in konkretne naloge vključujejo tudi njega.	Otrok prisoten, če ga konkretne naloge vključujejo	pogovor	Delo z družino
D18	Vendar sem v večini delala s starši, saj z otrokom ni nič narobe, starši morajo nekaj spremeniti.	Otrok ni prisoten	Pogovor	Delo z družino
D19	Odvisno res za kaj gre, oziroma kaj sploh je problem.	Odvisno od specifične družinske situacije	Pogovor	Delo z družino
D20	Če gre za nasilje, kjer npr. oče izvaja nasilje nad otrokom in ženo, se pogovorimo z ženo in storilcem posebej.	starša vabljeni ločeno	Pogovor	Delo z družino
D21	Res ni enega recepta. To se sproti prilagaja, vsak primer posebej.	Odvisno od specifične družinske situacije	Pogovor	Delo z družino
D22	Odvisno tudi kako so starši naštimani, a so ločeni in kaka je bila ločitev. Nekateri ne zmorejo biti v istem prostoru, potem se ne da delat z obema skupaj.	Starša vabljeni ločeno	Pogovor	Delo z družino
D23	Uporablja se tudi svetovanja, res odvisno od problematike.	Svetovanje	Storitve CSDja	Delo z družino
D24	Spet odvisno od družine s katero imaš opravka.	Odvisno od družine	Sodelovanje s starši	Delo z družino
D25	Nekaterim razložiš, te poslušajo, razumejo in uredijo zadeve. Rabijo le neko oporo.	Starši potrebovali oporo za potrebne spremembe	Okoliščine v družini se izboljšujejo	Delo z družino
D26	Sama stopam v odnos z miselnostjo, da so starši najboljši za svojega otroka in jih le potrebno podpreti in jim pomagati.	Delo iz perspektive moči	Sodelovanje s starši	Delo z družino
D27	Vendar pa žal nekateri niso dobri za svoje otroke.	Starši ne dobro vplivajo na otroke	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino
D28	Ne zmorejo se držati dogovorov,	Dogovori niso izpolnjeni	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino

D29	Ne pomaga nobena naša beseda, svetovanje in podpora, pač ne zmorejo.	Starši ne zmorejo	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino
D30	In potem pride do neke končne točke, da vem da je zdaj dost in je treba ukrepat.	Do odločitve pride postopoma	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
D31	Drugače pa neko stopnjevanje, ponavljanje, "spet se napije, spet se stepeta", velikokrat je nato že mala stvar dovolj.	Ponavljjanje ogrožajočih dogodkov	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
D32	Odvizno od kulture organizacije, kjer delaš, torej kako je CSD poštiman.	odvisno od dogovorov znotraj CSDja	Način dela	Odvzem otroka
D33	Nekateri so kolektivno bolj povezani in delajo bolj timsko.	Odvzem otroka je timsko delo	Način dela	Odvzem otroka
D34	Jaz trenutno delam bolj samostojno, se večinoma kar sama odločim in izpeljem stvari.	Samostojno delo	Način dela	Odvzem otroka
D35	Včasih ta timski del manjka, ker si želiš vsaj malo podeliti svoje stvari z nekom, gre res za težke stvari.	Odvzem otroka je timsko delo	Način dela	Odvzem otroka
D36	Eno obdobje smo bile 4 kolegice, ki smo bile res kompatibilne in smo dobro delale, smo bile na povezanih različnih področjih, torej varstvo mladostnikov, rejništvo, družina.. smo si razdelile naloge.	Dober tim	Dobra praksa	Delo na področju zaščite otrok
D37	Odvzem je težak, vendar potem pride še težje delo, tukaj je bila pomembna podpora in timsko sodelovanje.	Pri odvzemu otroka je pomembna podpora	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otrok
D38	Eno je izpeljat odvzem, nadaljevat postopek je res druga stopnica.	Delo po odvzemu je še zahtevnejše	Delo po odvzemu	Delo po odvzemu
D39	Če je vse na tebi, je res naporno.	Vse delat sam	Izziv	Delo na področju zaščite otrok
D40	In ja, odvzem res ni preprost.	Izpeljat odvzem	Izziv	Delo na področju zaščite otrok
D41	Na neki točki se odločiš, da je to potrebno.	Do odločitve pride postopoma	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka

D42	Meni je bilo pomembno, da je tudi družina prišla do uvida, do te točke, da je to potrebno narediti, da je potrebna korenita sprememba.	Družina pride do uvida, da je odvzem potreben	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
D43	Otrok rabi dovoljenje staršev, da bo lahko v novem okolju uspel.	Otrok potrebuje dovoljenje za uspeh v novem okolju	Do odvzema pride tekom sodelovanja z družino	Odvzem otroka
D44	Starši nato tudi uspejo in spremenijo stvari.	Ko starši sprejmejo odvzem, se začnejo spremembe	Delo po odvzemu	Delo po odvzemu
D45	Je pa vse res bolj uspešno, če je že prej nek signal starša, da je sprejel ta odvzem. To lahko vidiš le če si z družino vpet, tega ne moreš prebrat iz nekkih dokumentov.	Ko starši sprejmejo odvzem, se začnejo spremembe	Delo po odvzemu	Delo po odvzemu
D46	Odvisno pa je tudi od otroka. Pri nekaterih družinah je bila npr. situacija hujša kot pri drugih, pa otroka nismo odvzeli. Vprašati se je namreč treba, ali bo njemu ukrep pomagal, ali bo v novem okolju funkcioniral. To je meni pomemben dejavnik pri odločitvi, da grem v odvzem.	Ali bo odvzem otroku pomagal	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
D47	Oceno ogroženosti je treba narediti, da razdelaš stvari. Ne delaš le po nekem šestem čutu.	Jasno vidiš stvari	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti
D48	Ocena ogroženosti pomaga pri delu z družino.	Lažje se dela z družino	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti
D49	Ti imaš namreč vse v glavi, vse kaj se dogaja, vsi udeleženi ti nekaj govorijo, imajo svoje poglede. Ocena ogroženosti to pomaga strukturirat.	Jasno vidiš stvari	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti

D50	Vsebuje tudi kaj želimo doseči in kako bomo to dosegli.	Želene spremembe in kako do teh sprememb	Načrt pomoči	Ocena ogroženosti
D51	Ko to opredeliš, je tudi jasno kaj boš rekel staršem – otrok gre od doma, ker ... in pride domov, ko boste ... In to ni spis, to so trije jasni stavki.	Pričakovanja se konkretno pove staršem	Načrt pomoči	Ocena ogroženosti
D52	To je v pomoč, da tudi jaz vem kaj delam in staršem jasno povem kaj od njih pričakujem.	Pričakovanja se konkretno pove staršem	Načrt pomoči	Ocena ogroženosti
D53	Nato pa skozi naše delo lahko dejansko obkljukamo, ko je nekaj narejeno. Toda ko je narejeno točno kot smo napisali, ne nekaj na pol.	Spremljanje ali se dogovori uresničujejo	Načrt pomoči	Ocena ogroženosti
D54	Tako vemo kaj delamo.	Spremljaš zadeve	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti
D55	Pred uvedbo DZ so bile najpogostejšečasne odločbe za namestitve. Torej ko smo ocenili, da je situacija zrela za umik otroka.	Pred DZčasne odločbe	Kateri odvzem je pogostejši	Odvzem otroka
D56	Včasih se je seveda tudi zgodilo, da je potrebno takoj ukrepat, ker se je zgodilo nekaj kritičnega.	Nujni odvzem	Kateri odvzem je pogostejši	Odvzem otroka
D57	Kako bo pa z DZ, se bo pokazalo sčasoma.	Kako bo od DZ dalje, se bo videlo kasneje	Kateri odvzem je pogostejši	Odvzem otroka
D58	Jaz imam zelo dobre izkušnje.	Dobre izkušnje	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
D59	Sedemo dol in se veliko zmenimo.	Uredi se marsikaj	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
D60	Pohvalit moram policiste, skupaj res dobro delamo.	Dobre izkušnje s policisti	Vabljenearazlične institucije	Multidisciplinarno povezovanje
D61	Je pa odvisno tudi od posameznikov.	Odvizno kdo se udeleži	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
D62	Pa nekaj je treba vedeti. CSD v očeh večine vedno vse naredi narobe. To je treba prenesti in preoblikovati začetni napad v sodelovanje. Če	Sprejeti, da CSD v očeh drugih dela narobe	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje

	to zmoreš, bo šlo, drugače bo pa samo boj za moč in kdo ima prav.			
D63	Naša naloga je, da pridobimo institucije v sodelovanje.	CSD pridobi druge k sodelovanju	Naloge multidisciplinarnega tima	Multidisciplinarno povezovanje
D64	To se gradi, pomembno je mreženje. Tudi jaz sem potrebovala, da sem si naredila mrežo.	Dobro sodelovanje se gradi	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
D65	Vedno delam s svojim ugledom. V sodelovalnem odnosu ni socialna delavka iz CSD in pedagoginja iz šole, ampak npr. Maja in Anja. In ko je sodelovanje dobro, gre beseda o tem dalje ali seveda obratno.	Dobro sodelovanje se gradi	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
D66	Brez sodelovanja ne gre.	Povezovanje je pomembno	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
D67	Pred DZ so bila mogoča soglasja, ki smo jih sklepali s starši. Torej da otroka namestimo v zavod ali krizni center. To sedaj ni več mogoče.	Soglasja s starši	Pred Družinskim zakonikom	DZ
D68	Meni to ni bilo okej, jaz sem delala mimo tega, vse prek odločb.	Soglasja in obljube staršev niso dovolj	Nujni odvzem	Odvzem otroka
D69	V kriznih situacijah sem se jaz odločila, nisem prosila za soglasje staršev. Soglasja so pogosto manipulacija s starši, saj se oni bojijo in podpišejo, ker mislijo, da drugače jih čaka še kaj hujšega.	Soglasja s starši	Pred Družinskim zakonikom	DZ
D70	Pa bolje je to, da gre otrok v zavod, ker je to rekla strokovna delavka, kot pa zato, ker je mami podpisala soglasje.	Soglasja in obljube staršev niso dovolj	Nujni odvzem	Odvzem otroka
D71	Z DZ je fokus drugačen kot včasih.	Drugačen fokus	Pred Družinski zakonikom	DZ
D72	Pokazalo se bo, kako bo, nisem pa prepričana ali nas bo to res razbremenilo, kot pravijo drugi.	Doba evalvacije	Čas evalvacije	DZ

D73	Odkar je nov DZ smo izpeljali nujni odvzem in ugotovila sem velik problem. Veliko staršev je namreč neukih z nizko izobrazbo, nepismenih. Temu smo se mi prej v naših postopkih prilagajali, sodišče se ne bo.	Starši so neuki, temu se sodišče ne bo prilagajalo	Negativno mnenje	DZ
D74	Pa odvetnike je potrebno imeti.	Vključujejo se odvetniki	Negativno mnenje	DZ
D75	Ljudje z denarjem in izobrazbo se bodo znašli, kako bo z drugimi pa ne vem.	Znašli se bodo ljudje z denarjem	Negativno mnenje	DZ
D76	Menim, da bo večji fokus na pravilih kot koristi otrok. Bomo videli.	Večji fokus na pravilih kot koristi otroka	Negativno mnenje	DZ
D77	Prej sem lahko bila ob treh zjutraj poklicana na teren in sem vedela kaj storiti. Sedaj ne vem. Sem v stresu.	Negotovost in strah med strok. delavci	Vpliv DZ	DZ
D78	Malo sem v starem sistemu, malo v tem. Meni je res težko sedaj vse to, kaj je prav.	Premalo poguma, težko sprejeti novosti	Vpliv DZ	DZ
D79	Zdi se mi, da smo izpostavljeni, sploh ker zakonodaja kljub vsemu ni urejena do konca.	Izpostavljenost socialnih delavk	Negativno mnenje	DZ
D80	Sodišče se bo zakonodaje držalo, od nas pa se bo pričakovalo, da bomo otroka zaščitili, kljub temu da ga zaradi zakonodaje ne bomo mogli.	Večji fokus na pravilih kot koristi otroka	Negativno mnenje	DZ
D81	Če boš kaj naredil bo narobe, če ne boš nič naredil bo spet narobe.	negotovost in strah med stok. Delavci	Vpliv DZ	DZ
D82	Jaz sem socialna delavka in nimam ustreznega znanja. Če bi hotela biti pravnica, bi šla to študirat. Delamo dokumente, na katere se nato pritoži nek odvetnik. Odgovor temu moramo spet	Pisanje dokumentov in odgovorov odvetnikom	Negativno mnenje	DZ

	pisati mi, pa nismo pravniki.			
D83	Naše delo postaja vedno bolj pravno. Strah me je kaj bo s stroko.	Strah kaj bo s stroko	Vpliv DZ	DZ
D84	Problem, ki smo ga ugotovili je tudi krajevna pristojnost. Torej zadeve naj bi reševal krajevno pristojen organ, vendar pa mogoče družina živi drugje, pa mora interventna iz drugega konca Slovenije priti na pomoč. To so luknje v zakonu.	Upoštevanje krajevne pristojnosti	Negativno mnenje	DZ
D85	poleg tega pa mora nato v prekratnem roku napisati vso potrebno dokumentacijo.	Kratki roki	Negativno mnenje	DZ
D86	Pa sodišče ne razume kako je v realnosti.	Sodišče ne vidi realne slike	Negativno mnenje	DZ
D87	Imam mladostnico, ki noče bivat doma, doma res ni ugodno zanjo. Pa se premisli in iz zavoda pobegne doma in potem zopet nazaj in to se pojavlja. Sodišče ne sledi, jaz pa nevem a moram vedno znova nov predlog na sodišče pošiljat. Totalna zmeda.	Sodišče ne vidi realne slike	Negativno mnenje	DZ
D88	Izziv je zagotovo DZ.	Zakonodaja	Izziv	Delo na področju zaščite otrok
D89	Kot mojo dobro prakso pa bi izpostavila timski del.	Dober tim	Dobra praksa	Delo na področju zaščite otrok
D90	Pa tudi delo z ljudmi. Ljudi se ne smemo ustrašiti, niso vedno prijazni in na različne način hočejo priti do svojega prav.	Vzpostavljanje delovnega odnosa	Dobra praksa	Delo na področju zaščite otrok
D91	Tudi z napornimi ljudmi je potrebno poskusiti najti skupen jezik in mislim, da mi je to dobro uspelo. Čeprav smo šli v drastične ukrepe, je bilo malo pritožb.	Vzpostavljanje delovnega odnosa	Dobra praksa	Delo na področju zaščite otrok

D92	Ko sem začela pregorevat, se je to spremenilo, nisem več zmogla in je bilo težko.	Izgorelost	Izziv	Delo na področju zaščite otrok
D93	Je pa dober odnos s starši potreben, saj po odvzemu aktivno delamo z njimi in je treba najt tist skupen jezik.	Delovni odnos s starši	Delo po odvzemu	Delo po odvzemu
D94	Delo na področju zaščite ogroženih otrok je najtežje področje.	Najtežje področje	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otrok
D95	Prav bi bilo, da je cenjeno.	Cenjeno deo	predlogi	Delo na področju zaščite otrok
D96	Vsi bežijo iz tega področja in ne zastonj, tega res nihče noče delat. Zato pa na teh področjih velikokrat delajo ljudje, ki niso usposobljeni ali pripravljeni za delo na tem področju.	Nihče noče delat na tem področju	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otrok
D97	Kadrovska bi morala biti pozorna koga zaposli na tem področju. Te ljudi pa je nato potrebno zmentorirat, ne smejo biti prepuščeni sami sebi.	Novo zaposleni potrebujejo mentorstvo	predlogi	Delo na področju zaščite otrok
D98	Kako na terenu reči staršem, da ti morajo dati otroke, kako govoriti z otrokom, ki noče govoriti, kako prijeti otroka, ko joka .. Kako se znajti na terenu, to se naučiš samo na terenu, ne na fakulteti. Zato je potrebno biti zraven, se učiti iz prakse. Znajti se moraš v situaciji, ki je lahko neprijetna in nevarna.	Učenje iz prakse	Predlogi	Delo na področju zaščite otrok
D99	Za strokovne delavce na tem področju je tudi pomembna dobra supervizija.	Supervizija	Predlogi	Delo na področju zaščite otrok

INTERVJU 5:

	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA
E1	Z vsemi oblikami nasilja,	Vse oblike nasilja	Vse oblike nasilja	Oblike nasilja v družini
E2	Najpogostejše pa fizično nasilje, ki je tudi najbolj vidno.	Največkrat fizično nasilje	Fizično nasilje	Oblike nasilja v družini
E3	Najpogostejše se informacije prejmejo s strani šole,	Šola	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
E4	vrta,	Vrtec	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
E5	Policijske postaje,	Policija	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
E6	Nekaj prijav pride tudi s strani socialne mreže otroka, vendar le ti želijo ostati anonimni.	Anonimne prijave znotraj socialne mreže otroka	Socialna mreža	Prijava nasilja na CSD
E7	Če je prijava nasilja v družini, pogovor z otrokom opravi specializiran kriminalist ob prisotnosti strokovne delavke.	Skupaj s policijo se opravi pogovor z otrokom	Pogovor z otrokom	Postopek po prejemu prijave nasilja
E8	Preveri se ali je potrebno otroka zaščititi kako drugače (namestitev v KCM) oziroma ali je dovolj varen doma, v okolju kjer biva.	Zaščita žrtve	Prvi stik z družino	Postopek po prejemu prijave nasilja
E9	Policiist – kriminalist seznani o opravljenem pogovoru tudi starše (če so ti domnevni storilci)	Policija seznani starše o pogovoru z otrokom	Prvi stik z družino	Postopek po prejemu prijave nasilja
E10	Družino (najprej starše) se povabi na CSD z namenom svetovanja, preverjanja, ipd., nudenja pomoči.	Oba povabljeni na pogovor	Pogovor	Delo z družino
E11	S staršema posebej,	Ločen pogovor z otrokom	Pogovor	Delo z družino
E12	v večji meri se dela samo z njima.	Intenzivno delo s starši	Sodelovanje s starši	Delo z družino
E13	Opravi se tudi obisk na domu,	Obisk na domu	Sodelovanje s starši	Delo z družino
E14	Predlaga se, da se vključita v kakšne ustrezne programe npr. DNK, z namenom prepoznavanja	Napotitev v druge programe	Storitve CSDja	Delo z družino

	neustreznega načina vedenja in ravnanja.			
E15	O napredku se s starši tudi pogovarja, skupaj iščemo nove rešitve, utrjujemo novo pridobljene vzorce, ki so boljši od starih.	Delo iz perspektive moči	Sodelovanje s starši	Delo z družino
E16	Če se vzpostavi dober socialno delovni odnos, se s staršema odkrito pogovarjamo o neustreznem vedenju ...	Dogovor o potrebnih konkretnih spremembah	Sodelovanje s starši	Delo z družino
E17	Če se ne vključita v programe pomoči in ne rešujeta težav s katerimi se soočata, se skliče MDT, kjer se ponovno oceni ogroženost otroka in načrtuje nadaljnje oblike pomoči.	Ponovna ocena ogroženosti	Naloge multidisciplinarnega tima	Multidisciplinarno povezovanje
E18	Staršema se sklepi tima predstavijo, seznanjeni so z ukrepi, ki bodo sledili, če se situacija ne bo izboljšala.	Soočenje staršev s sklepi in možnimi ukrepi	Naloge multidisciplinarnega tima	Multidisciplinarno povezovanje
E19	Če ni izboljšave, torej sledi odvzem otroka.	Ni spremembe kljub sodelovanju	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
E20	Če delo z družino ne gre več, ni napredka..	Starši ne zmorejo	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino
E21	..starša ne sodelujeta.	Starši ne sodelujejo	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino
E22	V nekaterih primerih starša tudi sama prideta do spoznanja, da sta nemočna in bi bilo bolje, če se otroka namesti drugam.	Družina pride do uvida, da je odvzem potreben	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
E23	Po DZ se spiše predlog za sodišče. V predlogu se opiše celotna situacija, da bo sodišče lahko odločilo.	Predlog na sodišče	Način dela	Odvzem otroka
E24	..sodišče odloča ali obstajajo pogoji za odvzem otroka.	Sodišče odloči ali je odvzem potreben	Način dela	Odvzem otroka
E25	V primeru, da je odvzem nujen, ga opravi strokovni delavec in naknadno s	Opravi strokovni delavec	Nujni odvzem	Odvzem otroka

	predlogom obvesti sodišče.			
E26	O nujnosti govorimo v primerih, ko je neposredno ogroženo otrokovo življenje in zdravje, varnost, npr: ostal je brez staršev, se ne ve kje sta; starša sta ga pretepla, ni več varno z njima, je utrpel posledice..	Otroka je treba zaščititi	Nujni odvzem	Odvzem otroka
E27	Ocena ogroženosti ima najvišjo vlogo.	Pomembna vloga pri odvzemu	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti
E28	Težko vprašanje.	Težko vprašanje	Kateri odvzem je pogostejši	Odvzem otroka
E29	Mislim, da je veliko začasnih odredb, je pa skoraj enako število odvzemov, do katerih pride po postopku.	Približno enako nujnih odvzemov in odvzemov skozi delovni odnos	Kateri odvzem je pogostejši	Odvzem otroka
E30	V vseh primerih, kadar gre za ogroženost otroka, je potrebno vključiti člane MDT.	Tim se skliče po zakonu	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
E31	Na ta način se pridobi celostni vpogled v družino in otroka.	Vsaka institucija drugače vidi situacijo	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
E32	Načeloma člani tima dobro sodelujejo,	Dobre izkušnje	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
E33	Pretok informacij je dober.	Izmenjava informacij	Naloge multidisciplinarnega tima	Multidisciplinarno povezovanje
E34	Izkušnje so dobre, v večini primerov.	Dobre izkušnje	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
E35	Je težko govoriti v vplivu, saj je v izvajanju dobrega pol leta.	Doba evalvacije	Čas evalvacije	DZ
E36	Z vsako družino je delo nov izziv.	Ohranjanje delovnega odnosa	Izziv	Delo na področju zaščite otroka
E37	Potrebno je veliko veščin v komunikaciji,	Pomembne so veščine v komunikaciji	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otroka
E38	..znanj in izkušenj.	Za dobro delo potrebuješ izkušnje	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otroka
E39	Delovno področje je zahtevno tako intelektualno kot emocionalno za strokovnega delavca.	Najtežje področje	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otroka

E40	Dobro prakso vidim, ko mi uspe vzpostaviti tak sodelovalni odnos, da starši začnejo zaupati in spreminjati svoje stare vzorce.	Vzpostavljanje delovnega odnosa	Dobra praksa	Delo na področju zaščite otroka
E41	Res je pomembna dinamika v odnosu, pristop. Starši potrebujejo občutek, da so slišani, šele potem bodo začeli poslušati-	Vzpostavljanje delovnega odnosa	Dobra praksa	Delo na področju zaščite otroka
E42	Več ustrezno izobraženih strokovnih delavcev na CSDjih.	Novo zaposleni potrebujejo mentorstvo	Predlogi	Delo na področju zaščite otroka
E43	Več dobro izvedenih seminarjev strokovnih predavateljev.	Dobra izobraževanja	Predlogi	Delo na področju zaščite otroka
E44	Povezovanje med CSDji	Povezovanje med CSDji	Predlogi	Delo na področju zaščite otroka
E45	Delo v paru na CSD.	Delo v paru	predlogi	Delo na področju zaščite otroka

INTERVJU 6:

	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA
F1	Najpogostejše je psihično,	psihično nasilje	Psihično nasilje	Oblike nasilja v družini
F2	..fizično kot posledica vzgojne nemoči staršev,	Fizično nasilje kot posledica vzgojne nemoči	Fizično nasilje	Oblike nasilja v družini
F3	..fizično nasilje v povezavi z alkoholom in drogami.	Fizično nasilje v povezavi s prepovedanimi substancami	Fizično nasilje	Oblike nasilja v družini
F4	In zanemarjanje.	Zanemarjanje	Zanemarjanje	Oblike nasilja v družini
F5	Po ZPNDju je otrok žrtev nasilja tudi če je priča nasilju med staršema, torej tukaj gre za nekako psihično nasilje in tega je veliko.	Nasilje med starši	Opazovanje nasilja	Oblike nasilja v družini
F6	Vrtec,	Vrtec	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
F7	Šola, če otrok tam kaj pove, imajo protokol za prijavo nasilja.	Otroci o nasilju poročajo v šoli	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
F8	Ali pa do informacije pridemo, ko sta starša v razveznem	Starši med postopkom razveze	Znotraj družine	Prijava nasilja na CSD

	postopku in prijavo poda eden izmed staršev.			
F9	Vsako prijavo smo dolžni jemati resno.	prijavo se jemlje resno	Vsako prijavo se preveri	Prijava nasilja na CSD
F10	Pri vrtcih je velikokrat prisoten strah ob prijavi, saj se bojijo da bo to ogrozilo njihovo sodelovanje s starši. Korist otroka bi mogla bit pred tem strahom.	Vrtci se bojijo podati prijavo	Strah pred prijavo	Prijava nasilja na CSD
F11	Tudi meni ni najbolj lahko staršem povedat, da ne gre in bo treba v nek ukrep. Ni preprosto, ampak je pomembno videt korist otroka.	Staršem povedat, da bo potreben odvzem	Izziv	Delo na področju zaščite otroka
F12	Ne glede na to kdo si, ali si socialni delavec, učitelj, vzgojitelj ali pa nekdo na cesti, vsi bi morali imeti pred očmi korist otroka in se ne obrnit stran, bi bila tako nižja toleranca.	Vsak, ki zazna nasilje nad otrokom, ga mora prijaviti	Strah pred prijavo	Prijava nasilja na CSD
F13	Odvisno, kakšen primer je, vsak je namreč specifičen.	Različni postopki	Odvisno od okoliščin	Postopek po prejemu prijave nasilja
F14	V vsakem primeru pa je potrebno začeti z zbiranjem informacij – za kakšno nasilje gre, na kakšne načine je otrok ogrožen,	Preučitev prijave, za kaj gre	Pridobivanje informacij	Postopek po prejemu prijave nasilja
F15	Napisat prvo oceno ogroženosti na podlagi informacij, ki so na voljo.	Prva ocena ogroženosti, z informacijami ki so na voljo	Ocena ogroženosti	Postopek po prejemu prijave nasilja
F16	Sledi sklic posvetovalnega tima, se pogovorimo s sodelavkami, predebatiramo.	Skliče se tim strokovnih delavcev znotraj CSD	Timski sestanek	Postopek po prejemu prijave nasilja
F17	Dobro je, da so tudi različni profili, da se pogleda iz različnih zornih kotov,	Multidisciplinarni tim	Timski sestanek	Postopek po prejemu prijave nasilja

F18	Sledi oblikovanje korakov oziroma načrt pomoči.	Izdelava načrta pomoči	Načrt pomoči	Postopek po prejemu prijave nasilja
F19	Pomembno je, da ko dobiš prijavo, ne glede na to, ali gre za takojšnje ukrepanje ali ne, ne sme te zagrabit panika. Umiriti se moraš in pomisliti kako naprej, da se ne zaletiš.	Po prejemu prijave ostaneš miren	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otroka
F20	Nato sledi pogovor s staršem, ki ne ogroža otroka – ali lahko on zaščiti otroka, preveri se informacije, iščemo rešitve kako naprej.	Pogovor s staršem, ki lahko otroka zaščiti	pogovor	Delo z družino
F21	Ponudimo tudi različne možnosti, npr. DNK, nevladne organizacije.	Napotitve v druge programe	Storitve CSDja	Delo z družino
F22	Nato vabimo tudi povzročitelja in se pogovorimo.	Pogovor z nasilnim staršem	Pogovor	Delo z družino
F23	Pri visoko konfliktnih razvezah je bolj zahtevno, tam se kar prelija kdo je žrtev in kdo storilec, prelagata krivdo in odgovornost, zato je potrebno govoriti z obema in z vsakim na samem.	Najprej ločen pogovor, nato pogovor s celotno družino	Pogovor	Delo z družino
F24	Pomembno je, da se tudi ne vtikamo v nekaj kar ni naše. Torej se ne ukvarjamo z razvezo, ampak varnostjo otroka.	Delamo samo kar je pomembno za naše področje	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otroka
F25	Ali ko gre za vzgojno nemoč in blago fizično nasilje, pogovor z obema staršema.	Oba vabljeni na pogovor	pogovor	Delo z družino
F26	Če je potrebno načrtovati umik otroka, ker gre skladno z oceno ogroženosti za visoko ogroženost, je potreben pogovor z	Pogovor in pomirjanje otroka	Nujni odvzem	Odvzem otroka

	njim in priprava – pomirjanje, opisovanje kam gre..			
F27	V KCM gre lahko otrok tudi sam, ni potreben odvzem.	Otrok si želi umakniti v krizni center	Začasen umik otroka iz družine	Odvzem otroka
F28	Drugače pa je dobro načrtovati kam bo otrok nameščen,	Načrtovanje kam se bo otroka namestilo	Način dela	Odvzem otroka
F29	..koliko otrok je v družini, ali je možnost, da se jih namesti skupaj.	Iskanje možnosti, da sorojenci ostanejo skupaj	Način dela	Odvzem otroka
F30	Pri visoki stopnji ogroženosti je potrebno najprej poskrbeti za otroka in šele nato je na vrsti delo s starši.	Otroka je treba zaščititi	Nujni odvzem	Odvzem otroka
F31	V primeri vzgojne nemoči je predvsem potrebno delo s starši, usmerjanje v drugačno reševanje vzgojnih težav.	Sodelovanje s starši	Sodelovanje s starši	Delo z družino
F32	Do sedaj se je večini primerov obnesla kombinacija individualnih in skupinskih razgovorov.	Najprej ločen pogovor, nato pogovor s celotno družino	Pogovor	Delo z družino
F33	Individualno smo lahko bolj osebni,	Dobro slišati vsakega posebej	Pogovor	Delo z družino
F34	Iz skupinskih pa se pokaže njihov odnos.	Pomembna dinamika	Pogovor	Delo z družino
F35	Pomembno je vedeti, kdo mora vnesti spremembe. Gre za odgovornost, otrok se namreč odziva na starše.	Dogovor o potrebnih konkretnih spremembah	Sodelovanje s starši	Delo z družino
F36	Pomembno se mi zdi, da imata oba starša občutek, da sta slišana, da se v delovnem odnosu počutita varna. Na tak način je večja verjetnost, da se bosta odprla in videla tudi tisto kar lahko in si želita spremeniti.	Pridobivanje staršev na svojo stran	Sodelovanje s starši	Delo z družino

F37	Poleg tega je pomembno, da ne obsojamo, ob enem pa tudi ne odobravamo neprimernih ravnanj.	Delati je treba strokovno in zakonito	Sodelovanje s starši	Delo z družino
F38	Biti moramo graditelji odnosa, enako kot oni do svojih otrok. Če so slišani in imamo z njimi dober odnos, bodo lahko tudi oni kanček tega prenesli na svoje otroke.	Pridobivanje staršev na svojo stran	Sodelovanje s starši	Delo z družino
F39	Dragoceno mi je videti, da se stranke nekaj dotakne, ker na tem se potem lahko dela.	Delo iz perspektive moči	Sodelovanje s starši	Delo z družino
F40	Pogosto imajo starši že od svojih staršev neustrezne vzorce, ne ravnavo tako nalašč, ampak je to edini način, ki ga poznajo.	Starši odrasli v nasilnem okolju	Sodelovanje s starši	Delo z družino
F41	Ni dovolj, da staršem le rečemo kaj naj popravijo, saj tega ne bodo zmogli, če je to edino kar poznajo. Pomagati jim je treba, kako naj to popravijo.	Podpora pri uresničevanju dogovorov	Sodelovanje s starši	Delo z družino
F42	Veliko jim pomeni, da jih poslušamo, da nas zanima, kaj je pripeljalo do tega, da so udarili otroka.	Sodelovanje s starši	Sodelovanje s starši	Delo z družino
F43	Več jih pove, da ne delajo tega, ker jim je fajn udariti otroka, ampak so tako ravnali v svojem trenutku nemoči in so imeli že ko je roka padala slabo vest.	Starši prevzamejo odgovornost za svoja dejanja	Okoliščine v družini se izboljšujejo	Delo z družino
F44	Delamo po načelu najmilejšega ukrepa.	Načelo najmilejšega ukrepa	Način dela	Odvzem otroka
F45	Delamo postopno, ne smemo postaviti neke grožnje, ker tako nikamor ne pridemo.	Starše soočimo s postopki	Sodelovanje s starši	Delo z družino
F46	Pomemben je prvi vtis in vsak naslednji vtis. Mi smo tisti, ki	Spremljanje družine	Sodelovanje s starši	Delo z družino

	moramo držati nek odnos in razumeti, da so starši tudi v stiski.			
F47	Pomembno je priti do njihovih potreb – možna napotitev v svetovanje ali terapijo.	svetovanje	Storitve CSDja	Delo z družino
F48	Pri starših je potrebno podpirati tisto, kar je okej.	Delo iz perspektive moči	Sodelovanje s starši	Delo z družino
F49	Prav tako je potrebno biti pozoren na to, ali so kritični do svojih dejanj.	Starši so kritični do svojih dejanj	Okoliščine v družini se izboljšujejo	Delo z družino
F50	Soočimo jih s tem, da so oni prvi, ki naj bi skrbeli za otroke, da drugače bo CSD poskrbel.	Starši tisti, ki prvi poskrbijo za otroka	Sodelovanje s starši	Delo z družino
F51	In to jim povemo takoj na začetku, ne kot grožnja, ampak da jim razložimo kako potekajo postopki, da že od začetka delujemo iskreni, odprti in se starši zavedajo svojih posledic, kaj se bo torej zgodilo, če ne bodo izboljšali svojih vzorcev ravnanj,	Starše soočimo s postopki	Sodelovanje s starši	Delo z družino
F52	Zavedati se moremo, da imamo moč, ne delamo iz premoči nad strankami, ampak je dobro vedeti, da v skrajnem primeru imamo možnost nadmoči in je mogoče dobro starše spomniti, da lahko to uporabimo.	Starše soočimo s postopki	Sodelovanje s starši	Delo z družino
F53	Težko vzpostaviš dober odnos, če nisi že od začetka iskren.	iskrenost	Sodelovanje s starši	Delo z družino
F54	Tudi ko umakneš otroka, še vedno delaš z družino, namen je da se otrok vrne v družino.	Namen, da se otrok vrne v družino	Delo po odvzemu	Delo po odvzemu
F55	Obstaja več društev in nevladnih	Napotitev v druge programe	Storitve CSDja	Delo z družino

	organizacij, ki nudijo pomoč – delo z žrtvami in povzročitelji nasilja, krepitev starševstva.			
F56	Ko sta starša ok, bosta tudi v redu poskrbela za otroka.	starši iščejo pomoč, da bi spremenili svoje vedenje	Okoliščine v družini se izboljšujejo	Delo z družino
F57	Skupaj s starši določimo cilje, ki so specifični in merljivi, predvsem pa tudi dosegljivi, realni. Določimo tudi rok.	Dogovor o potrebnih konkretnih spremembah	Sodelovanje s starši	Delo z družino
F58	Začnemo z majhnimi koraki, npr: iti na govorilne ure, prijaviti otroka na pregled k zdravniku. Gre za nezahtevne stvari, da tudi starši pridejo do malih zmag.	Podpora pri uresničevanju dogovorov	Sodelovanje s starši	Delo z družino
F59	Skupaj smo torej naredili načrt pomoči, pojasnimo zakaj je nekaj pomembno, da tudi oni razumejo zakaj je treba to narediti.	Skupno oblikovanje načrta pomoči	Načrt pomoči	Ocena ogroženosti
F60	Ni dovolj le delanje kljukic, se udeleževati nekih predavanj, potrebna je sprememba.	Ni spremembe kljub sodelovanju	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
F61	Zato je treba raziskovati kaj komu odgovarja in je treba načrt res oblikovati skupaj z družino.	Skupno oblikovanje načrta pomoči	Načrt pomoči	Ocena ogroženosti
F62	Družino je potrebno redno spremljati.	Spremljanje družine	Sodelovanje z družino	Delo z družino
F63	Pridobiti poročila ostalih institucij – šola, policija, vrtec.	Institucije-zaprosila za mnenje o otroku	Pridobivanje informacij	Postopek po prejemu prijave nasilja
F64	Skliče se tudi MDT.	Tim se skliče po zakonu	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
F65	Odnosa ne moreš dati na pavzo, vse se nekam premika. Ni vedno nek dogodek, ki pripelje do te odločitve, ampak dan za dnem, ko otrok	Do odločitve pride postopoma	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka

	ostaja v okolju, ki ni dobro zanj in to nanj vsak dan bolj vpliva.			
F66	Je pa treba sledit nekemu občutku, ne da je samo občutek, so seveda dejstva. Nikoli ni pravi trenutek, začutit moraš ko je to treba naredit in narediš. Nikoli pri taki stvari ne moreš biti sto procenten.	Težka odločitev	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
F67	V najboljši meri, ko imaš neke informacije, narediš kot je najboljše možno.	Tehten razlog	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
F68	Obrazložiš in imaš dejstva, drugače itak na sodišču to ne bo stalo in bodo otroci šli nazaj v družino. Tako da razlog za odvzem mora biti.	Tehten razlog	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
F69	Če je začetna ocena ogroženosti visoka, je potreben nujni odvzem.	Visoka ocena ogroženosti	Nujni odvzem	Odvzem otroka
F70	To se večinoma dela vsaj v paru, se naredi korake kako in kaj naprej.	Odvzem otroka je timsko delo	Način dela	Odvzem otroka
F71	Obvezno je treba preverit ali drug ne ogrožajoč starš lahko poskrbi za otroka (npr če sta se razšla)	Pogovor s staršem, ki lahko otroka zaščiti	Pogovor	Delo z družino
F72	Če gre za srednjo stopnjo ogroženosti, sledi intenzivno delo s starši	Intenzivno delo s starši	Sodelovanje s starši	Delo z družino
F73	Na sodišče pa se v določenih primerih vloži predlog za omejitev starševske skrbi.	Omejitev starševske skrbi	Ukrepi	Delo z družino
F74	Starše se seznani, kaj se od njih pričakuje.	Dogovor potrebnih konkretnih spremembah	Sodelovanje s starši	Delo z družino

F75	Sledi redno spremljanje, odkrit in iskren odnos.	Spremljanje družine	Sodelovanje s starši	Delo z družino
F76	Starše se seznani, da so oni tisti, ki morajo delat v korist otroka in priti do nekih sprememb, sicer je to dolžan storiti CSD.	Starši tisti, ki prvi poskrbijo za otroka	Sodelovanje s starši	Delo z družino
F77	Pred DZ je to CSD naredil z ukrepom, sedaj s predlogom na sodišče.	Predlog na sodišče	Način dela	Odvzem otroka
F78	Odločanje je vedno v timu (strokovni svet znotraj CSD, sklep MDT)	Odvzem otroka je timsko delo	Način dela	Odvzem otroka
F79	Naredi se načrt, sledi dogovarjanje glede namestitve otroka, kam se bo namestil, išče se primerno rejniško družino ali zavod.	Načrtovanje kam se bo otroka namestilo	Način dela	Odvzem otroka
F80	Če je otrok v družini več, se skuša upoštevati tudi to in jih obdržati skupaj.	Iskanje možnosti, da sorojenci ostanejo skupaj	Način dela	Odvzem otroka
F81	Ocena ogroženosti je osnova za vse odločitve.	Pomembna vloga pri odvzemu	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti
F82	Izdela se individualno in večkrat, na vsakem MDT.	Ponovna ocena ogroženosti	Naloge multidisciplinarnega tima	Multidisciplinarno povezovanje
F83	Vsaka nova informacija, ki pride, lahko spremeni to oceno.	Spremljaš situacijo in temu prilagajaš oceno ogroženosti	Delo skladno z oceno ogroženosti	Ocena ogroženosti
F84	Kasneje lahko na podlagi ocene ogroženosti tudi vidimo kaj se je izboljšalo, kaj se je poslabšalo.	Vidimo izboljšanje ali poslabšanje	Delo skladno z oceno ogroženosti	Ocena ogroženosti
F85	V oceno vključimo tudi poročila drugih institucij in vedno bolj spoznaš otroka.	Vključena poročila drugih institucij	Izdelava ocene ogroženosti	Ocena ogroženosti
F86	Ker tako dobro poznaš otroka, so ti neke informacije lahko alarmantne in ključne, pa nekemu zunanjemu sploh ne	Tehten razlog	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka

	bi bile. ... Lažje ujameš stvari, če dobro poznaš družino.			
F87	Če to pravočasno nasloviš, lahko preprečiš, da gre v kake hujše ukrepe.	Začasna rešitev, potrebno je delo s starši	Začasen umik otroka iz družine	Odvzem otroka
F88	Je pa težko vedno sledit vsemu, sploh če vodiš dve težki zadevi na enkrat.	Sladiti več zadevam hkrati	Izziv	Delo na področju zaščite otroka
F89	Če otrok ni hudo ogrožen, smo dolžni ukrepati po načelu najmilejšega ukrepa.	Načelo najmilejšega ukrepa	Način dela	Odvzem otroka
F90	V kolikor se stanje ne izboljša, predlagamo strožji ukrep.	Ponavljjanje ogrožajočih dogodkov	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
F91	Nujnih odvzemov je drugače več.	Nujni odvzem	Kateri odvzem je pogostejši	Odvzem otroka
F92	Tu se tudi kaže, kako pomembna je učinkovitost dela z družino, saj lahko kasneje ne pride do odvzema, če vzpostavimo dobro sodelovanje. Ko delaš z družino je možnost za nek uspeh in spremembo.	Dobro sodelovanje s starši je temelj za spremembe	Sodelovanje s starši	Delo z družino
F93	Tudi sedaj z DZ je plus, da se lahko določi nujno zdravljenje ali pa omejitev starševske skrbi in počasi lahko napredujemo.	CSD ima več možnosti	Pozitivno mnenje	DZ
F94	Multidisciplinarno povezovanje je po zakonu nujno.	Tim se skliče po zakonu	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
F95	Vsaka institucija ima svoje pristojnosti, zato brez sodelovanja ne gre. CSD dela z družino, sodišče odloča, policija preiskuje.	Vsaka institucija ima svoje naloge	Naloge multidisciplinarnega tima	Multidisciplinarno povezovanje
F96	Mi ga skličemo, ko menimo, da je dobro, da se institucije med seboj uskladimo.	CSD pridobi druge k sodelovanju	Naloge multidisciplinarnega tima	Multidisciplinarno povezovanje

F97	Velikokrat naredimo tako, da se institucije dobimo najprej, na koncu pa se o vsem pogovorimo tudi s staršem. O vsem jih seznanimo, ne gre za obrekovanje.	Soočenje staršev s sklepi in možnimi ukrepi	Naloge multidisciplinarnega tima	Multidisciplinarno povezovanje
F98	Je pa vseeno lažje, če se institucije same pogovorimo, da vsi vemo vse, bolj po domače lahko govorimo. Velikokrat tudi starši nekaj povejo v šoli, nekaj nam, nekaj zdravniku. Zato je dobro, da se o vsem seznanimo, o tem bi težje govorili v mamini prisotnosti.	Vsaka institucija drugače vidi situacijo	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
F99	Sklepe MDT mami predstavimo in jo povabimo, da tudi sama predlaga, komentira.	Soočenje staršev s sklepi in možnimi ukrepi	Naloge multidisciplinarnega tima	Multidisciplinarno povezovanje
F100	Zakonik sam po sebi je dobro zastavljen.	Zakon je OK	Pozitivno mnenje	DZ
F101	Dobro je, da je pristojnost ločena, torej je odločitev v roki sodišč.	Pristojnost sodišča	Pozitivno mnenje	DZ
F102	V praksi pa se kaže, da sodniki področja zaščite otrok ne poznajo,	Sodišče ne dobro pozna področja zaščite otroka	Negativno mnenje	DZ
F103	Sodni postopki, razen nujnega odvzema z začasno odredbo, so dolgotrajnejši kot prej. Čaka se odgovor sodišča in nihče ne ve, kaj se bo točno zgodilo oziroma kaka bo odločitev. Otrok je npr. zato v mojem primeru zamudil prva dva tedna 1.razreda OŠ.	Postopki so dolgotrajnejši	Negativno mnenje	DZ
F104	Sodišča zaradi nepoznavanja področja in včasih tudi zakonov, delo prelagajo nazaj na	Sodišče ne dobro pozna področja zaščite otroka	Negativno mnenje	DZ

	CSD. Od nas pričakujejo, da bomo pisali izvedeniška mnenja, naročali otroka na preglede itd.			
F105	Sodišča imajo tudi vzvišen odnos, mi ne smemo klicat na sodišče, ker smo stranka v postopku, oni pa nas lahko glede vsakega predloga.	Vzvišen odnos sodišča	Negativno mnenje	DZ
F106	Predloge ukrepov za varstvo koristi otroka pišemo in na sodišču zastopamo CSD kot socialni delavci, nismo pravniki. Jaz bi to delala v paru s pravnikom. Jaz bi povedala kaj bi spisala, pravnik bi to dal v pravniški jezik.	Delo v paru s pravnikom	Predlogi	Delo na področju zaščite otroka
F107	Predlog je podoben začasnim odločbam, ki smo jih prej pisali, samo malo drugačna oblika.	Namesto odločb, predlogi za odvzem	Vpliv DZ	DZ
F108	Problem, ki ga vidim je sodišče. Ti zastopaš CSD, nasproti pa je nek odvetnik. Strokovni delavec zastopa koristi otroka, odvetnik pa zastopa koristi staršev. Pravniki imajo več izkušenj in znanja na sodišču in tukaj ni enakovrednega razmerja.	Zastopanje koristi otroka na sodišču	Negativno mnenje	DZ
F109	Poleg tega smo strokovni delavci v vlogi, da na eni strani vodimo delovni odnos s starši v smeri spremembe, na sodišču pa smo nasprotni udeleženec.	Socialni delavci postavljeni v vlogo nasprotnika staršem	Vpliv DZ	DZ
F110	Vzeti si čas,	Vzeti si čas	Izziv	Delo na področju zaščite otrok
F111	Zmožnost videti starše tudi preko slabega ravnanja, saj	Videti starše preko njihovih napak	Izziv	Delo na področju zaščite otrok

	so za otroka še vedno starši in jih ima rad. ... Izziv je videti preko tega, kar starši počnejo narobe, torej prek tega da tepe otroka.			
F112	Videti dobre plati in jih krepiti.	Videti starše preko njihovih napak	Izziv	Delo na področju zaščite otrok
F113	Dober delovni odnos, konkretnost, na tak način tudi starši prenesejo več kritike, nekateri se celo zahvalijo za odvzem.	Vzpostavljanje delovnega odnosa	Dobra praksa	Delo na področju zaščite otrok
F114	Pomembno je videti svoje predsodke, omejitve, da vemo če ne moremo delat, shajat z osebo, če nas npr. oseba ziritira, nas je strah. Fer je, da smo do sebe iskreni, da si pogledamo v oči.	Prepoznati svoje omejitve	Predlogi	Delo na področju zaščite otrok
F115	..imamo take sodelavce, ki nam tu tudi priskočijo na pomoč.	Podpora sodelavcev	Dobra praksa	Delo na področju zaščite otrok
F116	Smiselno bi bilo, da bi predloge na sodišče pisali pravniki,	Delo v paru s pravnikom	Predlogi	Delo na področju zaščite otrok
F117	..ter bi nas oni zastopali tudi na sodišču. Prej ali slej bo odvetnik zmlel socialnega delavca. Strokovni delavec, ki na sodišču zastopa koristi otroka, nastopa proti odvetniku staršev.	Delo v paru s pravnikom	Predlogi	Delo na področju zaščite otrok
F118	Večina strokovnih delavcev se tega področja izogiba, ni cenjeno.	Nihče noče delat na tem področju	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otrok
F119	Je pa naporno, plačano enako kot vsako drugo področje na CSD.	Najtežje področje	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otrok
F120	Premalo ljudi, ki bi to želeli početi. Če pa delaš brez neke želje,	Nihče noče delat na tem področju	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otrok

	ne boš dolgo zmogel to delat.			
F121	Nikjer ne dobimo dodatka, ker nepričakovano podaljšamo delovni čas v primeru krize, nobenega dodatka za hujše obremenitve.	Dodatek zaradi zahtevnega dela	Predlogi	Delo na področju zaščite otrok
F122	Večkrat nam ljudje grozijo, pa zmoremo iti čez to, noben pa tega ne ceni.	Grožnje	Izziv	Delo na področju zaščite otrok
F123	Potrebujemo podporo nadrejenih.	Podpora nadrejenih	Predlogi	Delo na področju zaščite otrok
F124	Individualno supervizijo glede primerov, ko imamo hude stiske, ko smo žrtve groženj, nasilja strank.	Supervizija	Predlogi	Delo na področju zaščite otrok
F125	Psihoterapije, terapije, ne smemo ostati sami s tem.	Terapija za zaposlene	Predlogi	Delo na področju zaščite otrok
F126	Mislim, da sistem deluje samo zaradi ljudi, ki jim je mar. ne vem kako bi bilo, če bi po osmih urah šli domov, kljub temu da zadeve niso narejene. Kaj bi se dogajalo s primeri, otroki, družinami?	Sistem deluje zaradi ljudi, ki jim je mar	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otrok
F127	Zdi se mi, da javnost vedno le kritizira kaj socialni delavci delamo, nikoli ni okej kaj naredimo. Potrebno bi delat tudi na neki promociji nas, našega dela.	Promocija dela	Predlogi	Delo na področju zaščite otrok
F128	Nas kdaj tudi pohvalit in z nami delat tako, da se nas krepi.	Krepitev moči zaposlenih	Predlogi	Delo na področju zaščite otrok
F129	Poleg tega bi mogli dobro prakso pokazati javnosti, mogoče zbrati primere in javnosti pokazati kakšno je naše delo, jim omogočiti vpogled.	Promocija dela	Predlogi	Delo na področju zaščite otrok

F130	Potrebno je zmanjšat predsodke in stereotipe o socialnih delavcih, npr. ona krade otroke.	Promocija dela	Predlogi	Delo na področju zaščite otrok
------	---	----------------	----------	--------------------------------

INTERVJU 7:

	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA
G1	Zanemarjanje	Zanemarjanje	Zanemarjanje	Oblike nasilja v družini
G2	Čustveno izsiljevanje, kar naj bi spadalo pod psihično nasilje, tega je največ.	Čustveno izsiljevanje	Psihično nasilje	Oblike nasilja v družini
G3	Kar so kakšni udarci, pravzaprav ne prepoznam kot nasilje ampak nekakšno vzgojno nemoč.	Fizično nasilje kot vzgojna nemoč	Fizično nasilje	Oblike nasilja v družini
G4	Bolj javne službe,	Večinoma javne službe	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
G5	Šole,	Šola	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
G6	Vrtci,	Vrtec	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
G7	Policija,	Policija	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
G8	Drug CSD.	Drug CSD	Znotraj centra za socialno delo	Prijava nasilja na CSD
G9	Ja najprej po našem sistemu preverimo, če družino že kaj poznamo, če je bila že prej obravnavana. V tem primeru se potem povežemo s sodelavci, ki družino že nekaj poznajo...	Ali je družina že bila obravnavana na CSD	Pridobivanje informacij	Postopek po prejemu prijave nasilja
G10	Dobimo neke prve informacije, da lahko tudi naredimo eno hitro oceno ogroženosti.	Prva ocena ogroženosti, z informacijami ki so na voljo	Ocena ogroženosti	Postopek po prejemu prijave nasilja
G11	Potem se povežemo tudi s prijaviteljem, da pri njem še več informacij pridobimo.	Stik s prijaviteljem	Pridobivanje informacij	Postopek po prejemu prijave nasilja
G12	Ne zgolj nekega golega poročila o nasilju, ampak tudi o tem kako oni vidijo družino, ali gre mogoče za kakšnega otroka s posebnimi potrebami,	Stik s prijaviteljem	Pridobivanje informacij	Postopek po prejemu prijave nasilja

	kako sicer ta družina funkcionira.			
G13	Potem pa pač naredimo nek krog, načrt pomoči, kako se bomo lotili zadeve-ali bomo najprej šli govorit s staršem, ali otrokom, ali bomo šli govorit z otrokom skupaj s policijo.	Izdelava načrta pomoči	Načrt pomoči	Postopek po prejemu prijave nasilja
G14	Tko bi rekla, da je od vsakega posameznega primera odvisno, kako se bomo lotili zadeve.	Različni postopki	Odvisno od okoliščin	Postopek po prejemu prijave nasilja
G15	Nov DZ omogoča, da se lahko z otrokom pogovorimo tudi brez prisotnosti oziroma vednosti staršev, tako kot je bilo prej, ko je bil pač ZPND in dogovor med policijo in centri za socialno delo, ki je bil potem preklican, oziroma se je ugotovilo, da ni skladen z zakonodajo.	Možnost opraviti pogovor z otrokom brez vednosti staršev	Pozitivno mnenje	DZ
G16	To je zdaj DZ tudi rešil na ta način, torej da je člen, ki omogoča da se lahko pogovorimo z otrokom brez prisotnosti staršev.	Možnost opraviti pogovor z otrokom brez vednosti staršev	Pozitivno mnenje	DZ
G17	Zdej jaz bi rekla prav za mojo prakso, da se bolj redko srečujem s takimi klasičnimi primeri, da bi bilo zelo jasno kdo je storilec in kdo je žrtev, ampak gre pogosto za kombinacijo vzgojne nemoči staršev.	Ni jasno kdo je storilec	Prvi stik z družino	Postopek po prejemu prijave nasilja
G18	Zelo pogosto tudi za neke posebne potrebe otrok in da je to v bistvu izraz neke nemoči, govorim recimo ko gre za udarce ali podobno, enako ko gre za zanemarjanje ali psihično nasilje, gre za družine, kjer je kompleksna problematika.	Ni jasno kdo je storilec	Prvi stik z družino	Postopek po prejemu prijave nasilja

G19	Gre za družine, kjer že starši imajo malo nekih dobrih kompetenc kot starši in ponavadi veliko problemov v medosebnih odnosih in ponavadi še sami s sabo.	Intenzivno delo s starši	Sodelovanje s starši	Delo z družino
G20	Spet bi rekla, da je treba vsak primer pogledat posebej. Neki protokoli so nam lahko v pomoč. pri tem, da bi lahko učinkovito delali z družino, pa je treba pogledat vsak primer posebej.	Osnovni protokoli dela	Odvisno od okoliščin	Postopek po prejemu prijave nasilja
G21	Jaz bi za vse primere, ki jih imam rekla, da je pomembno, da poznamo tako mamo kot očeta, da oba vključujemo v delo z družino.	Oba vabljeni na pogovor	Pogovor	Delo z družino
G22	Sploh ker ne govorimo o nekih ekstremnih primerih, ko bi bil npr. oče nasilnež in mama zaščitila otroka, torej črno bela zgodba. Takih zgodb jaz pravzaprav v moji praksi imam zelo malo.	Oba vabljeni na pogovor	Pogovor	Delo z družino
G23	Bolj je tega, da je neka sivina in je potrebno skupaj iskat neke te močne točke v tej ožji socialni mreži in potem načrtovat kaj bi bilo najbolj učinkovito.	Delo iz perspektive moči	Sodelovanje s starši	Delo z družino
G24	Jaz stavim na to, da imamo odkrit odnos s strankami.	Iskrenost	Sodelovanje s starši	Delo z družino
G25	Da ni tako, da bi se nekaj zmenili z mamo, nekaj z očetom, se odkrito pogovarjamo, se trudimo zgraditi nek delovni odnos. To se mi zdi zelo ključno.	Dobro sodelovanje s starši je temelj za spremembe	Sodelovanje s starši	Delo z družino
G26	Ker edino tako, z nekim odnosom, zaupanjem lahko dosežemo ene daljnoročne spremembe	Dobro sodelovanje s starši je temelj za spremembe	Sodelovanje s starši	Delo z družino

	v družini, da jih ljudje sami naredijo.			
G27	To pa naredijo, če se počutijo sprejete, če zaupajo. Zato se mi zdi predpogoj, da je potrebno odkrito z ljudmi delat.	iskrenost	Sodelovanje s starši	Delo z družino
G28	Vedno, ko dobimo neko družino, informacijo da gre za, bom uporabila izraz ogrožen otrok. Da je ta otrok ogrožen, recimo ker ga zanemarjajo, vedno se naredi neka ocena ogroženosti v smislu kaj je pri temu otroku rizično za njegov razvoj, torej na njegovi strani in strani staršev.	Rizični in varovalni dejavniki pri otroku in starših	Ocena ogroženosti	Postopek po prejemu prijave nasilja
G29	Nato se naredi še načrt pomoči, ki je taka živa stvar.	Izdelava načrta pomoči	Načrt pomoči	Postopek po prejemu prijave nasilja
G30	Stalno je treba spremljat, pregledovat, evalvirat in na podlagi te evalvacije ti potem vidiš a smo kam prišli ali nismo nikamor prišli.	Spremljanje ali se dogovori uresničujejo	Načrt pomoči	Ocena ogroženosti
G31	Zdej tko kokr sem že prej rekla, jst se vedno držim tega, da delam skupaj z ljudmi, ne jaz sama zase in imam to napisano nekje v spisu in oni ne vejo kaj sem jaz ugotovila, ampak skupaj z njimi.	Skupno oblikovanje načrta pomoči	Načrt pomoči	Ocena ogroženosti
G32	Stalno jih tudi soočamo, npr. lejte smo se zmenili, da boste otroke redno vozili na svetovanje, da se ne boste opravičevali, da ne boste prestavljali terminov, .. sedaj smo izvedeli, da to ne drži, kje je problem, kaj se dogaja ane in poskušamo jih stalno soočiti s tem, kaj smo se zmenili, da je potrebno storiti da otrok ne bo	Pričakovanja se konkretno pove staršem	Načrt pomoči	Ocena ogroženosti

	več ogrožen do te mere..			
G33	..in jih stalno spodbujati, da to skušajo izpolniti oziroma iskat, kako jim lahko še pomagamo, da bodo to izpolnili.	Podpora pri uresničevanju dogovorov	Sodelovanje s starši	Delo z družino
G34	Včasih se starši na to odzovejo in spremenijo zadeve, včasih tudi ne.	Ravnanje staršev ni predvidljivo	Sodelovanje s starši	Delo z družino
G35	Tudi v tem primeru jih moramo soočiti, da stvari niso okej, soočati sproti z novimi poročili vrtcev, šol, da tudi tam stvari niso okej.	Spremljanje družine	Sodelovanje s starši	Delo z družino
G36	Soočimo jih tudi s tem, da če ne bomo mogli na ta način, da se dogovorimo, bomo mogli narediti predlog za izrek nekega ukrepa na sodišče.	Starše soočimo s postopki	Sodelovanje s starši	Delo z družino
G37	Skratka, ves čas pri svojem delu želim imeti tak odkrit odnos z ljudmi, da tudi takrat ko dam predlog na sodišče, ki bo posegel v njihovo starševsko pravico, da to vedno in tudi vedo zakaj, kako je prišlo do tega.	Iskrenost	Sodelovanje s starši	Delo z družino
G38	Zdej to, kdaj veš kakšni so tisti alarmantni znaki, je spet odvisno od vsakega otroka posebej, od okoliščin.	Odvisno od otroka in družinskega okolja	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
G39	Zagotovo je tlele kok je otrok star, za kakšno obliko ogroženosti gre.	Delamo skladno z oceno ogroženosti	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
G40	Razlika je, ali so to predšolski otroci, ki jih starši ne redno vozijo v vrtec, ali je to nek najstnik, ki je samomorilen in bi potreboval psihiatrično pomoč in noče hoditi, starši pa tudi rečejo, da ni treba da hodi.	Odvisno od otroka in družinskega okolja	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
G41	Zelo različni primeri so, težko je reči nasplošno kateri so tisti razlogi.	Odvisno od otroka in	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka

		družinskega okolja		
G42	Lahko bi rekla, da takrat, ko se načrt pomoči ne izpolnjuje, ko starši ne sodelujejo..	Starši ne sodelujejo	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino
G43	.. ko se škoda na otroku veča.	Otrok vedno bolj ogrožen	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
G44	Do sedaj imamo izkušnje take, to govorim odkar velja DZ, imamo v glavnem izkušnje z začasnimi predlogi, torej predlogi na sodišče za začasen odvzem otroka za tisto nujno dejanje odvzema otroka, ko je treba v sedmih dneh potem oddat na sodišče predlog.	Nujni odvzem	Kateri odvzem je pogostejši	Odvzem otroka
G45	Teh predlogov smo imeli kar nekaj, to so bile vse hitre odločitve. V vseh teh primerih je šlo za visoko stopnjo ogroženosti.	Visoka ocena ogroženosti	Nujni odvzem	Odvzem otroka
G46	Šlo je v zadnjih primerih, da smo izvedli, da gre za novorojenčke ali majhne otroke, ki so jih mamice zapustile ali so odvisnice od drog ali drugih substanc.	Družinske okoliščine	Izdelava ocene ogroženosti	Ocena ogroženosti
G47	Tu je bila ogroženost taka, da se je dalo presoditi zelo na hitro. Ogroženost novorojenčka je bistveno večja kot če je otrok starejši.	Družinske okoliščine	Izdelava ocene ogroženosti	Ocena ogroženosti
G48	V takih primerih, ki sem jih omenila, smo tudi ugotovili, da socialna mreža teh mamic ne funkcionira, ali je nimajo ali je čisto neustrezna.	Socialna mreža	Izdelava ocene ogroženosti	Ocena ogroženosti
G49	Tako da ni bilo druge možnosti, kot podati na sodišče predlog za začasni ukrep odvzema otroka.	Tehten razlog	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka

G50	Sodišče je v vseh teh primerih sledilo našim ugotovitvam.	Sodišče odloči ali je odvzem potreben	Način dela	Odvzem otroka
G51	Podali smo tudi en predlog za ukrep trajnejšega značaja za odvzem otroka. To je šlo za zelo zelo dolgotrajno obravnavo družine na CSD na več referatih, v povezavi z različno kompleksno problematiko družine, ki se je vlekla že iz zgodnjega otroštva otroka.	Ukrep trajnejšega značaja	Ukrepi	Delo z družino
G52	..in so bile prej poskušane različne stvari, upoštevana je bila postopnost in je bilo to v bistvu na koncu videt kot edina možnost, ker so bile ostale že izčrpane.	Do odločitve pride postopoma	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
G53	Škoda na otroku se je pa večala.	Otrok vedno bolj ogrožen	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
G54	Zdaj če govorimo o oceni ogroženosti je treba povedat, da se znotraj termina pojavlja več različnih pojmovanj kaj naj bi to bilo.	Ocena ogroženosti ima več pomenov	Mnenje socialnih delavk	Ocena ogroženosti
G55	Nekaj je ocena ogroženosti, ki je bila predstavljena v skladu z ZPND v kaljenju, torej gre za besedo, lahko gre za osnovno stopnjo ogroženosti, srednjo ali visoko.	Pokaže ali je treba v odvzem	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti
G56	In to je dokaj kratka zadeva, kjer se opredeli kakšna je ogroženost otroka glede na njega, kok je star, kakšne so njegove osebnostne značilnosti,	Družinske okoliščine	Izdelava ocene ogroženosti	Ocena ogroženosti
G57	..kakšno je njegovo okolje, ali je podporno ali ni podporno ..	Socialna mreža	Izdelava ocene ogroženosti	Ocena ogroženosti
G58	..in kakšna je nevarnost, da bi se ta ogroženost še nadaljevala.	Ali se bo ogroženost nadaljevala	Izdelava ocene ogroženosti	Ocena ogroženosti

G59	Potem pa so ocene ogroženosti, ki jo delamo na področju ogroženega otroka na našem centru, je pa dokument, ki je obširen in traja njegova izdelava dolgo časa.	Obsežen dokument	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti
G60	Potrebno je pridobiti poročila institucij, ki družino obravnavajo,	Vključena poročila drugih institucij	Izdelava ocene ogroženosti	Ocena ogroženosti
G61	..moraš biti v stiku z družino, družinskimi člani, da se oceni tudi ta dinamika med družinskimi člani.	Pomembna dinamika	Pogovor	Delo z družino
G62	Treba je bit tudi na terenu, da se vidi, kako družina funkcionira v tem okolju, da se oceni družinsko okolje.	Obisk na domu	Sodelovanje s starši	Delo z družino
G63	Skratka je treba tudi širšo socialno mrežo ocenit in pridobiti informacije.	Socialna mreža	Izdelava ocene ogroženosti	Ocena ogroženosti
G64	Torej gre za dokument, ki nastaja tekom daljšega časovnega obdobja. Ta dokument ni dokončen, ampak se lahko spreminja glede na to, da so stvari žive in ne gre za neko statično zadevo.	Spremljaš situacijo in temu prilagajaš oceno ogroženosti	Delo skladno z oceno ogroženosti	Ocena ogroženosti
G65	Ta dokument je bolj poglobljen in iz več zornih kotov vidimo stvari.	Jasno vidiš stvari	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti
G66	Iz izkušenj lahko rečem,.. ko mi ni popolnoma jasno kaj in kako, si rečem, da je treba napisati stvari na papir in potem res vidiš kaj in kako. Kar imaš v glavi ni vedno nekako sto procentno.	Jasno vidiš stvari	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti
G67	Če pa imaš poročilo zdravnika in prebereš in prepíšeš točno tisto, kar je napisal in spet iz naslednjega dokumenta enako, potem se te stvari vidijo veliko bolj	Vključena poročila drugih institucij	Izdelava ocene ogroženosti	Ocena ogroženosti

	jasno in objektivno. Kaj je za narediti se res pokaže bolj jasno.			
G68	..če govorimo od aprila dalje, je bilo na našem centru več teh predlogov za začasni ukrep, kot trajnejšega značaja.	Nujni odvzem	Kateri odvzem je pogostejši	Odvzem otroka
G69	Multidisciplinarno povezovanje se mi zdi kadar gre za ogroženega otroka nujno. Brez tega si pravzaprav ne predstavljam, kako bi lahko delala.	Povezovanje je pomembno	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
G70	Izkušnje so dobre.	Dobre izkušnje	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
G71	To kar je zgleda sistemska težava že vrsto let je to, da se zdravniki ne udeležujejo redno teh multidisciplinarnih sestankov. Kar se mi zdi velika škoda.	Zdravniki niso odzivni	Vabljeni različne institucije	Multidisciplinarno povezovanje
G72	Pač pri otrocih so zdravniki v življenju staršev bolj pomembni, jim verjamejo. Kot taki so v multidisciplinarnem timu pomembni tudi v tem, da oni staršem lahko poročajo – lejte ni dobro, da delate na ta način. To kar starši slišijo iz ust zdravnikov lažje verjamejo, kot socialni, ki ni tako priljubljena.	Sodelovanje zdravnikov dragoceno	Vabljeni različne institucije	Multidisciplinarno povezovanje
G73	Tko za načrtovanje nekega dela z otrokom, zdravnike zelo pogosto rabimo za izdajo raznih napotnic, usmerjanje kam.	Sodelovanje zdravnikov dragoceno	Vabljeni različne institucije	Multidisciplinarno povezovanje
G74	Zdej to, da imamo različna mnenja se mi ne zdi nič narobe, se mi zdi celo zelo fajn.	Vsaka institucija drugače vidi situacijo	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
G75	Fajn je, da ta mnenja razložimo drug drugemu, kako smo do	Institucije vidijo otroka v	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje

	njih prišli. Vsak vidi stvar iz svojega konca.	več različnih situacijah		
G76	Zato se mi to zdi obogatitev in manj možnosti, da maš te slepe pege.	Dobre izkušnje	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
G77	Vsaka od institucij oziroma strokovnjak vidi družino iz svojega zornega kota, pediater se usmerja zgolj na otroka, mamina psihiatrinja bo zagovarjala zgolj mamo, policijo bo zanimalo ali je kaznivo ali ni, vsak ima torej svoj zorni kot, ki je čisto legitimen, to je narava njegovega dela.	Vsaka institucija drugače vidi situacijo	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
G78	Se mi zdi, da če se usedemo skupaj in se odkrito pogovarjamo, svoja mnenja usklajujemo, lahko dobimo veliko širšo sliko.	Uredi se marsikaj	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
G79	Včasih se ne uspemo čisto uskladiti, ampak to je proces znotraj katerega je treba ne se ustrašit in ne nehat delat, ampak se pogovarjati. Več kot je nekih nejasnosti, kdaj tudi kak nesporazum, več se je treba pogovarjati tako da pridemo vsi na enako točko.	Dobro sodelovanje se gradi	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
G80	Sej vsi delamo zato, da bo otrokom v redu.	Vsak se drži dogovorov	Naloge multidisciplinarnega tima	Multidisciplinarno povezovanje
G81	Nasplošno se mi zdi fajn,	Zakon je OK	Pozitivno mnenje	DZ
G82	Zdi se mi, da imamo na centru veliko več možnosti za delo z družino kot smo ga imeli prej. V smislu kadar ne želijo sodelovati.	CSD ima več možnosti	Pozitivno mnenje	DZ
G83	Sej ko starši želijo sodelovati, ne rabimo	Dobro sodelovanje s	Sodelovanje s starši	Delo z družino

	nobenega zakona praktično.	starši je temelj za spremembe		
G84	Gre za to, da ti zakon omogoča izrekanje nekih ukrepov, več možnosti imamo za to, ko se starši v nekem določenem koraku zaustavijo in ne morejo več naprej, mi pa se bojimo, da če bodo toliko časa stali na tej stopnički, se bo otroku delala škoda.	Veliko možnosti za zaščito otroka	Pozitivno mnenje	DZ
G85	V tem primeru nam DZ daje možnost, da mi predlagamo sodišču, da naložijo staršem, da se morajo premaknit, npr morajo peljat otroka k zdravniku, se morajo vključit v svetovanje ali nekaj podobnega.	Vključitev v določene storitve	ukrepi	Delo z družino
G86	...vmesne možnosti pred tistim hudim ukrepom, ko je treba otroka odvzeti iz družine.	Različni ukrepi, milejši od odvzema otroka	Ukrepi	Delo z družino
G87	Tega prej po ZZZDR nismo imeli, ta je omogočal, da se z družino poskušamo pogovarjat, jih motivirat, če tega niso hoteli pa smo bili bolj bosi.	Ni bilo milejših ukrepov	Pred Družinskim zakonikom	DZ
G88	Potem je tukaj bil le še odvzem ali namestitve v zavod. Zdaj je tu več možnosti.	Ni bilo milejših ukrepov	Pred družinskim zakonikom	DZ
G89	Tudi kar je glede sodelovanja s sodišči moram zelo pohvalit,	Sodniki sledijo CSDju	Pozitivno mnenje	DZ
G90	Nas jemljejo kot kompetentne sogovornike, praktično sledijo vsem našim predlogom.	Sodniki sledijo CSDju	Pozitivno mnenje	DZ
G91	Veliko predlogov za začasne ukrepe smo dali, ..šle vse razen enega. Kar pomeni, da najbrž znamo tudi dobro pisat stvari in jih	Sodniki sledijo CSDju	Pozitivno mnenje	DZ

	utemeljit, da tudi sodišče prepozna naše pisanje kot neka dejstva, da jim verjame in da nas sodišče jemlje kot kompetentnega sogovornika.			
G92	Kar se tiče vsebinskega dela in kako to vpliva na moj odnos z ljudmi, tudi vidim kot nekaj pozitivnega ane,	CSD ohranja svetovalno vlogo	Pozitivno mnenje	DZ
G93	ker so ti predlogi na sodišče še vedno lahko kot neka palca.	Odločati mora poseben organ	Pozitivno mnenje	DZ
G94	Z ljudmi najprej poskušamo, da mi skupaj delamo, jim gremo naproti, jim povemo, da bomo najprej skupaj poskusli, če pa ne bo šlo, potem bo treba sodišče vključit.	Več prostora za delo z ljudmi	Pozitivno mnenje	DZ
G95	Majo starši več enih možnosti, da probajo svoje moči aktivirat, če bo le šlo.	CSD ima več možnosti	Pozitivno mnenje	DZ
G96	Nismo več v tisti vlogi, da se najprej lepo pogovarjamo, potem pa kaznujemo. Ampak zdej kaznujejo eni drugi. Tako da v tem smislu je okej.	Odločati mora poseben organ	Pozitivno mnenje	DZ
G97	So pa tudi stvari, ki pa se v praksi kažejo, da niso okej in bi jih bilo treba spremenit. To je najbrž posledica tega, da so zakon pisali ljudje, ki niso izhajali iz prakse.	Zakon pisali ljudje, ki niso izhajali iz prakse	Negativno mnenje	DZ
G98	Potrebno je določiti preživnino za vse otroke, ki grejo v rejništvo ali zavod, ... zakonodajalec, ki je to pisal najbrž ni imel pred sabo slike, da starši od katerih so otroci bili odvzeti mogoče niso zaposleni ali pa nimajo denarja, večina jih je na	Določanje preživnine za odvzete otroke	Negativno mnenje	DZ

	denarnih pomočeh, komaj preživijo sebe, kaj šele da bi še plačevali preživnine, ki ne sme biti manj kot 80€, kaj šele ko imajo več otrok.			
G99	Otrokom je treba postaviti skrbnika, ki bo otroku odprl račun. Po naših izkušnjah so v zavod nameščeni tudi otroci, za katere starši niso nujno tako slabo skrbeli in bi lahko oni skrbeli za njihovo premoženje. Zakaj mi kar domnevamo, da oni ne znajo tega, ne zmorejo. Zakaj rabimo nekoga drugega, npr. vzgojitelja.	Določanje skrbnika za račun otroka	Negativno mnenje	DZ
G100	..ko ti delaš z ljudmi, ti veš da je nekaj malo čudno. Tukaj recimo bi bila potrebna sprememba.	Zakon pisali ljudje, ki niso izhajali iz prakse	Negativno mnenje	DZ
G101	Zdej po novem DZ, po interpretaciji ministrstva in inšpekcije se otrok v krizne centre ne namešča s soglasjem staršem ali ker se je otrok sam odločil. To sedaj ni več mogoče. Po interpretaciji ministrstva, je treba zdej vsakega otroka odvzeti, da lahko gre v krizni center.	V krizni center se namešča le odvzete otroke	Negativno mnenje	DZ
G102	Tuki imam jaz neke pomisleke. Ker mislem, da niso vsi primeri taki, da so starši naredili nekaj tako hudo narobe in da tako ogrožajo otroka, da bi ga morali prav odvzeti, če se želi za nekaj dni umakniti v krizni center.	V krizni center se namešča le odvzete otroke	Negativno mnenje	DZ
G103	Skladno z DZ se na sodišče pošlje predlog, ki je zahteven za napisat.	Namesto odločb,	Vpliv DZ	DZ

		predlogi za odvzem		
G104	Ampak jaz imam veliko let izkušenj in smo prej pisali odločbe, se mi ne zdi zdej v tem smislu, da je to nekaj novega ali nekaj kar ne bi znala.	Namesto odločb, predlogi za odvzem	Vpliv DZ	DZ
G105	Pozoren moraš biti, da pišeš tako, da sodišče lahko prepozna neke dokaze, da zna prepoznati postopnost.	Predlog za odvzem mora biti dobro napisan	Vpliv DZ	DZ
G106	DZ je prežet s tem, da je najprej odgovornost za otroka na starših, nato država in poudarja, da je pomembna postopnost ukrepov.	Do odločitve pride postopoma	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
G107	Sodišče bo sledilo našemu predlogu za ukrep, če bomo s tem ukrepom pokazali, kaj smo mi vse že s starši skušali narediti, kakšne vse oblike pomoči in vendar ni šlo in smo prišli do tja, da ne moremo več na ta način. Če to uspeš sodišču jasno napisati, potem ni problem.	Predlog za odvzem mora biti dobro napisan	Vpliv DZ	DZ
G108	Mi se tudi poslužujemo, da ko napišemo ta predlog, ga damo za prebrat še enemu ali dvema kolegoma.	Napisan predlog preberejo sodelavci	Dobra praksa	Delo na področju zaščite otrok
G109	Predlogi so zelo dolg dokument in obširen, sploh ko gre za družine, ki jih že dlje časa obravnavamo. Imamo veliko dokumentov in potem ko to pišeš mogoče spregledaš nekatere stvari, zato nekdo, ki primera ne dobro pozna, lahko opazi, da si se ponavljal ali česa nisi jasno napisal.	Napisan predlog preberejo sodelavci	Dobra praksa	Delo na področju zaščite otrok
G110	Dobra praksa je delo v timu na našem centru, ker smo res povezani v	Podpora sodelavcev	Dobra praksa	Delo na področju zaščite otrok

	smislu, da si priskočimo na pomoč brez najmanjše zadrege in dileme kadarkoli.			
G111	..delo zna biti nepredvidljivo časovno, ko greš na teren in ne veš kaj bo. Če boš odvezel otroka, boš moral naslednjih 12 ur delat isto stvar, zato se mi zdi da je sodelovanje res dobra praksa.	Sodelovanje z drugimi na terenu	Dobra praksa	Delo na področju zaščite otrok
G112	Mislim pa, da je to stvari, ki nastaja in se je ne da predpisat, ampak je povezana s klimo, odnosi tekom daljšega časovnega obdobja.	Dober tim in sodelovanje se gradi	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otrok
G113	Kot dobro prakso bi izpostavila tudi, ko sem prej omenila, da si pomagamo pri pisanju predlogov na sodišče.	Napisan predlog preberejo sodelavci	Dobra praksa	Delo na področju zaščite otrok
G114	Če bi delala brez podpore, to niti ni izziv, ampak jaz si tako sploh ne predstavljam delat, to je totalen stres.	Vse delat sam	Izziv	Delo na področju zaščite otrok
G115	Če si brez podpore ožjega tima in vodstva, potem tega dela praktično ne moreš opraviti, sploh pa ne dolgo časa, ker je tako stresno.	Ni podpore vodstva pri delu	Izziv	Delo na področju zaščite otrok
G116	Kot izziv bi rekla DZ, ker omogoča veliko neke kreativnosti.	Zakonodaja	Izziv	Delo na področju zaščite otrok
G117	Zakonik sicer govori, katero so vsi tisti ukrepi, ki jih sodišče lahko izreče, ter nadalje piše predvsem ti in tisti, ki jih strokovni delavec ne izmisli, ampak oblikuje. To bo praksa pokazala kateri bodo ti ukrepi. To se mi zdi, da pusti neko kreativnost. To je nek izziv, če ti delaš, vidiš, ugotavljaš in iščeš neke rešitve.	Socialna delavka oblikuje ukrep	Vpliv DZ	DZ

G118	Sej tudi tak ukrep, ko gre za nadzor starševske skrbi in je tako tudi zapisan, pravzaprav nič ne pove, tudi tu se pokaže neka kreativnost. Za vsak posamičen primer moraš ti sodišču opredeliti kaj bo nadzor starševske skrbi pomenila, kako se bo izvajala.	Socialna delavka oblikuje ukrep	Vpliv DZ	DZ
G119	Absolutno več ljudi.	Več zaposlenih	Predlogi	Delo na področju zaščite otrok
G120	Že nekaj let in sploh iz meseca v mesec je bolj neobvladljivo stanje, ker nas je res premalo.	Dela ni mogoče več kvalitetno opravljati	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otrok
G121	Delo ni kvalitetno opravljeno, ni pravočasno, ni vedno vse opravljeno.	Dela ni mogoče več kvalitetno opravljati	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otrok
G122	Enostavno zato, ker ne gre. Zato je to stresno za vsakega od nas.	Najtežje področje	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otrok
G123	Najprej več ljudi.	Več zaposlenih	predlogi	Delo na področju zaščite otrok
G124	Prihaja tudi do tega, da so neke spremembe zakonov, neke nove naloge, ki prihajajo na center, brez da bi bili o tem obveščeni.	Nove naloge, isto zaposlenih	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otrok
G125	Skratka, nova dela, nove naloge in nove odgovornosti, ljudi pa isto.	Nove naloge, isto zaposlenih	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otrok

INTERVJU 8:

	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA
H1	Še vedno je veliko fizičnih oblik nasilja	Fizično nasilje	Fizično nasilje	Oblike nasilja v družini
H2	..fizičnega kaznovanja,	kaznovanje	Fizično nasilja	Oblike nasilja v družini
H3	Psihičnega nasilja kot nekega čustvenega izsiljevanja, manipulacije	Čustveno izsiljevanje	Čustveno nasilje	Oblike nasilja v družini
H4	..kar je tudi najmanj prepoznano in ovrednoteno kot nasilje.	Težje dokazljivo psihično nasilje	Psihično nasilje	Oblike nasilja v družini

H5	Zanemarjanje, to je zagotovo na prvem mestu.	Zanemarjanje	Zanemarjanje	Oblike nasilja v družini
H6	Šole	Šola	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
H7	Vrtci	Vrtec	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
H8	V primerih konfliktnih razvez, starša prijavljata drug drugega.	Starši med postopkom razveze	Znotraj družine	Prijava nasilja na CSD
H9	Drugače pa kdaj, redko, ampak se zgodi, tudi drugi družinski člani, kakšna babica, teta, novi partnerji.	Sorodniki	Znotraj družine	Prijava nasilja na CSD
H10	Največ javne institucije	Javne institucije	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
H11	Policija	Policija	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
H12	Čist odvisno od primera do primera, odvisno od situacije.	Različni postopki	Odvisno od okoliščin	Postopek po prejemu prijave nasilja
H13	Najprej je treba pogledat, kako bi najbolj zaščitili otroka, da ga čim manj izpostavimo.	Zaščita žrtve	Prvi stik z družino	Postopek po prejemu prijave nasilja
H14	Jaz se zelo pogosto poslužujem tega, da skličem tim, da naredimo načrt dela.	Skliče se tim strokovnih delavcev znotraj CSD	Timski sestanek	Postopek po prejemu prijave nasilja
H15	Multidisciplinarni tim, kjer so prisotni poleg še vrtci, šola, policija in druge institucije.	Multidisciplinarni tim	Timski sestanek	Postopek po prejemu prijave nasilja
H16	Načrt dela je pa res usmerjen v to, kako zaščititi otroka	Izdelava načrta pomoči	Načrt pomoči	Postopek po prejemu prijave nasilja
H17	Kako ga zaslišat oziroma kako pridobiti nove potrebne informacije, ki jih potrebuje tudi policija, da ne prihaja do ponovne viktimizacije, torej da ga ne zaslišujemo ponovno in ponovno.	Skupaj s policijo se opravi pogovor z otrokom	Pogovor z otrokom	Postopek po prejemu prijave nasilja
H18	Seveda kdaj kadar je vsebina prijave taka, se gremo mi sami	Pogovor z otrokom	Pogovor z otrokom	Postopek po prejemu prijave nasilja

	takoj pogovarjat z otrokom, da preverimo kakšna je ta ogroženost in ali so potrebni nujni ukrepi.			
H19	Jaz zagovarjam, da je treba delat s celo družino skupaj, ker gre tako tudi za sistemski pristop.	Oba vabljeni na pogovor	pogovor	Delo z družino
H20	Da delamo z družinskimi člani, zelo fajn je, da delamo skupaj z njimi, če nam primer le to omogoča.	Otrok prisoten, če ga konkretne naloge vključujejo	pogovor	Delo z družino
H21	Krepiti je treba moč družine.	Delo iz perspektive moči	Sodelovanje s starši	Delo z družino
H22	Ko delamo z družino, poiščemo varovalne dejavnike družine, kaj v družini deluje, tisto kar družina razume, kar je sposobna razumeti.	Podpora pri uresničevanju dogovorov	Sodelovanje s starši	Delo z družino
H23	Potrebno je veliko strokovnega znanja, imet občutek za ljudi in čas, da lahko ustvariš delovni odnos, tak odnos, da bo spremembe v družini omogočil.	Dobro sodelovanje s starši je temelj za spremembe	Sodelovanje s starši	Delo z družino
H24	Meni iskreno ni pomembno v okviru katerega pooblastila, naloge, storitve to delam, ker je povsod najbolj pomembno, da stremim k oblikovanju delovnega odnosa in nekega sodelovanja.	Sodelovanje s starši	Sodelovanje s starši	Delo z družino
H25	Ne zmanjšujejo se rizični dejavniki.	Ni spremembe, kljub sodelovanju	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
H26	Če govorimo o nasilju, zanemarjanju, ni nekih vidnih sprememb.	Ni spremembe, kljub sodelovanju	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
H27	Tudi okolica še vedno poroča o istih stvareh, o katerih so poročali že prej.	Druge institucije poročajo o ne izboljšanju	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino

H28	Ful je težka odločitev.	Težka odločitev	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
H29	Po vseh teh letih lahko rečem, malo zaupam svoji intuiciji, sledimo strokovni oceni, ki jo imamo.	Delamo skladno z oceno ogroženosti	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
H30	Zelo je pomembna ocena ogroženosti, ki je napisana dobro, kjer se dobro vidi pregled rizičnih dejavnikov.	Delamo skladno z oceno ogroženosti	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
H31	Zelo pomemben mi je odnos s starši, predvsem kako zmorejo oni kritično videt, sprejet.	starši so kritični do svojih dejanj	Okoliščine v družini se izboljšujejo	Delo z družino
H32	Čim vidiš, da se s starši vrtiš v nekem začaranem krogu in je vse isto in isto, se vse ponavlja ...	Ponavljanje ogrožajočih dogodkov	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
H33	..nujnem odvzemu, ko moraš slediti oceni tukaj in zdaj in narediti kar si ocenil.	Odločimo se glede na trenutno stanje	Nujni odvzem	Odvzem otroka
H34	Ko vidiš, da ni sprememb, ni kapacitet, zaradi različnih razlogov in starši res ne zmorejo.	Starši ne zmorejo	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino
H35	Ali je to odvisnost, ali je to bolezen, ali res neka huda oblika zanemarjanja in starša tega ne zmoreta preseči.	Starši ne zmorejo	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino
H36	Men je ključen ta odnos staršev, kok so sposobni videt in razumet kaj se gremo.	Starši so pripravljene nekaj narediti	Okoliščine v družini se izboljšujejo	Delo z družino
	Če so nekritični, če ne naredijo stvari, ki so potrebne, potem je nesmiselno.	Starši ne sodelujejo	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino
H38	Po drugi strani, kar je nekako najmočnejše, moraš vedno met tega otroka pred sabo, kaj bi bilo za njega	Ali bo odvzem otroku pomagal	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka

	najboljše in kako njemu pomagat.			
H39	Jaz ko govorim o oceni ogroženosti, govorim kot o neki metodi dela.	Metoda dela	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti
H40	Ni mi to samo nek dokument, ki je narejen.	Pomembna vloga pri odvzemu	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti
H41	Vedno, ko delam z družino, gledam skozi oči teh rizičnih, varovalnih dejavnikov in nekega povzetka tega ravnovesja.	Spremljaš situacijo in temu prilagajaš oceno ogroženosti	Delo skladno z oceno ogroženosti	Ocena ogroženosti
H42	Pri meni ima to velik pomen. Mogoče dost večji, kot je razviden iz neke dokumentacije, ki je napisana.	Pomembna vloga pri odvzemu	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti
H43	Kdaj imam tako na hitro napisano, ampak vse kar delam, skoz delam oceno ogroženosti.	Lažje se dela z družino	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti
H44	Ocena ogroženosti vedno nastaja	Spremljaš situacijo in temu prilagajaš oceno ogroženosti	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti
H45	Bolj kot nek dokument, je to neka metoda, tehnika, ki ves čas pomaga pri presoji.	Metoda dela	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti
H46	Jaz v moji praksi, da je nekaj pol pol.	Približno enako nujnih odvzemov in odvzemov skozi delovni odnos	Kateri odvzem je pogostejši	Odvzem otroka
H47	Kar nekaj je bilo takih primerov, da smo imeli odprt postopek že nekaj časa, potem pa se je nekaj zgodilo in smo mogli reagirati z nujnim odvzemom oziroma prej smo rekli začasno odločbo.	Z družino vzpostavljen delovni odnos, zgodi se ogrožajoč dogodek	Kateri odvzem je pogostejši	Odvzem otroka
H48	Jaz bi težko rekla katerih bo več	Težko vprašanje	Kateri odvzem je pogostejši	Odvzem otroka

H49	Je pa čisto druga narava dela.	Odvisno za kateri odvzem gre	Način dela	Odvzem otroka
H50	Nujni odvzem je mogoče celo lažji.	Postopkovno lažji	Nujni odvzem	Odvzem otroka
H51	Ti prideš na teren, vidiš in oceniš in nato to spelješ. In potem pustiš dogajanje, da teče.	Odločiš se glede na trenutno stanje	Nujni odvzem	Odvzem otroka
H52	Pri nekem rednem postopku pa je treba čas, da delaš, se pogovoriš, narediš pregled rizičnih dejavnikov.	Dolgotrajni proces, stalno odločanje ali bo odvzem ali ne	Do odvzema pride tekom sodelovanja z družino	Odvzem otroka
H53	Vrednotiš, reflektiraš, evalviraš.	Stalna evalvacija	Do odvzema pride tekom sodelovanja z družino	Odvzem otroka
H54	Ful se mi zdi pomembno.	Povezovanje je pomembno	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
H55	En vidik je to, da je zelo pomembno, da stroke znamo in zmoremo izmenjati svoje znanje in stališča, svoje poglede in informacije, ki jih dobimo, ker so različne.	Vsaka institucija drugače vidi situacijo	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
H56	Drugo je, da si mal prerazporedimo odgovornost. Včasih je tako, da mislimo, da je vse le naša naloga, pa ni ane.	Vsaka institucija ima svoje naloge	Naloge multidisciplinarnega tima	Multidisciplinarno povezovanje
H57	Tukaj lahko zelo dobro sodelujemo tudi z drugimi službami.	Multidisciplinarno povezovanje je v pomoč	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
H58	Tko da jaz v osnovi imam zelo dobre izkušnje.	Dobre izkušnje	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
H59	Se pa tudi druge službe srečujejo s preobremenjenostjo, dolgimi čakalnimi vrstami.	Omejitve	Vabljeni različne institucije	Multidisciplinarno povezovanje
H60	..manj pooblastili in zato slabšim pogledom v družino.	Omejitve	Vabljeni različne institucije	Multidisciplinarno povezovanje
H61	Treba se je dobivat, se pogovarjat in skupi delat.	Dobro sodelovanje se gradi	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje

H62	Zato sem jaz naklonjena taki obliki sodelovanja.	Dobre izkušnje	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
H63	Jaz sem temu naklonjena.	Zakon je OK	Pozitivno mnenje	DZ
H64	To, da je sodišče prevzelo to odločitev o odvzemu, je dobrodošla sprememba.	Pristojnost sodišča	Pozitivno mnenje	DZ
H65	Prav da je neka pravna varnost zagotovljena vsem ljudem in nas v nekem delu razbremeni neke odločitve.	Odločati mora poseben organ	Pozitivno mnenje	DZ
H66	Čeprav še vedno nastopamo kot predlagatelji, še vedno smo mi tisti, ki smo v prvi bojni vrsti.	Izpostavljenost socialnih delavk	Negativno mnenje	DZ
H67	Če bomo nadaljeval, če se bomo znali s sodniki slišati, sodelovati, razumeti, je DZ samo plus.	Pomembno sodelovanje s sodiščem	Vpliv Družinskega zakonika	DZ
H68	Težko je govoriti, ker je za nami šele kratek čas, so za nami šele prvi primeri.	Doba evalvacija	Čas evalvacija	DZ
H69	Vsi se še malo lovimo, mi in sodišče.	Ni dovolj znanja	Negativno mnenje	DZ
H70	In so tudi še kakšne luknje v zakonu, ko nam kake stvari ne grejo skozi,	Komentarji	Negativno mnenje	DZ
H71	..zadeve na katere moramo biti pozorni, moramo se še učiti.	Ni dovolj znanja	Negativno mnenje	DZ
H72	Iz strani naši zakonodajalcev ni bila narejena neka ocena stanja.	Zakon pisali ljudje, ki niso izhajali iz prakse	Negativno mnenje	DZ
H73	..pavšalno razmišljanje, da bo to manj dela za nas povzročalo. Po prvih ocenah je razvidno, da imamo ful več dela.	Še več dela	Negativno mnenje	DZ

H74	To pisanje predlogov je nov način dela za nas	Namesto odločb, predlogi za odvzem	Vpliv DZ	DZ
H75	Vključujejo se odvetniki, so pritožbe, moramo biti na sodišču, veliko obremenitev za nas.	Zastopanje koristi otroka na sodišču	Negativno mnenje	DZ
H76	Prej smo napisali odločbo in je bila zadeva v večini primerov zaključena. Če so bile pritožbe, je to reševalo ministrstvo.	Pisanje dokumentov in odgovorov odvetnikom	Negativno mnenje	DZ
H77	..smo pa mi v neki vlogi predlagatelja vedno bolj vključeni v celotno postopek tudi po sami odločitvi.	Še več dela	Negativno mnenje	DZ
H78	Na sodišču nismo enakovredni odvetnikom, ki so naši nasprotniki, nismo večji v postopku.	Vključujejo se odvetniki	Negativno mnenje	DZ
H79	Centri naj bi se okrepili z nekimi prazniki s pravosodnim izpitom. Vendar ali bo znal pravnik s pravosodnim izpitom enakovredno iti naprot enemu odvetniku, ki je plačan zato da se bori in ima afinitete malo drugače kot nek CSD ali pravnik s pravosodnim izpitom.	Vključujejo se odvetniki	Negativno mnenje	DZ
H80	Torej lahko se vprašamo, kako se torej v sodni dvorani znajti in utemeljiti svoje predloge.	Zastopanje koristi otroka na sodišču	Negativno mnenje	DZ
H81	..se bomo mogli naučiti še bolje utemeljiti razloge zakaj odvzem, ne bo več dovolj da napišemo, da je otrok	Predlog za odvzem mora biti dobro napisan	Vpliv DZ	DZ

	ogrožen. Napisati je treba, da je otrok ogrožen ker... verjetnost da se mu bo nekaj zgodilo ,ker.. Ni dovolj da se napiše, da ima otrok čustvene težave, ampak čustvene težave se kažejo kot ..			
H82	Tu potrebujemo še veliko časa, mi in ostali.	Ni dovolj znanja	Negativno mnenje	DZ
H83	Po drugi strani pa ne vem kako smo pravno zaščiteni.	Izpostavljenost socialnih delavk	Negativno mnenje	DZ
H84	Če nam predlog pade, lahko ker niti nismo narobe ocenili, ampak je prišlo v družini do spremembe, lahko se zgodijo še preden pride zadeva na sodišče, se pridobijo novi dokazi in se zadeve spremenijo, predlog pade. Družina nas lahko toži in tukaj so lahko tudi kakšne odškodnine.	Možna tožba	Negativno mnenje	DZ
H85	Na sodišču je tako, da sodniki so zaščiteni, kadar pride do neke odškodnine. Kako bomo kriti pa socialni delavci, ne zna nihče odgovoriti.	Možna tožba	Negativno mnenje	DZ
H86	Kar jaz rada poudarim je, da zaradi tega vdora te pravne stroke v naše delo, mi ne smemo pokleknit.	Strah kaj bo s stroko	Vpliv DZ	DZ
H87	Zavedati se moramo, da če bo kdo znal narediti oceno ogroženosti, jo znamo mi; če kdo zna videti stvari, znamo mi.	Verjeti je treba v stroko	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otroka

H88	Znat se moramo naučit pa to, da bomo vse bolj utemeljili.	Predlog za odvzem mora biti dobro napisan	Vpliv DZ	DZ
H89	Za to se tudi borim in tudi pišem v jeziku socialnega dela in se borim ter si želim, da ne pokleknemo.	Verjeti je treba v stroko	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otroka
H90	Naše družinske sodnice na družinskem sodišču kljub vsemu niso navajene tega dela. One so prej ločevale starše, kjer so vedno imele fajt v sodnih dvoranah in niso še tega preklopa naredile, da je tu ključna korist otroka.	Sodišče ne dobro pozna področja zaščite otroka	Negativno mnenje	DZ
H91	Jaz nisem v fajtu z nasprotnim udeležencem, gre za korist otroka. In ali je treba, da je vedno v nevtralni poziciji? Tu je glavna korist otroka.	Zastopanje koristi otroka na sodišču	Negativno mnenje	DZ
H92	Tudi sodišče bo moglo tudi še kakšne stvari narediti, sploh tam kjer so odvetniki in še spreobračajo besede.	Sodišče ne dobro pozna področja zaščite otroka	Negativno mnenje	DZ
H93	Kako zaposliti več ljudi ter jih dobro izobraziti.	Novo zaposleni potrebujejo mentorstvo	predlogi	Delo na področju zaščite otroka
H94	Če imamo čas in pogoje, da vzpostavimo dober delovni odnos, so lahko dobri izidi sodelovanja z družino. Imamo cel kup dobrih zgodb.	Vzpostavljanje delovnega odnosa	Dobra praksa	Delo na področju zaščite otroka
H95	Če je bil delovni odnos dober in starši sprejemajo ta ukrep, potem imamo dobre zgodbe, dobra sodelovanja tudi kasneje.	Vzpostavljanje delovnega odnosa	Dobra praksa	Delo na področju zaščite otroka
H96	Najbolj kar nas baše je čas,	Vzeti si čas	Izziv	Delo na področju zaščite otroka

H97	Kljub temu, da nekako imamo pogoje za delo, smo preobremenjeni.	Izgorelost	Izziv	Delo na področju zaščite otroka
H98	Ne moremo z družino delat, ne ker ne znamo, ampak ker so prioritete vedno neke drugje.	Dela ni mogoče več kvalitetno opravljati	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otroka
H99	Torej več ljudi.	Več zaposlenih	Predlogi	Delo na področju zaščite otroka
H100	Da imamo možnost supervizije.	supervizija	Predlogi	Delo na področju zaščite otroka
H101	Da imamo dober tim	Dober tim	Dobra praksa	Delo na področju zaščite otroka
H102	Možnost izobraževanja	Dobra izobraževanja	Predlogi	Delo na področju zaščite otroka
H103	Ne glede na vse, je vedno nekaj novega, področja, kjer se moramo okrepiti.	Dobra izobraževanja	Predlogi	Delo na področju zaščite otroka
H104	Več časa in manj primerov.	Pogoji za bolj kvalitetno opravljeno delo	Predlogi	Delo na področju zaščite otroka
H105	Potrebujemo tudi večjo vrednost v družbi.	Promocija dela	Predlogi	Delo na področju zaščite otroka
H106	Zdi se mi, da smo kar zapostavljeni v primerjavi z drugimi strokovnimi delavci na CSDju, to področje ogroženega otroka je v ozadju.	Cenjeno delo	Predlogi	Delo na področju zaščite otroka

INTERVJU 9:

	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA
I1	Fizično nasilje	Fizično nasilje	Fizično nasilje	Oblike nasilja v družini
I2	Zanemarjanje zaradi alkoholizma v družini	Zanemarjanje zaradi alkoholizma	Zanemarjanje	Oblike nasilja v družini
I3	Vse oblike se pojavljajo	Vse oblike	Vse oblike nasilja	Oblike nasilja v družini
I4	Vrtec	Vrtec	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
I5	Šola	šola	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
I6	Anonimni zaskrbljeni sosedje	Anonimne prijave znotraj socialne mreže otroka	Vsako prijavo se preveri	Prijava nasilja na CSD
I7	tašče	Sorodniki	Socialna mreža	Prijava nasilja na CSD

I8	Policija, ko ob svojem delu npr. lovljenju preprodajalca drog, vidi da dva zasvojenca od drog skrbita za otroka.	Policija	Javna služba	Prijava nasilja na CSD
I9	Najprej primer predebatiram s sodelavkami	Skliče se tim strokovnih delavcev znotraj CSD	Timski sestanek	Postopek po prejemu prijave nasilja
I10	Grem v bazo pogledat, če družino že obravnavamo ali pa smo jo	Ali je družina že bila obravnavana na CSD	Pridobivanje informacij	Postopek po prejemu prijave nasilja
I11	Sledi tim	Multidisciplinarni tim	Timski sestanek	Postopek po prejemu prijave nasilja
I12	Na timu smo se konkretno zmenili kaj in kako bomo naredili.	Izdelava načrta pomoči	Načrt pomoči	Postopek po prejemu prijave nasilja
I13	Jaz sem se v primeru nasilja nad otrokom, rada pogovorila z otrokom.	Pogovor z otrokom	Pogovor z otrokom	Postopek po prejemu prijave nasilja
I14	Se je zgodilo pa pred časom, da se je en odvetnik obesil, da ne smemo pogovora naredit brez vednosti staršev, ampak zdaj po DZ lahko brez vednosti staršev.	Možnost opraviti pogovor z otrokom brez vednosti staršev	Pozitivno mnenje	DZ
I15	Prej smo potem se z otrokom pogovorili skupaj s policijo	Skupaj s policijo se opravi pogovor z otrokom	Pogovor z otrokom	Postopek po prejemu prijave nasilja
I16	Kasneje obvestili o tem tudi starše.	Policija seznani starše o pogovoru z otrokom	Prvi stik z družino	Postopek po prejemu prijave nasilja
I17	Jaz vedno ocenim.	Odvisno od specifične družinske situacije	Pogovor	Delo z družino
I18	Če je en od staršev žrtev in drug nasilen, ne vabim obeh skupaj.	Starša vabljeni ločeno	Pogovor	Delo z družino
I19	Nasploh rada najprej naredim pogovor posebej, ker se mogoče izkaže da bo tako vsak več iskreno povedal.	Starša vabljeni ločeno	Pogovor	Delo z družino
I20	Kasneje tudi skupaj.	Najprej ločen pogovor, nato pogovor s celotno družino	Pogovor	Delo z družino
I21	Vse sproti ocenim in potem iz tega izhajam naprej ter jih vabim torej posebej ali skupaj.	Odvisno od specifične družinske situacije	Pogovor	Delo z družino

I22	Žrtve, torej otroka pa ne zraven nasilnežev.	Otrok ni prisoten	Pogovor	Delo z družino
I23	Pomembno se je uskladiti z vsemi, ki z družino delajo. Torej sodelovanje med nosilko primera in npr nevladno organizacijo, kamor je vključena mama, sodelovanje s šolo, sodelovanje z drugo strokovno delavko, ki dela osebno pomoč.	Povabljeni vsi udeleženi v primeru	Vabljene različne institucije	Multidisciplinarno povezovanje
I24	Če vsi delamo usklajeno, lahko pridemo do kake spremembe. Torej multidisciplinarni pristop pri delu z žrtvijo in družino.	Multidisciplinarno povezovanje je v pomoč	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
I25	Delam pa tudi tako, da poskušam krečiti starše in otroka, tam kjer je močan. Da se ne osredotočamo samo na kaj je narobe in kaj je treba popraviti.	Delo iz perspektive moči	Sodelovanje s starši	Delo z družino
I26	Ko se družina umakne.	Starši ne sodelujejo	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino
I27	Govori da je vse super, ne priznajo kaj se dogaja, niso iskreni ne do mene, ne vem pa a so iskreni do sebe.	Starši ne prevzemajo odgovornosti za svoja dejanja	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino
I28	Delamo skupaj in potem kar naenkrat nehajo sodelovati.	Starši ne sodelujejo	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino
I29	Veliko storilcev iskreno prizna, da je naredila narobe, ve da je naredila narobe, v situaciji pa ne more drugače.	Starši ne zmorejo	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino
I30	Če iskreno govorimo, delamo na tem, napredujemo.	Starši prevzamejo odgovornost za svoja dejanja	Okoliščine v družini se izboljšujejo	Delo z družino
I31	Če pa ni vpogleda v svoje napačno ravnanje, potem pa ni napredka in se vrtimo v začaranem krogu.	Starši ne prevzamejo odgovornosti za svoja dejanja	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino
I32	Potem se pri otrocih v šoli vidi. Oni so ful indikator, otroci in šolsko vedenje, če je	Druge institucije poročajo o ne izboljšanju	Okoliščine v družini se ne izboljšujejo	Delo z družino

	dobra svetovalna tam, da bo opazila.			
I33	Največkrat, ko zveš za nekaj zelo problematičnega, nekaj tveganega.	Ogrožajoč dogodek	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
I34	Ali pa da se je zgodilo nekaj otroku in res ne moraš več peljat stvari in moraš začeti z ukrepi za zaščito otroka.	Otrok vedno bolj ogrožen	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
I35	Je ogroženo zdravje otroka, njegovo življenje.	Otrok vedno bolj ogrožen	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
I36	Včasih tudi sam vidiš, da ni napredka že dolgo časa, da bo nadaljevanje le podaljševanja in opozarjanja, otroku škodilo, pa moraš v akcijo.	Ni spremembe, kljub sodelovanju	Odločitev za odvzem otroka	Odvzem otroka
I37	Bistvena vloga.	Pomembna vloga pri odvzemu	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti
I38	Ko je sprejeta ocena ogroženosti, moraš temu slediti.	Pokaže ali je treba v odvzem	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti
I39	Če je visoka stopnja ogroženosti, moraš hitro ukrepat.	Ob visoki ogroženosti, hitri ukrepi	Delo skladno z oceno ogroženosti	Ocena ogroženosti
I40	Jaz to vedno napišem na dolgo, razloženo, da je jasno meni in ostalim, ki z menoj v timu sodelujejo.	Jasno vidiš stvari	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti
I41	Brez dobro napisane ocene ogroženosti, ne moreš delat.	Lažje se dela z družino	Mnenje o oceni ogroženosti	Ocena ogroženosti
I42	Jaz sem imela več odvzemov tekom delovnega odnosa, ko pač ni več šlo.	Z družino vzpostavljen delovni odnos, zgodi se ogrožajoč dogodek	Kateri odvzem je pogostejši	Odvzem otroka
I43	Dobre izkušnje imam.	Dobre izkušnje	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
I44	Sploh s policijo.	Dobre izkušnje s policisti	Vabljeni različne institucije	Multidisciplinarno povezovanje
I45	Pa če se je kak zdravnik kdaj vključil je bilo zelo dragoceno.	Sodelovanje zdravnikov dragoceno	Vabljeni različne institucije	Multidisciplinarno povezovanje
I46	Zdravniki se večinoma ne odzivajo, pa bi se mogli.	Zdravniki niso odzivni	Vabljeni različne institucije	Multidisciplinarno povezovanje

I47	Pomembno je sodelovanje, ne predstavljam si dela na tem področju brez timskega dela.	Povezovanje je pomembno	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
I48	Sam ne zmoreš, ne moreš in ne delaš dobro.	Brez tima se ne da delat	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
I49	Rabiš poglede drugih strokovnjakov,	Vsaka institucija drugače vidi situacijo	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
I50	Rabiš slišat kako drugi vidijo otroka.	Institucije otroka vidijo v različnih situacijah	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
I51	Pa tudi nek back up da imaš.	Brez tima se ne da delat	Mnenje socialnih delavk	Multidisciplinarno povezovanje
I52	Najbolj kritično možno.	Komentarji	Negativno mnenje	DZ
I53	Okej, zakonik je napisan kot je, nimam dovolj znanj da bi ga lahko popolnoma komentirala.	Ni dovolj znanja	Negativno mnenje	DZ
I54	Kako pa so nas pripravili na implementacijo, no koment. Imeli smo tok slaba izobraževanja, jaz nisem imela nič od tega.	Slabe priprave na nov zakon	Negativno mnenje	DZ
I55	Toliko let sem delala po stari zakonodaji, težko je preklopiti na novo.	Premalo poguma, težko sprejeti novosti	Vpliv Družinskega zakonika	DZ
I56	Zdaj vedno gledam v zakon, razmišljam, kličem druge za mnenje in odgovore.	Ni dovolj znanja	Negativno mnenje	DZ
I57	Izgubljena sem.	Negotovost in strah med strok. delavci	Vpliv Družinskega zakonika	DZ
I58	Dobro je to, da je šlo vsaj nekaj dela na sodišče.	Pristojnost sodišča	Pozitivno mnenje	DZ
I59	Izzivi so pomanjkanje dobrih namestitev za otroka, dobrih rejniških družin.	Pomanjkanje dobrih namestitev za otroke	Izziv	Delo na področju zaščite otroka
I60	Problem je, ker vse službe ne naredijo svojega dela, tudi strokovne delavke centre.	Dela ni mogoče več kvalitetno opravljati	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otroka
I61	Veliko je dela, preveč dela imajo centri, koordinirajo vse.	Dela ni mogoče več kvalitetno opravljati	Komentarji glede dela	Delo na področju zaščite otroka
I62	Dobra praksa je tim, sploh naš tim je bil res super, dobro sodelovanje.	Dober tim	Dobra praksa	Delo na področju zaščite otroka

I63	Več kapacitet namestitev.	Več kapacitet namestitev	Predlogi	Delo na področju zaščite otroka
I64	Izboljšat je treba naše znanje, pripravljenost na novo zakonodajo.	Dobra izobraževanja	Predlogi	Delo na področju zaščite otroka

3. PRILOGA: ODNOSNO KODIRANJE

1. OBLIKE NASILJA V DRUŽINI:

1.1. Fizično nasilje

- Fizično nasilje (A1, H1, I1)
- Največkrat fizično nasilje (C1, E2)
- Kaznovanje (H2)
- Fizično nasilje kot posledica vzgojne nemoči (F2, G3)
- Fizično nasilje v povezavi s prepovedanimi substancami (F3)

1.2. Psihično nasilje

- Psihično nasilje (F1)
- Težje dokazljivo psihično nasilje (A2, C4, H4)
- Grožnje, zmerjanje, manipulacija (C3)
- Čustveno izsiljevanje (G2, H3)

1.3. Spolno nasilje

- Spolno nasilje (A3)

1.4. Ekonomsko nasilje

- Ekonomsko nasilje (A4)

1.5. Zalezovanje

- Kot oblika nasilja od ZPND (A5)
- Zalezovanje žrtve v šoli, na poti domov (A6)

1.6. Zanemarjanje

- Najpogostejše zanemarjanje (B1)
- Za otroka ni ustrezno poskrbljeno (B2, B3, D2)
- Zanemarjanje (D1, F4, G1, H5)
- Zanemarjanje zaradi alkoholizma (I2)

1.7. Vse oblike nasilja

- Vse oblike (I3)

1.8. Opazovanje nasilja

- Nasilje med starši (C2, F5)

2. PRIJAVA NASILJA NA CSD:

2.1. Javna služba

- Vrtec (B5, C7, E4, F6, G6, H7, I4)
- Šola (B4, C6, C9, D3, E3, G5, H6, I5)
- Otroci o nasilju poročajo v šoli (A15, A16, F7)
- Interventna služba dobi prijavo od policije (A7, A17)
- Žrtev pokliče policijo (A8, A9)
- Policija (A14, C5, D5, E5, G7, H11, I8)
- Skladno z ZPND prijava nasilja na policijo (A90)

- Večinoma javne službe (G4)
- 2.2. Znotraj družine
- Sorodniki (C8, D4, H9, I7)
 - Nenasilen starš (C11)
 - Starši med postopkom razveze (F8, H8)
- 2.3. Znotraj centra za socialno delo
- Iz drugega področja na CSD (C10)
 - Drug CSD (G8)
- 2.4. Vsako prijavo se preveri
- Prijavo se jemlje resno (F9)
 - Anonimne prijave znotraj socialne mreže otroka (I6)
- 2.5. Strah pred prijavo
- Vrtci se bojijo podati prijavo (F10)
 - Vsak, ki zazna nasilje nad otrokom, ga mora prijaviti (F12)

3. POSTOPEK PO PREJEMU PRIJAVE NASILJA

3.1. Pridobivanje informacij

- Preučitev prijave, za kaj gre (A18, A35, C13, F14)
- Od policije se skuša pridobiti čim več informacij (A19)
- Kdo v družini je nasilen (A43)
- Institucije-zaprosila za mnenje o otroku (B10, F63)
- Ali je družina že bila obravnavana na CSD (C14, G9, I10)
- Žrtve potrebujejo veliko časa, da o nasilju spregovorijo (C28)
- Stik s prijaviteljem (G11, G12)

3.2. Delo na terenu

- Če žrtev potrebuje oporo, se dela na terenu (A20, A22)
- Oseba potrebuje namestitev izven družine (A21, B7)
- Nujen takojšnji ukrep
- Žrtev ranljiva (A23, A24)

3.3. Prvi stik z družino

- Zaščita žrtve (A26, A28, E8, H13)
- Ko gre za ukrep približevanja, delo po telefonu (A27)
- Ko se dobi dovolj informacij, se začne delati z družino (A34, D14)
- Pogovor s starši (B6, D9)
- Ni jasno kdo je storilec (G17, G18)
- Odraslo žrtev se povabi na pogovor (C16)
- Pogovor z žrtvijo na policijski postaji (A25)
- Najprej je stik z otrokom, nato s starši (C17)
- Policija seznani starše o pogovoru z otrokom (E9, I16)

3.4. Prepoved približevanja

- Povzročitelju se izreče prepoved približevanja bivališču žrtve (A29)
- Ukrep prepovedi približevanja izreče policija (A30)
- Žrtev ostane varno doma (A31)

3.5. Odvisno od okoliščin

- Znotraj poslovnega časa, postopek različen (A32)

- Različni postopki (A44, D8, F13, G14, H12)
- Osnovni protokol dela (D6, G20)

3.6. Timski sestanek

- skliče se tim strokovnih delavcev znotraj CSD (A33, C12, F16, H14, I9)
- multidisciplinarni tim (B9, F17, H15, I11)

3.7. Načrt pomoči

- Izdelava načrta pomoči (A36, D10, F18, G13, G29, H16, I12)
- Oblikovanje varnostnega načrta (D13)

3.8. Ocena ogroženosti

- Prva ocena ogroženosti, z informacijami ki so na voljo (A37, D7, F15, G10)
- Pomoč in podpora skladno z oceno ogroženosti (A41)
- Riziki in varovalni dejavniki pri otroku in starših (G28)

3.9. Pogovor z otrokom

- Če je otrok dovolj star, da razume kaj se dogaja, se z njim opravi pogovor (A38, D11)
- Pogovor v šoli, kjer je otrok poročal o nasilju (A39)
- Pogovor z otrokom (B8, H18, I13)
- Skupaj s policijo se opravi pogovor z otrokom (C15, E7, H17, I15)

4. DELO Z DRUŽINO:

4.1. Sodelovanje s starši

- Intenzivno delo s starši (A56, E12, F72, G19)
- Dolgotrajni proces (A60, A64, A71, C27)
- Spremljanje družine (A70, F46, F62, F75, G35)
- Ravnanje staršev ni predvidljivo (A72, G34)
- Delati je treba strokovno in zakonito (A87, E38)
- CSD ima svetovalno vlogo (A88)
- Pridobivanje staršev na svojo stran (B20, B21, F36)
- Opolnomočenje neogrožujočega starša (C24)
- Delo iz perspektive moči (C64, D26, E15, F39, F48, G23, H21, I25)
- Starši odrasli v nasilnem okolju (C38, F40)
- Sodelovanje s starši (B22, F31, F42, H24)
- Dogovor o potrebnih konkretnih spremembah (D16, E17, F35, F57, F74)
- Podpora pri uresničevanju dogovorov (F41, F58, G33, H22)
- Obisk na domu (E13, G62)
- Starši tisti, ki prvi poskrbijo za otroka (F50, F76)
- Starše soočimo s postopki (F45, F51, F52, G36)
- Iskrenost (F53, G24, G27, G37)
- Dobro sodelovanje s starši je temelj za spremembe (F92, G25, G26, G83, H23)

4.2. Pogovor

- Oba vabljeni na pogovor (B11, B13, C21, D15, E10, F25, G21, G22, H19)
- Ločen pogovor z otrokom (A59, D12, E11)
- Dobro slišati vsakega posebej (B12, F33)
- Starša vabljeni ločeno (B14, C22, D20, D22, I18, I19)
- Pomembna dinamika (B15, F34, G61)
- Otroci prisotni (B16, B18, B19, D18, I22)
- Otroci in starša, če gre za kazniva dejanja (B17)

- Pogovor s staršem, ki lahko otroka zaščiti (C18, F20, F71)
- Pogovor z nasilnim staršem (C19, F22)
- Najprej ločen pogovor, nato pogovor s celotno družino (C23, F23, F32, I20)
- Odvisno od specifične družinske situacije (C20, D19, D21, I17, I21)
- Otroku prisoten, če ga konkretne naloge vključujejo (D17, H20)

4.3. Storitve CSDja

- Staršem se nudi storitve CSDja (A57)
- Pomoč družini za dom (A58)
- Svetovanje izven CSD (C25)
- Svetovanje (D23, F47)
- Napotitev v druge programe (E14, F21, F55)

4.4. Okoliščine v družini se izboljšujejo

- Starši prevzamejo odgovornost za svoja dejanja (A61, I30)
- Starši so pripravljeni nekaj narediti (A67, F43, H36)
- Starši se vključijo v psihosocialno pomoč (A68)
- Starši so potrebovali le oporo za potrebne spremembe (D25)
- Starši iščejo pomoč, da bi spremenili svoje vedenje (A69, F56)
- Svetovanja se udeležijo starši z uvidom v neprimerno vedenje (C26)
- Starši so kritični do svojih dejanj (F49, H31)

4.5. Okoliščine v družini se NE izboljšujejo

- Starši ne prevzemajo odgovornosti za svoja dejanja (A62, A63, I27, I31)
- Presodi glede na sodelovanje staršev (A66)
- Dogovori niso izpolnjeni (B23, D28)
- Starši ne sodelujejo (A73, E21, G42, H37, I26, I28)
- Druge institucije poročajo o ne izboljšanju (C33, H27, I32)
- Starši povejo, da ni izboljšanja (C32)
- Vidno iz dinamike med staršema (C34)
- Starši ne zmorejo (D29, E20, H34, H35, I29)
- Starši ne dobro vplivajo na otroke (D27)

4.6. Ukrepi

- Različni ukrepi, milejši od odvzema otroka (A80, G86)
- Spremljanje družine na domu (A81)
- Omejitve starševske skrbi (A82, F73)
- Ukrep trajnejšega značaja (G51)
- Prepoved približevanja (A83)
- Vključitev v določene storitve (G85)

5. ODVZEM OTROKA:

5.1. Nujni odvzem

- Nujni odvzem je ukrep države (A46, A53, A78)
- Starši nimajo več možnosti dajat soglasje (A47, A50)
- Otroku verjamemo in upoštevamo njegovo prijavo (A49)
- Soglasja in obljube staršev niso dovolj (A51, D68, D70)
- Otroka je treba zaščititi (A52, A75, A79, A122, E26, F30)
- Odločimo se glede na trenutno stanje (A74, A76, A77, H33, H51)
- Ni druge možnosti (A121)
- Opravi strokovni delavec (E25)
- Pogovor in pomirjanje otroka (F26)

- Visoka ocena ogroženosti (F69, G45)
- Postopkovno lažji (H50)

5.2. Do odvzema pride tekom sodelovanja z družino

- Dolgotrajni proces, stalno odločanje ali bo odvzem ali ne (B39, H52)
- Otrok potrebuje dovoljenje za uspeh v novem okolju (D43)
- Stalna evalvacija (H53)

5.3. Odločitev za odvzem otroka

- Delamo skladno z oceno ogroženosti (A48, G39, H29, H30)
- Seznam potrebnih sprememb (B25, B26)
- Ni spremembe, kljub sodelovanju (B24, B27, C36, E19, F60, H25, H26, I36)
- Ogrožajoč dogodek (B28, B29, C40, I33)
- Najhujši poseg v družino (B30, C37)
- Tehten razlog (B31, F67, F68, F86, G49)
- Težka odločitev (C35, F66, H28)
- Do odločitve pride postopoma (C39, D30, D41, F65, D52, G106)
- Ponavljanje ogrožajočih dogodkov (D31, F90, H32)
- Družina pride do uvida, da je odvzem potreben (D42, E22)
- Odvzem ni potreben, če bo otroka zaščitil eden od staršev (C30)
- Ali bo odvzem otroku pomagal (D46, H38)
- Otrok vedno bolj ogrožen (G43, G53, I34, I35)
- Odvisno od otroka in družinskega okolja (G38, G40, G41)

5.4. Način dela

- Odvzem otroka je timsko delo (C41, C44, D33, D35, F70, F78)
- Odvisno od dogovorov znotraj CSDja (D32)
- Samostojno delo (D34)
- Predlog na sodišče (E23, F77)
- Sodišče odloči ali je odvzem potreben (E24, G50)
- Načrtovanje kam se bo otroka namestilo (F28, F79)
- Iskanje možnosti, da sorojenci ostanejo skupaj (F29, F80)
- Načelo najmilejšega ukrepa (F44, F89)
- Odvisno za kateri odvzem gre (H49)

5.5. Začasen umik otroka iz družine

- Otrok si želi umaknit v krizni center (A54, F27)
- Začasna rešitev, potrebno je delo s starši (A55, F87)
- Otroka se umakne v rejniško družino ali zavod (A65)
- Umik otroka in enega od staršev (C31)

5.6. Kateri odvzem je pogostejši

- Težko vprašanje (B38, E28, H48)
- Nujni odvzem (B40, D56, F91, G44, G68)
- Z družino vzpostavljen delovni odnos, zgodi se ogrožajoč dogodek (C49, H47, I42)
- Pred DZ začasne odločbe (D55)
- Približno enako nujnih odvzemov in odvzemov skozi delovni odnos (E29, H46)
- Kako bo od DZ dalje, se bo videlo kasneje (D57)

6. DELO PO ODVZEMU:

6.1. Nujni odvzem

- Ponovna ocena ogroženosti (A84)
- Načrt, kakšen ukrep podati na sodišče (A85)
- Če otrok ni ogrožen, se vrne v družino, sledi sodelovanje (A86)

6.2. Delo po odvzemu

- Delo po odvzemu je še zahtevnejše (D38)
- Ko starši sprejmejo odvzem, se začnejo spremembe (D44, D45)
- Delovni odnos s starši (D93)
- Namen, da se otrok vrne v družino (F54)

7. MULTIDISCIPLINARNO POVEZOVANJE:

7.1. Mnenje socialnih delavk

- Povezovanje je pomembno (B42, C50, D66, G69, H54, I47)
- Tim se skliče po zakonu (A91, E30, F64, F94)
- Uredi se marsikaj (A96, D59, G78)
- Vsaka institucija drugače vidi situacijo (B32, B47, E31, G74, G77, H55, I49)
- Institucije otroka vidijo v več različnih situacijah (B48, G75, I50)
- Multidisciplinarno povezovanje je v pomoč (C51, H57, I24)
- Dobre izkušnje (D58, E32, E34, G70, G76, H58, H62, I43)
- Odvisno kdo se udeleži (D61)
- Sprejeti, da CSD v očeh drugih dela narobe (D62)
- Brez tima se ne da delat (I48, I51)
- Dobro sodelovanje se gradi (D64, D65, G79, H61)
- Različna mnenja med institucijami (C52)
- Slabo poznane naloge drugih institucij (C53)

7.2. Vabljeni različne institucije

- Povabljeni vsi udeleženi v primeru (A92, B46, C29, I23)
- Večinoma sodelovanje s šolo in vrtci (B42)
- Srednja šola neodzivna (B43, B51)
- Sodelovanje tudi s sorodniki (B45)
- Zavodi ali stanovanjske skupine so odzivni (B52)
- Dobre izkušnje s policisti (D60, I44)
- Zdravniki niso odzivni (B49, G71, I46)
- Šola je zelo odzivna (B50)
- Sodelovanje zdravnikov dragoceno (G72, G73, I45)
- Omejitve (H59, H60)

7.3. Naloge multidisciplinarnega tima

- Vsak se drži dogovorov (A94, G80)
- Vsaka institucija ima svoje naloge (A95, F95, F98, H56)
- Izmenjava informacij (E33)
- Timsko delo tudi po otrokovi namestitvi (B44)
- Zadnjo besedo ima CSD (C54)
- CSD pridobi druge k sodelovanju (D63, F96)
- Ponovna ocena ogroženosti (E17, F82)
- Soočenje staršev s sklepi in možnimi ukrepi (E18, F97, F99)
- Iskanje rešitev, načrt pomoči, ocena ogroženosti (A93)

8. OCENA OGROŽENOSTI:

8.1. Izdelava ocene ogroženosti

- Socialna mreža (A42, G48, G57, G63)
- Vključena poročila drugih institucij (F85, G60, G67)
- Družinske okoliščine (G46, G47, G56)
- Ali se bo ogroženost nadaljevala (G58)

8.2. Mnenje o oceni ogroženosti

- Kot dokument ni pomemben (B33, B34)
- Spremljaš zadeve (B35, D54)
- Pomembna vloga pri odvzemu (C45, E27, F81, H40, H42, I37)
- Pokaže ali je treba v odvzem (C46, C48, G55, I38)
- Jasno vidiš stvari (D47, D49, G65, G66, I40)
- Lažje se dela z družino (D48, H43, I41)
- Ocena ogroženosti ima več pomenov (G54)
- Obsežen dokument (G59)
- Metoda dela (H39, H45)

8.3. Delo skladno z oceno ogroženosti

- Oceno ogroženosti imaš v glavi (B34)
- Vidimo izboljšanje ali poslabšanje (F84)
- Spremljaš situacijo in temu prilagajaš oceno ogroženosti (B35, F83, G64, H41, H44)
- Ko so varovalni dejavniki, se ne gre v odvzem (C47)
- Ob visoki ogroženosti, hitri ukrepi (I39)

8.4. Načrt pomoči

- Želene spremembe in kako do teh sprememb (D50)
- Spremljanje ali se dogovori uresničujejo (D53, G30)
- Pričakovanja se konkretno pove staršem (D51, D52, G32)
- Skupno oblikovanja načrta pomoči (F59, F61, G31)

9. DZ:

9.1. Pozitivno mnenje

- Možnost opraviti pogovor z otrokom brez vednosti staršev (A40, G15, G16, I14)
- CSD ima več možnosti (A45, F93, G82, G95)
- Veliko možnosti za zaščito otroka (A99, A100, A114, G84)
- Pristojnost sodišča (A104, A109, F101, H64, I58)
- Odločati mora poseben organ (A105, B64, G93, G96, H65)
- CSD ohranja svetovalno vlogo (A106, A110, G92)
- Glede področja odvzema je OK (B58)
- Več prostora za delo z ljudmi (A107, G94)
- Sodniki sledijo CSDju (B63, B66, G89, G90, G91)
- Pritožbe rešuje sodišče (B65)
- Zakon je OK (B67, F100, G81, H63)

9.2. Negativno mnenje

- Ni dovolj znanja (B53, B68, H69, H71, H82, I53, I56)
- Komentarji (B59, H70, I52)
- Kratki roki (B60, B52, C59, D85)
- Strah pred nujnim odvzemom (B54, B57)

- Starši so neuki, temu se sodišče ne bo prilagajalo (D73)
- Vključujejo se odvetniki (D74, H78, H79)
- Znašli se bodo ljudje z denarjem (D75)
- Večji fokus na pravilih kot koristi otroka (D76, D80)
- Izpostavljenost socialnih delavk (D79, H66, H83)
- Pisanje dokumentov in odgovorov odvetnikom (D82, H76)
- Upoštevanje krajevne pristojnosti (D84)
- Sodišče ne dobro pozna področja zaščite otroka (F102, F104, H90, H92)
- Postopki so dolgotrajnejši (F103)
- Vzvišen odnos sodišča (F105)
- Sodišče ne vidi realne slike (D86, D87)
- Zastopanje koristi otroka na sodišču (F108, H75, H80, H91)
- Delo ni nič lažje (C56)
- Zakon pisali ljudje, ki niso izhajali iz prakse (G97, G100, H72)
- Določanje preživnine za odvzete otroke (G98)
- Še več dela (H73, H77)
- Možna tožba (H84, H85)
- Določanje skrbnika za račun otroka (G99)
- V krizni center se namešča le odvzete otroke (G101, G102)
- Slabe priprave na nov zakon (I54)

9.3. Čas evalvacije

- Doba evalvacije (A97, D72, E35, H68)
- Zbirajo se mnenja, možnosti izboljšave (A98)
- Dopolnitve, pripombe iz strani strokovnih delavcev (A103)
- Različna mnenja (A111)

9.4. Pred Družinskim zakonikom

- Ni bilo ukrepa, da bi takoj zaščitili otroka (A102)
- Ustna obravnava (C57)
- Pisanje odločb v pravnem jeziku (A108)
- Drugačen fokus (D71)
- Ni bilo milejših ukrepov (G87, G88)
- Soglasja s starši (A101, D69)

9.5. Vpliv DZ

- Premalo poguma, težko sprejeti novosti (A113, D78, I55)
- Stres zaradi postavljenih rokov (B61)
- Ni izkušnje odkar je DZ (B56, C55)
- Namesto odločb, predlogi za odvzem (C58, F107, F103, G104, H74)
- Negotovost in strah med strok. delavci (A112, B55, D77, D81, I57)
- Socialni delavci postavljeni v vlogo nasprotnika staršem (F109)
- Strah kaj bo s stroko (D83, H86)
- Predlog za odvzem mora biti dobro napisan (G105, G107, H81, H88)
- Socialna delavka oblikuje ukrep (G117, G118)
- Pomembno sodelovanje s sodiščem (H67)

10. DELO NA PODROČJU ZAŠČITE OTROK:

10.1. Izziv

- Vsako delo (A115)
- Presoja ali je odvzem potreben (B72)
- Vključitev v delo interventne službe (A116)

- Izkušnje na terenu, iznajdljivost (A117)
- Zakonodaja (B69, D88, G116)
- Ni podpore vodstva pri delu (C43, G115)
- Različno mnenje o odvzemu znotraj tima (C60)
- Ohranjanje delovnega odnosa (C62, D36)
- Izgorelost (D92, H97)
- Delo s starši in njihovimi izkušnjami iz otroštva (C65)
- Pri odvzemu odmisli starše (C66)
- Vse delat sam (D39, G114)
- Izpeljati odvzem (D40)
- Staršem povedat, da bo potreben odvzem (F11)
- Slediti več zadevam hkrati (F88)
- Vzeti si čas (F110, H96)
- Videti starše preko njihovih napak (F112)
- Grožnje (F122)
- Pomanjkanje dobrih namestitev za otroke (I59)

10.2. Dobra praksa

- Veliko prakse (A118)
- Vzpostavljane delovnega odnosa (D90, D91, E40, E41, F113, H94, H95)
- Sodelovanje z drugimi na terenu (A119, G111)
- Multidisciplinarnost (B73)
- Podpora sodelavcev (C61, F115, G110)
- Dober tim (D36, D89, H101)
- Napisan predlog preberejo sodelavci (G108, G109, G113)

10.3. Komentarji glede dela

- Izraz nujni odvzem se sliši kot hud poseg (A120)
- Pri odvzemu otroka je pomembna podpora (C42, D37)
- Pomembne so veščine v komunikaciji (E37)
- Praksa ni poenotena (B71)
- Nove naloge, isto zaposlenih (G124, G125)
- Težko je biti v dveh vlogah hkrati (C63)
- Premalo možnosti za intenzivno delo z družinami (C69, C70)
- Različna interpretacija zakonodaje (B70)
- Za dobro delo potrebuješ izkušnje (E38)
- Delamo samo kar je pomembno za naše področje (F24)
- Najtežje področje (D94, E39, F119, G122)
- Dela ni mogoče več kvalitetno opravljati (G120, G121, H98, I60, I61)
- Nihče noče delat na tem področju (D96, F118, F120)
- Po prijavi ostaneš miren (F19)
- Verjeti je treba v stroko (H87, H89)
- Dober tim in sodelovanje se gradi (G112)
- Sistem deluje zaradi ljudi, ki jim je mar (F126)

10.4. Predlogi

- Ukrep pred nujnim odvzemom (A123)
- Dobra izobraževanja (B74, B75, E43, H102, H103, I64)
- Izkustvena izobraževanja (B76)
- Izobraževanje drugih institucij (B77)
- Prepoznati svoje omejitve (F114)

- Več storitev CSDja (C67)
- Delavnice osnovnih veščin za starše (C68)
- Novo zaposleni potrebujejo mentorstvo (D97, E42, H93)
- Učenje iz prakse (D98)
- Supervizija (D99, F124, H100)
- Povezovanje med CSDji (E44)
- Delo v paru (E45)
- Delo v paru s pravnikom (F105, F116, F117)
- Dodatek zaradi zahtevnega dela (F121)
- Podpora nadrejenih (F123)
- Terapija za zaposlene (F125)
- Promocija dela (F127, F129, F130, H105)
- Cenjeno delo (D95, H106)
- Krepitev moči zaposlenih (F128)
- Več zaposlenih (G119, G123, H99)
- Pogoji za bolj kvalitetno opravljeno delo (H104)
- Več kapacitet namestitvev (I63)